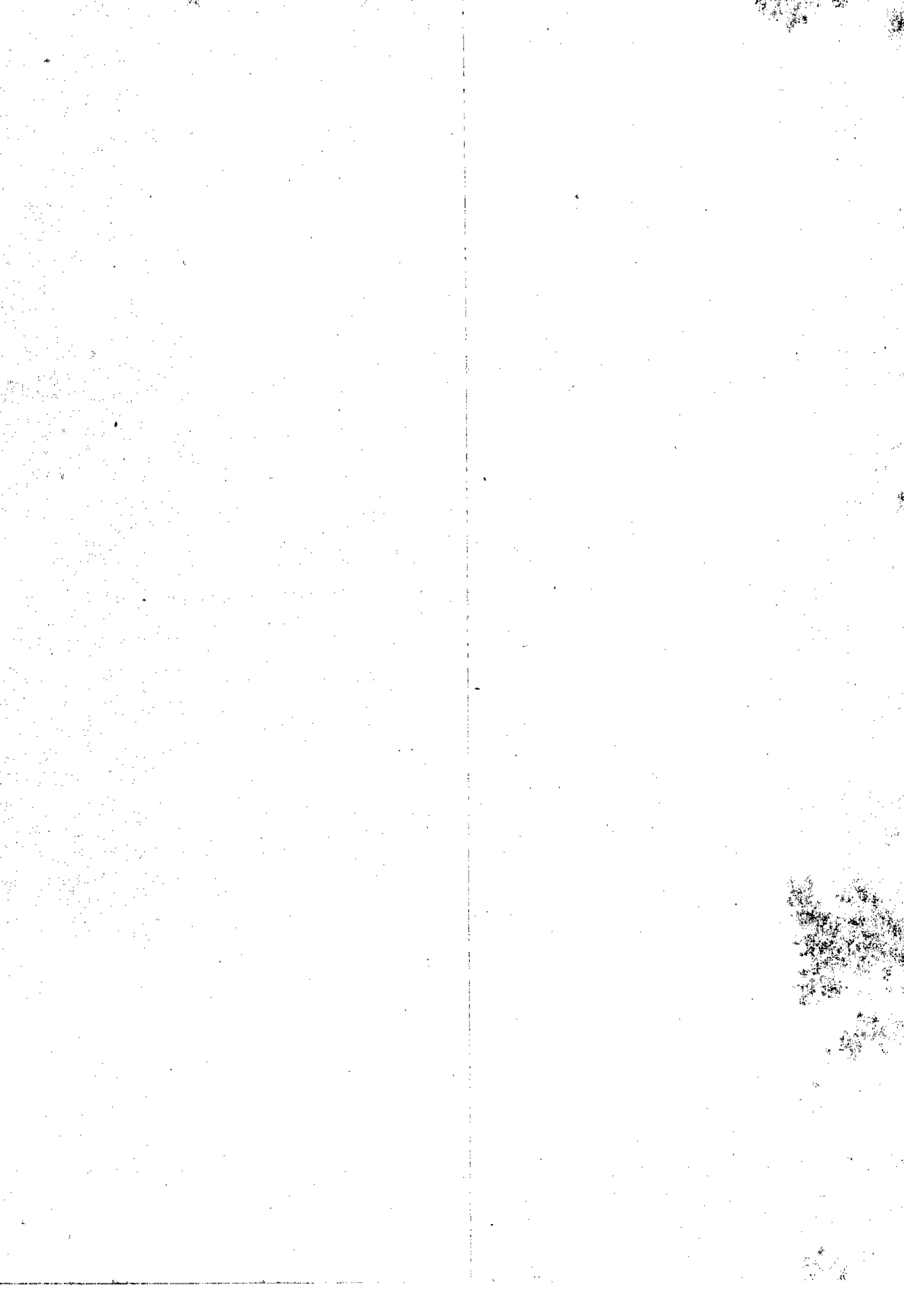

ספר ששי

ממצר ומרחב

מימי הנזרות

א

גזרת הרועים *

בימי ממלכת בני ישמעאל בספרד ובהיות ידם רוממה על שאר הגוים והממלכות, היה בעיר אוגין נער רועה צאן מבני העמים הנכנעים; ויהי בשבתו לפנות ערב על שן סלע, הצאן רועות באחו, וחבריו הרתיקו ללכת, וירא חזון אחד וירץ הכפרה ויספר את הדברים אשר חזה: כי בשבתו על הסלע, ראה דמות יונה נוגעת בשכמו; ובשלחו ידו לנגוע בה, והנה היתה היונה לנערה טובת מראה ויפה מאד, אשר אין כמוה בכל העולם, ותפתח את פיה ותאמר אליו: ראה, הנני מקים אותך לרועה בארץ, ופרצת בבני ישמעאל פרץ על פרץ; וזה לך האות, חשוף את ידיך ותמצא חרותים עליהן הדברים האלה. ואמנם הקריאה הזאת היתה חרותה על זרועותיו, מעבר מזה ומעבר מזה. ויתפלאו האנשים ויאמרו: אין זאת כי אם דבר אלהים לנו לחלצנו מעבדותנו; והשמועה נסכה, הלכה מכפר לכפר ומעיר לעיר, ויתקבצו אליו אל הרועה כשלשים אלף רועים ויצבא עליהם וילך ללחום את בני עם ישמעאל. פגשום עברים אחדים בדרך ויאמרו להם: אנה אתם הולכים? ויענו ויאמרו: ללחום את הישמעאלים ולהכחידם מגוי. וילענו להם ויאמרו: גוי עז כגמר תאמרו לגרש במקלותיכם אשר בידכם. קפצו עליהם וידקרו אותם. וחמתם עלתה על כל עם היהודים עד להשחית, וילכו ויצורו על עירות רבות וקהלות גדולות לבית ישראל, ויעשו בהם הרג רב. הרגו זקן ונער, איש ואשה, עולל ויונק, לא הותירו מכל קהלה יהודית, אשר נפלה בידם, אף שריד. כה נחרבו מאה ועשרים קהלות רבות וחשובות בעיות על חלן. ויבוא אז לבית יהודה אשר בספרד החורבן השלישי, ואסיצכם בגוים, וגם שם חרב תאכלכם.

ב

הרעל *

ישבה חוץ למדינה אחת שיירת מצורעים, אשר נרחו מחברת האדם, ובני העירות נתנו להם רק שארית אכלם. כה חיו מחוץ למחנה עד שכמעט נרקבו עצמותיהם וראו אך בושת. ויהי היום ויאמרו בני העירות לחדול מתת להם גם את לחם הקס המעט, וירעבו האנשים, ויחר להם הדבר, ויאמרו לנקום מיושבי הכתים, וישימו רעל בבארות המים. וימותו רבים מן השותים ויפל מהעם מספר רב. וישמע הדבר, ויאמרו לעשות בהם שפטים. ויוציאו המצורעים דבה על היהודים יושבי המקומות, כי ידם היתה במעל הזה, ותעל חמת העם להשחית את

* עפ"י שכם יהודת. ** עפ"י מקור הנזיל.

שאריה יעקב ויעשו בהם הרג רב. אלפי עכרים נשרפו בראש כל הוצות, ורבים השלכו
בבורות ויציתו ממעל לראשיהם מדורות אש.
ובני ישראל קראו ממעמקים: לא נבוש מאלהינו, הוא אתנו!

מספורי מסע הצלב

א

קרבות רבים *

מהוץ תשכל הרב ומחדרים אימה. קם גוי עז, טר ונמה, ללכת לירושלים
עיר הקדש ולכבשה, וישאו את לבם לגאלת מושיעם וימלאו את הדרך שטף דם,
כי קנאתם אוכלת בם לכל בני נכר עד להשחית וחמתם על עם היהודים להכחירו
ולהעבירו מתחת השמים. והארץ לא רצה את שבתותיה, ותאכל חרב הדת בעם הזה
מימין ומשמאל; ובניו לא נקהלו לעמוד על נפשם, כי גבר האויב, ורק התלקטו למסור
את נפשם על קדוש אלהי אבותיהם. ויבחרו מות מחיים ותלהב רוחם במסרם את נפשם
למות. אכן יבוא נא הדם ויזרק על המזבח של-מעלה, יתעוררו האבות והאמהות, יקומו
ויעלו לראות בקרבנות בניהם מתחת.

ויהי לשבעת הימים, ביום ראש חדש אייר, התקד קהל רב מישראל, ויתעוללו בהם
האויבים ויתנום לחרב; והם התחזקו ויפשטו את צוארם ויגרנו ויקדשו את השם לעין
כל. נפל נפל איש על חרב, והיתה יד איש באחיו, איש את קרובו הרג לשמים; וכולם
בלב שלם קוראים בקול: שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד!

ובכל עיר ועיר, אשר דבר השמועה הזאת בא, קמו ועשו כאחיהם. אין
מרחם ואין חושב את החיים למאומה. קח, אלהים, את נפשנו, קח את דמנו, ורק אל
נא נפול חיים ביד צר! ויברך כל איש ישראל את הברכה: ברוך שמו הגדול השומר
חסדו לעולם, ברוך הוא שנתן תורה ואמת וצונו למות ולהרג על יחוד שמו, ברוך הוא
שומר הבטחתו, אם נעשה רצונו, ברוך הוא שבתר בנו לעבדו בחיינו ובמותינו! ונאספו
קהל גדול וישבו הם ונשיהם ובנותיהם ויהיו עומדים ומחכים לגאולת עולם. . . ולא
התעלם מהם אף אחד ולא נסה אף אחד להשתטט. לא זכר גם אחד חיי שעה; וכולם עיניהם
נשואות לחיי עולם מלא. עוד מעט והם ישבו במחיצה אחת עם הצדיקים רבי עקיבא
וחבריו יסודי עולם, שנהרגו על שמו הגדול. כל מי שהיתה לו מאכלת, השחית אותה,
שתהא כשרה להולכה והכאה. מסרו את עצמם כולם למות באהבה!

והנה קרב האויב השואג לטרף. נתאדמו השמים, כוכבים קמו ממסלותם בעצם
היום להביט מטרומים. לא עקדה אחת פְּעֶרָה, כי אם עקדות לעשרות, למאות.
מיחדים אנשים ההם את השם ושוחטים את בניהם ואת בנותיהם. נשים חגרו עו לזבוח

* עפ"י רשימות שלמה בר שמעון ואליעזר בר נתן. — נדפס בקונטרסי "רשפים".

את ספן וילדי שעשועיהן. פחד אלהים ויחוד אלהים נורא! קם איש בבנו ובאחיו, ואח באחותו, ואישה בבנה ובבתה, ושכן בשכנו ורעו, חתן בכלתו וארוס בארוסתו; וזה עוקד וזה נעקד, זה נעקד וזה עוקד, עד שנגעו דמים בדמים ונתערבו דמי אנשים בנשותיהם, ודמי אבות בבניהם, ודמי אחים באחיותיהם, ודמי רבנים בתלמידיהם, ודמי חתנים בכלותיהם ודמי חזנים בסופריהם, ודמי עוללים ויונקים באמותיהם.

ויהי ביום השלישי, יום שלישי בסיון, יום קדושה ופרישה לישראל במתן תורה, אז פרש קהל גדול מעדת מגנציא בקדושה ובטהרה, כי היו גם אלה חסידי עליון, ויבטו לעלות אל האלהים כולם, הם ונשיהם ובנותיהם הגדולים עם הקטנים. גם עוללים שאלו מות, כי נחה על כולם הרוח! ועלו נשיאים ויכסו את פני האדמה, המקידו בני עם ברית עתיק את נשמתם ביד אל ברית!

ויקם הקהל כאיש אחד, בראותם כי עוד מעט ויגש האויב ויקרב אליהם, ויאמרו: נקדש נא שם שמים בעצמנו ולא נתן לחרבות של הערלים לבוא בכשרנו. ויתעטפו האנשים בפליותיהם המצויצות, שמו הנשים עליהן את בגדיהן החמודות, ותחל השחיטה הנוראה לשם אלהים צבאות ולשם יחוד שמו הגדול. כל אחד פשט את צוארו ויאמר: אשחט אני תחלה על רעי ואקדם פני קוני. נשים חגרו עזו. קול רנה ותרועה עולה מתוך הדם ומלהט החרבות. השמש קודר ומבהיק ונאדם באדם מזהב את פני הדם ואראלים מתנערים ורועשים. הבריאה כלה, נושמת קשה וצועקת לאלהים: מי ראה כאלה או מי שמע כזאת? „אלף עקדות ביום אחד!“

ב

מתוך להבת אש*

בני ישראל נשחטים ונובחים. לא יאמר איש בערב: מי יתן בקר, כי אם שואפות הנפשות לאל שדי הגדול, ותעלינה מעלה מעלה מעמק עכור, כי גברו זדים.
„ואניד ואודיע לכם איך נהיה הדבר, כי נשרף בית מקדש אלהינו“ בעיר בירה באשכנז, ואיך הקריב הרב רבי יצחק החסיד הגדול את הקרבנות הגדולים; ולא את האיל והשה הביא לאלהים, כי אם את בנו יחידו, אשר אהב, ואת בתו יחידתו הרעננה. כי נשבעתי, נאום אדני, אם היה כזה מימות אברהם ויצחק!
ולשוא בכחה והתחננה עליו, על המקריב, אם החסיד מערש נוקה, — אשר הכוה האויבים, עשו נשמות במשפחתה ולא הותירו לה כי אם פליטה יחידה זו — כי לא ישלח ידו אל הנער ואל הנערה הנאהבים והנעימים. אין שומע לה!

קם רבי יצחק בערב שבת ויסטר דלתות הבית בעדו ובעד אמו וכעו ובתו; אם הבנים נהרנה, והוא קרא לילדיו השנים וישאלם לאמר: בני האהובים, האזנח אתכם לאלהינו אלהי צבאות? ויענו ויאמרו שניהם: המוב בעינך עשה עמנו, אבינו. אדני הוא האלהים! וירחצם ויטהרם יחד וילבשם בגדי שבת. בבוא השבת, ויובילם דרך מבוא קצר בחצר

* על פי הרישומות הגיל ונדפס במקום הנ"ל.

אל בית הכנסת הסמוך, הריק מאדם, כי התחבא כל העם משאון אויב, ויצונו לפני ארון הקודש, אשר שם מונחים ספרי הקודש, ספרי תורת משה הנביא, ויקח את המאכלת ויבדוק אותה, שלא תהא סגומה, ויברך בקול רם וישחט את בנו גם שניהם על קדוש השם הגדול, אל רם ונשא, אשר צוט לבלתי הסיר את יראתו מעל פניו ולדבקה בו בכל לבנו ונפשנו. "ויו מדמם על עמודי ארון הקודש, כדי שיבוא לזכרון לפני מלך יחיד חי העולמים ולפני כסא כבודו", ויהי הדם הנשפך לכפרה על כל עונותיו ועונות בני ישראל נמלח להם במרומים.

ויקח החסיד אחר כן את הנר בידו ויבער את עמודי בית הכנסת, והאש אוכלת ויעל הלהב מהר ויאחו בבית האלהים ובכליו; והוא "הולך טפנה לפנה ומזוית לזוית וכפיו פרושות, מזמר ומתפלל בקול נעים אל אדני מתוך האש".
ובית הכנסת עשן בלו, ויעל עשנו השמימה ויחרדו מלאכי מעלה ומלאכי מטה ויצאו לקבל את הנשמות הקדושות.

עקדת יצחק*

ויהי איש יהודי בימי הדמים הנגרים האלה, ושמו משולם אברהם בן יצחק, וגם לו בן יחיד, אהוב ותמים, אשר ילדה לו צפורה רעייתו ותמתו. ויהי לב האם על הנער ותשמור עליו כבבת עיניה, וכל לילה בשונו מבית מלמדו רחצה את רגליו ותלקק את המים, כן כבדתו ותאהבהו.

וכשצרו האויבים ובקשו להעביר את בני ישראל על דתם, והמה בחרו למות מלחיות, וגם חשבו כי הגיעה העת לכל זרע אדני למות ולהקדיש כל נפש לאדני, ועלה יעלה הדם להיות ריח ניחוח ליושב מרום אלהי צבאות. אז קם אברהם משולם בקהל ויקרא: שמעו אלי אחי ובני עמי! הנה בן נתן לי אלהי לעת זקנתי, אשר אהבתי, והוא יחיד; אעלה נא אותו עתה לעולה, כאשר עשה אברהם אבינו ליצחק בנו בהר המוריה, למען ידע אלהים, כי עוד אנחנו עבדיו הנאמנים לשמור ולעשות את כל אשר צונו, ולא יוסיף עוד לנסות אותנו באלף נסיונות. ויקרא העם: אל נא תשלח ידך אל הנער! כי חנן חננהו ורחמיהם נכמדו על אמו, אשר גדלתו ומרבהו. גם אמו שכחה כרגע את עזה ותאמר: המת אותי ראשונה, ואל אראה כמות בני. ולא אבה שמוע להם האב, המקריב והנלהב באש קנאתו ויאמר: אל נא, אחי, תרעו לי לעצרני מעשות פקודת גבוה מעל גבוה עלינו. וטי שנתנו לי ולאמו, הוא יקחהו וישיבהו בחיקו של אברהם בשמי מרום. וידומו. ויעקיד האב את יצחק בנו לעיניהם, ויקח בידו את המאכלת ויברך בשם ומלכות על השחיטה וענה הנער: "אמן, אמן לאדני!"

* עפ"י גזרות ישנות תתנ"ו. — גרפס במקום הנ"ל.

ד

הפת דמים*

ויהי אז איש בישראל, ושמו יודה בן אברהם, והוא משבט הדני, יועץ וחכם ונשוא פנים, פרנס הדור ועומד בראש עניני הקהלות, ומנהלם בצדק ובמשפט, וגם עוזר ליחידים ומוסר עצמו ממש על צרת חברו; ויחד עם זה הוא עובד את אדני ומקיים מצותיו, אשר צוה את עבדיו ליראה אוהו ולאהבה אותו. וכשבאו ימי קדושה והזון קשה לישראל, עמד הוא כגבור בראש כלם לרומם את הרוח ולחזק את לב הנחשלים, אשר לא חטוט רגלם ולא יבקשו חיים במחנה האויב. וליודה בן נחמד והוא ארום, וארוסתו נערה יפה ורבת חן עד למאד, ולא היתה יפה כמוה בכל הדור ההוא. וכשגמר אומר כל הקהל להקריב את עצמו, מלנפול ביד צר, פחדה הנערה לנפשה ותשמט לברוח מבעד החלון ולהציל את חייה. ויעצור בעדה חמיה ויאמר: „אל נא בתי! אם לא זכיתי, כי תהיי לבני וכי אראה את הפתכם בחיים, הבו ואכינה לכם חפה אחרת, למען תבאו במהרה למחיצת הצדיקים והחסידים של כל באי עולם.“ ויקח את הנערה וישכיבה בחיק בנו ארוסה וירם קול זעקה לאלהים, ויבקעה בחרבו החדה לשני גורים, ואחר זה שחט את בנו. ולב הקהל כאבן, לא היה כדבר הזה למן היום אשר ברא אלהים שמים וארץ. „על אלה אני בוכיה ולבני יליל בקרבי, בספרי אלה.“

ה

אב על בנים**

ויהי בשדה מלחמת הדת איש חסיד ושמו משה בן הלכו, והיה האיש צנוע ושוקט והם במעשהו. בימי ההרגות לא קפץ לתוך המדורה, כי אם התחמק מעיר לעיר להגן על הזקנים ועל החלשים הנעזבים ולהמציא להם מים בצמאונם. ויהי כי כשלו רגליו כבר מלכת ועורו צפר על בשרו, ויקרא לשני בניו הקטנים, שם האחד ראובן ושם השני שמעון, ויאמר להם: בני אהובי! הלא ידעתם, כי שני שערים נפתחים לפנינו, מעבר מזה פתוח שער גן העדן ומעבר מזה פתוח השער אשר לגיהנום. באיזה מהם אתם רוצים להכנס? וימהרו אליו ויפשיטו את צוארם, ויבואו האויבים ויכו אותם כלם יחדו.

ו

השלשה***

אבותינו ספרו לנו, וכן נמצא כתוב גם בספר ישן נושן על קלף צבי המונח בארון, כי כאשר נשפכו נהרי הדם אשר לעם אדני וקרבות הדת רבו ויאדימו את כל הנשים מסביב, וכמעט בא הכליון החרוץ לזרע ישראל, אז נשאו הגמלטים את עיניהם ויראו והנה צללי שלשה זקנים מתגודדים בין השמים ובין הארץ, וירדו ויעמדו על רגלם ויתלו לקרוא את אמרות הקדיש: יתגדל ויתקדש שמה רבא! ופני האומרים, כפני הלבנה.

* עפ"י ספרי הגזרות. — גרסם במקום הנ"ל.

** עפ"י הג"ל. — גרסם במקום הנ"ל. *** על פי סדר הגזרות. — גרסם שם.

וירא אדני וישקה ממעונו וינחם על הרעה, ויקרא למלאך המשחית: הרף! ויחזור את חרבו אל נדנה, אז נותר לנו שריד.

שני ספורים

הנלגול הארוך*

בימי הבית הראשון באה עת צרה לשבט מלכי יהודה, כי קמה עתליה אם המלך ותצבד את כל זרע הממלכה. רק שריד אחד מבית דוד נותר מתרבה, אשר הסתירה אותו יהושבע בת מלך יורם והוא בן שש שנים. ויקם יהוידע הכהן הגדול, וישב לאשת הדמים את חמאת מריה בראשה, ויוצא את בן המלך ממחבואו ויתן עליו את הנזר ואת העדות וימליך אותו על ישראל, נתבון מלכות בית דוד. ויחזק יהוידע את בדק בית אדוני ויהי עוזר למלך מבית ומחוץ, ותשקוט הארץ. ויזקן הכהן ההוא וימת, והוא עשה טובה בישראל ועם האלהים ומלכי ביתו.

ויהי במותו, ויקומו כהנים ויועצים אחרים למלך ולא ידעו את הטובה אשר עשה, ויעזבו את הדרכים הישרים, אשר נהג בהם את העם, ויבואו וישתחוו למלך כלפני אל-עליון ויטלאו את בית ה' אשרים ועצבים, ויהי קצף על יושבי יהודה וירושלים. ורוח אלהים לבשה את זכריה בן יהוידע הכהן, בראותו כי גדול הרע והאשמה רבה, ויעמוד מעל לעם ויוכיחם על מעשיהם וידבר אתם קשה בשם אדני.

ותעל עליו חמת יושבי ירושלים ודבי המלך ויאמרו מות לאיש הזה, אשר יעז להפריע את בני העם מדרכו ולדבר במלך, ויקוטו עליו כחצר בית אדני ויהרגוהו. ויהי במותו ויקרא: ירא אדני וידרוש! והקטן הרעה להרוג במקדש ה' כהן ונביא, כי גם לא עשו בדם צני וכרם איל, ולא כסוהו בעפר, והיה הדם תוסס והולך ולא נח... והמלך, אשר במצותו נעשה הדבר, מת לא מות-ישרים, כי התקשרו עליו עבדיו ויהרגוהו, ולא קברוהו בקברות המלכים. וקנאת אלהים רבצה בכנו ובבן כנו וכרוב המלכים לבית אביו אשר קמו אחריו; וגם הישרים בלבנותם לא החזיקו מעמד.

ויהי לתקופת ימי נבכדנאצר מלך בבל, המלך הקשה, אשר בו בחר אלהים לענות את עמו, וישלח את עבדו נבזראדן רב-טבחים להכניע את יושבי ירושלים ולעשות בהם שפטים. ובבוא איש-הדמים הזה לבית המקדש, וירא את דם הנביא הנרצח רותח, ויקרא לכהנים ויאמר אליהם: מה משפט הדם הזה, אשר איננו נח? וישיבו אותו לאמר: דם פרים וכבשים הוא! — כי כזבו לו. ויצו נבזראדן וישחטו מכל בהמה אשר עמדו בעזרה לקרבן, ולא היה הדם דומה לדם הזה. ויקצוף עליהם נבזראדן ויאמר: רק מכזבים אתם לי. חי המלך, אם אינכם מגידים לי את האמת בדבר הדם הזה, כי אז אדוש את בשרכם במסרקות של ברזל. וייראו לנפשם ויאמרו לו: אמנם חמאנו: נביא וכהן היה בימי

* ספור ישן מספורי רב החסידים רבי ישראל בעל שם, נדפס בקונטרסי "רשעים".

אבותינו, ויהי כי יסר אותם כחבלי שפתו ויקומו עליו ויהרגוהו נפש, ומני אז לא מצא דמו מנוח. ויאמר רבי-המבחים: התיצבו וראו, כי מפני ידי יקח. ויצו ויביאו לפניו את ראשי העם, וישחטם כולם על הדם הזה — ולא נח. ויקח מן הכהנים המשמשים במקדש וישחטם, ודמם הגיע לדם זכריה — והוא לא נח. ויצו וישחטו עליו מכל בתורי ירושלים — והוא תוסס בחזקה כבראשונה. ויקצוף נבזראדן ויקרא: הוי זכריה, רבי-החמה: את המזבים שבעמך כבר אנדתי בגללך — הכלה אעשה את כולם? — וישמע הדם אליו וישקוט!

*

נחרב הבית! הלך ישראל שכי, שב לארצו ויצא שנית בגולה. וגם במשך דורות רבות לא נקה עון עבד מלך וואש זה ויועצו, אשר ידו היתה בזכריה בראשונה. בימי אמציה נהרג — וינלד עוד הפעם בימי צוררי הכשדים — ונהרג. ונשמתו התגלגלה בחיים בימי אנטיוכוס הרשע ונפל בחרב האויב. ובימי טיטוס שב וירא את עני עמו — וירגמו הרומים אותו בעת מצור.

ודור דור שוב נולד ושוב נהרג: נהרג בימי גלות ספרד בעטיים קשים ונהרג בימי מסע הצלב. עד מאת פעמים אמרו בשמים ליסרו בכל זאת, ולהאריך את ענשו מדור לדור. ובהגיע המספר לתשעים ותשעה, ויהי אז בגלות אשכנז רב ידוע-עוני, והוא ירא אדני והולך בדרכיו, ויקם וינבא כי עתיד הוא למות בחרב רוצחים בדרך — ואז תבוא הגאולה לנשמתו והוא יבוא למנוחת עולם, כי הוא הלא האיש, אשר ידו היתה בכהן ונביא, והוא נשא עליו את סבל העון עד תמו... ויצו את אנשי ביתו אחריו לאמר: כי תמצאו את בשרי חלל בשדה ותביאו אותי העירה להקבר, וקברתם אותי בקברות אבותי וקברתם על המצבה, אשר הקימו לי את הדברים האלה: פה ינוח האיש, אשר הרים ידו בראשונה בזכריה בן יהוידע בימי קדם.

ויעשו כן במותו, ויציבו לו יד. ולא הוסיף לראות עמל עוד וימצא מנוח...

ב

ונתנה תוקף *

איש היה במגנצא, אשר במדינת אשכנז, ושמו רבי אמנון, והוא היה עשיר גדול, בר אבוהן, עסקן בצרכי עירו, חכם ונבון דבר, ויצא שמו בתור נכבד ונשיא היהודים. ובמגנצא שר גדול נסיד המלך, והוא יודע הרבה לשונות, בקי בספרים ומדעים, והוא אהב להשתעשע בכל עת את רבי אמנון בדברי חכמה ודת, ולהתוכח אתו תמיד. פעם אחת הביאו השר במיצר בדבריו, הקיפוהו בשאלות רבות, ויהי כי לא יכול נשות ימין ושמאל, לא סם בו רוח ואמר להשר: אדוני השר, תן לי ארכה שלשת ימים ואמלך בנפשי, ואם כנים דבריך, אודה לך. ויהי בשוכו לביתו, הכהו לבו על אשר נכשל בלשונו, ישב והתענה זככה כל שלשת הימים. ויהי ביום הרביעי שלח השר שליח אחריו, כי יבוא אליו

* על פי שלשלת הקבלה וסדר הדורות.

למועד המונבל, ולא אבה ללכת; שלח שליח שני, וגם בקולו לא שמע. מיד צוה לאסרו
 בנחושתיים ולהביאהו אליו בעל-כרחו. ויעשו עבדי השר כן. נגש השר וידבר אתו משפטים,
 על אשר המרה את פיו והתחרט על דבריו. השיבו הנאשם: אנכי אדון את דיני בעצמי—
 לשוני כי שקרה כך, חסדך! והוא חפץ להעניש כך קשה על דבריו אל השר. אמר השר:
 לא טוב משפטך, אשר חרצת; אנכי אקצץ את הרגלים, שלא בקשו לבוא אלי, עוד
 אקצץ את ידך, שלא הושטתן לי, וכל גופך איסור. הפשיט את מלבושיו מעליו והכו
 אותו בשופים, התחילו לקצץ את ראשי אבריו, ובכל פרק שואלים אותו: אם תחזור כך,
 גניח לך; והוא אמר: תתכו ועשו בי כטוב בעיניכם. כה קצצו את כל פרקי ידיו ורגליו.
 הניחו את הגוף הפצוע והאברים הנקצצים סביבו ונשאוהו אל ביתו. כשראו אותו בני
 ביתו, התחילו לגעות בבכיה ואמרו: אוי לנו, שאנו רואים אותך ענוש כך! אמר הוא:
 אשרי שנענשתי כך! בראש השנה היה הדבר. ויבקש החולה האנוש לשאתו במטתו לבית
 הכנסת, ועמדו כל הקהל אז מעושפים במליתותיהם, מתפללים לפני קונם ביום הדין; הגיע
 לתפלת הקדושה, רמז להשי"ן להפטיק וקרא בקול רם: ובכן לך תעלה קדושה, כי אתה
 הוא ה' אלהינו מלך. והתחיל לומר: ונתנה תוקף קדושת היום, כי הוא נורא ואיום ובו
 חגשא מלכותך ויכון בחסד כסאך! ויחרד העם וינוע מעומק קולות הנפש. מבחויך נשמעו
 קולות וברקים, וענן בא ויכס את האהל. ורבי אמנון איננו, כי לקח אותו אלהים! ויבא
 הצדיק הקדוש הזה בהלום הלילה, ואחרי שלשת ימים, לרב גדול וצדיק, ושמו קלונימוס
 ברבינו משולם, ושנה לו תפלתו. ויקם רבי קלונימוס בכקר, כתבה בספרים לכל מדינות
 היהודים, והמה קבלו עליהם ועל זרעם לומר בכל יום הרת עולם. והיא גם ראשונה לתפלות
 בימי הרת עולם.

גדולים ואנשי מעשה

מספורי ר' יהודה החסיד*

א
את עולו ישא

היה היה בארץ אחת חסיד אחד ועובד את ה'. והוא היה מסגף את גופו בכל מיני סגופים וענויים. בימות-הקיץ היה שוכב ערום על הארץ בין נמלים ופרעושים, ויבואו שיירות שיירות להכישו ולמוצץ את דמו; והוא היה מונח כבול עץ ולא גרש אותם ולא הניע ביד וברגל. וכשהגיעו ימי החורף ונוע כל זוחל ושרץ עלי אדמה, היה בא במים ובכפור והיה יושב כל הלילה ולן שם מחפלת ערבית עד הבקר. אם אכל לחם, שמהו באפר ויגרם בחצץ שניו, ואם שתה מים, עבר אותם ויקלקל את טעמם. ידעו תלמידיו, כי לא חטא מימיו ולא הגיח דבר גדול ודבר קטן, מאשר צוו החכמים, שלא קיים, שאלו אותו לאמר: רבינו, איך אתה ממית את עצמך בכל יום ואתה מסתכן בנפשך, והתורה אמרה: אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש. ענה ואמר להם: לא על חטאותי ועונותי אני סובל, ויודע אני כי לא חפץ ה' באלה, כי אם בעשות חסד וצדק; אבל הן משיח צדקנו סובל כל ימיו יסורים קשים ונושא עליו כל עונות בני ישראל בכל ארצות סזוריהם, אשא גם אני עמו במשא הזה. ויראו ויכירו את קדושתו.

ב

הרועה

בארץ הגולה היה רועה בהמות אחד, אשר כל ימיו לן בשדה אצל בהמותיו, מאכילן ומשקן ועושה מלאכתו ברב אמונה. ואם באה חיה רעה לשאת שוה מן העדר, היה שם נפשו בכפו להצילה לאדוניה. ויקבל רק פת קיבר בשכרו, ויותר לא רצה לקחת. — במילי דעלמא ובמילי דשמיא היה בור גמור, לא ידע גם צורת ה"אלף-בית" ולא הבין גם מה להתפלל. איש כשר היה. ובעלות הבקר וכל בריה נותנת שכחה למרא עלמא, היה יחזק סניו וידיו ואומר: אל השמים, לו היה לך בהמות פה ונתתן לי לשמרן, כי אז צבדתיך חנם.

ויעבור שם פעם תלמיד חכם אחד וישמע אותו מברך כך ויחר לו ויאמר אליו: הוי שחי, כלום כך מתפלל האדם לבוראו? השיב הרועה אותו: ומה אעשה, ויותר איני יודע. אמר התלמיד: בא ואלמדך. ויבא אליו יום יום וילמדו קרוא וצרופי-תיבות, ואחר כך החל ללמדו סדר ברכות, קריאת-שמע ותפלה.

* על פי ספר חסידים.

וירא ה', כי גזלו ממנו נחת־דרוֹחוֹ האחת, שהיתה לו בעולמו מתום הרוּעָה ופְשֻׁמוֹתוֹ,
ויתעצב אל לבו.

ג

בְּמִדְבַּר

מעשה כאדם אחד, שהיה רוכב בלילה יחידי במדבר והלבנה זורחת ומשליכה זהרה
אל תוך ים הדממה. וישא עיניו וירא פתאום שיירא של קרונות רבים באה ממזרח, ובכולם
יושבים אנשים צפופים ונדחקים איש לרעהו, לבושים לבנים; ומושכי הקרונות המה גם
כן בני אדם עטופים לבנים. והנה ירדו אלה היושבים וישימו את צוארם בעול הקרונות
והמושכים עלו במקומם לישב. והי כי קרבו אליו, וירא, והנה הם כלם מתים, וישחאה
ויסחד. אבל מהרה התחזק ויגש אליהם וישאלם לפשר הדבר. וישיבו אותו לאמר:
חוטאים היינו ובימי חיינו הרשענו לעשות ככל, אבל נמצאת לנו לכל אחד גם זכות, ויצא
דיננו לסבב כך את כל ארץ המדבר חליפות, למען נרגע מעט, כי נעמול. כה אנו עושים
כל ימות השבוע, אך בימי שבתות ובימי ראשי החדשים מנוחה לכולנו.
וישב האיש לביתו, ופניו לא היו לו עוד.

ד

דִּיּוּן עֲצָמוֹ

בימי רבי יהודה החסיד חי איש אחד צדיק וירא את ה', אבל קפדן גדול ובעל חמה
עזה היה, וכל כמה שנלחם נגד טבעו זה בכל מיני סגופים ועבודות לא הצליח לשבר את יצרו
הקשה ולהחלישו, להיות בעל מענה רך וכובש חמה כדעת התורה. גם בשבועות חמורות
היה נשבע, עמד בלילה והניח את עצמו תחת אסקופת בית המדרש או היה מתגלגל על פני
קרקע, למען מרק כל כעס העצור בלבו; וכשקם, ואמר לו אדם דבר שלא כהוגן, הוכיחו
ויבזהו. ויסבול החסיד מאד וילך תמיד קודר ושחוח בלחץ טבעו זה, שהיה בו להממו.
ויהי היום וירב עם איש יהודי אחד, שעבר חוק וחלל את השבת, וזרם את ידו
ויכהו על לחיו. ויקם וישם את זרועו בבריה הדלת וירחוק את הדלת בחזקה ויאמר:
„זו שהכתה בפנים של אחרים תשבר“. ותקצץ זרועו.
מן היום ההוא בא רוח חדש בקרבנו.

קְדוּשִׁים

א

בְּמִיצַר *

אחרי מות רבי יהודה החסיד חי בעיר אחת באשכנז אדם אחד גדול ליהודים בתור
תוזה ונביא, ויחכם מאד ויעשה גדולות ויצא שמו למרחוק. ויקנא בו הגמון אחד, והוא

* לקוח מ„מספר מעשיות“.

מן השרים היושבים ראשונה בארצו; ויצר לבני יעקב, שמצאו שם מפלם, בכל אשר יכול ויגזור עליהם גזרות קשות וישם עליהם מסים כבדים. ויהי היום ויאמר לעבדיו: נלכה אל מקום החוזה היהודי ונרצהו נפש ונראה לכל מאמיניו, כי חכמתו מאין ושאלהיו לא יכול להצילו מידי. ויעש כן ויצו לחבוש שלשה סוסים מזוינים ויקח אתו אנשים אחרים, שוטרו לראשו, וישימו לדרך פעמיהם.

ורוח סעה מסער יצא ממקומו להיות למפגע לו, ותקש הרכיבה להם ויכשלו הסוסים. ויאמר: אלהי היהודים, אלהי הרוחות הוא, ינסה ללחום עמדי במישור וביום מנוחה. ותשקט הסערה מיד, וירכב הלאה הוא ומלויו. ויבוא אל העיר, אשר בה גר אותו הנביא; והוא כבר ידע את אשר בלבב אורביו חרש, ויאמר לתלמידיו: איש צר ואויב יבא הגה להרגני, והיה בצעדו על המפתח ויעמיד פניו לשאול בשלום, תקומו והביטו בפניו ולא תדברו דבר...

ויהי בבוא ההגמון אליהם, ויקומו התלמידים כדבר רבם ויביטו בו ישר, ותאמרנה רגליו אל הסף ולא יכול לזוז ממקומו. ויתפלא על הדבר ויאמר: מכשפים אתם. ויקם החוזה ויאמר: לא מעוננים אנני, כי אם משרתי אלהים והכל ברצוני יתברך, הנני מתירך בשמו ובוא הביתה. ומיד יכול להניע רגליו, ויבא ויאמר: הראיתני כבר מקצת נפלאותיך, הראני עוד את מעשיך, למען אדע אם כנים הדברים ששמעתי עליך. ויענה המדובר לאמר: גש עמי אל החלון הזה הפתוח והבט בו. ויגש ההגמון ויש ראשו וישם אותו בחור החלון, והתחיל החלון להתקצר בקיר החומה לרחבו ולהתארך לארכו, ולא יכול עוד להוציא את ראשו משם, ויצעק מרב כאב. ולפתע הוא רואה את פני הרב בחוץ, והוא קורא לו: רשע הן תודה, כי באת להכני נפש ואנכי לא חטאתי לך כל הימים, וגם את בני עמי תעיק כל הימים וחצר להם, והמה עבדים נאמנים לך וישמרו את חוקי הארץ. וישב ויתחנן לו: רב גדול, חנני אך הפעם, כי חטאתי לך ולעמך, הראני חסדך ואל תתנני למות מות נבל; ומבטיח אנכי לך כהיום, כי אם תוציאני בשלום ואשוב לעיר ממשלתי בשלום, ואגמול חסד את כל היהודים ולא יפול עוד משער ראשם ארצה. ויאמר לו הרב: השבעה לי, וישבע לו על הדבר הזה. וירחב החלון וישב לגדלו הקודם; הוא מוצא את ראשו וחוזרו לבית, והנה הרב אשר דבר עמו זה עתה בחוץ עומד ממולו, ויתפלא מאד ויסול על פניו, וישתחו לו ויאמר: גדול אלהיך וגדולים מעשיך. ויפרד ממנו ברב שלום, וישב לארצו ויקרא דרור לכל עם היהודים ויש להם חסד ויגדלם וינשאים. אומרים אמר, כי בסוף ימיו חלק כל נכסיו לעניים ויתגייר, ויהי תמים עם דח ישראל... מעשים כאלה קרו או!

ג ר ת מ י ד *

הרב הגדול רבי יחיאל מצרפת היה חכם גדול בתורה, יודע בכל החכמות ויפקבלה מעשית וצירופים. משבת לשבת ישב בבית מדרשו וילמד לתלמידיו את התורה הנגליה

* לקוח מ"מעשיות פליאות".

* י"א י"א *

וחכמת הנסתר חרש, כי לא נתנו אז להפיץ תורה ברבים, וגר היה דולק שם כל ימות השבוע, מבלי אשר הוסיפו לשום בו שמן, ולא יכבה.

ויתפרסם הדבר, אם גם כי איש הצנע לכת היה, ולא אכה להתהדר ולהתרומם, והקול נשמע בבית מלך צרפת. ויתפלא המלך ולא האמין בדבר, ויקח אתו שרים ממתי סודו הנאמנים ויתחפשו ויבואו בלילה חרש אל בית המדרש, ויביטו בחלון הבית, ויראו איש זקן ונשוא פנים יושב על כסאו מול מטרה קטנה מאירה, ושורת תלמידים יושבים ממולו, וידפקו בדלת ויאמרו: פתחו לנו. ויטהר הרב ויצא ויפתח להם ויברך את המלך בשמו. ויכחש זה ויאמר, איך תקראני מלך, וחייבתי ראשי למלכות. ויען ויאמר: משני שרי המלאכים המלוים אותך מאחוריך, ואתה לא תראם, אני רואה כי מלכי אתה. אבל למה חרדת אלי, ואנכי קטנתי מכל הכבוד הזה. ויענהו המלך לאמר: חפץ אנכי לנסותך, אם באמת אלהים עמך, או רק קסמים בידך להמשיך אור שלא בכחו. ויענהו הרב ואמר: יהודים שלמים עבדיך, ואסורים לנו כאלה מן התורה. אנו גם לא ננסה את ה', והוא ברוב חסדו יעשה אתנו לבדו נפלאות.

וירא המלך צדקתו ויכר את תום לבו. ויאמר לו: בקש ממני בקשה אחת ואעשה לך. ויאמר הרב: אם על המלך טוב יתיר לבנות לנו בית תורה מיוחד, והיה למקום קבוץ תלמידים רבים, כי מתורה תצא לנו אורה. נענע המלך לו בראשו, ויעש כאשר דבר. ותהי ממלכת צרפת למקום תורה רבה בישראל לימים רבים.

ג

המנורה*

רבינו משה בן נחמן, המכונה רמב"ן ז"ל, היה איש גדול מאד בתורה וביראה ויודע הרבה בחכמה ובקבלה. והיה יושב כל ימיו והוגה בכל חדרי התורה, לבארה ולפרשה, כיד ה' הטובה עליו; „ולן רוח הקדש בבית מדרשו". הוא היה גם אוהב צדקות ורב חסד, מרביץ יראה ותורה בישראל, ומכל קצוי הארץ מתקבצים אליו תלמידים לשמוע לקח מפיו ולהנות מאורו, כי רב.

ויהי היום ותגדל תשוקת הרב הזה לעלות לארץ הקדושה, להשתטח שם על קברי אבות ולבנות שם ישוב עברי ולנחם את ציון אחרי ימי אלמנותה הרבים. ויתעצב לב בני הגולה ולב אלה מתלמידיו, אשר לא יכלו ללכת עמו, על פרידת רבם הגדול, והוא אז כבר זקן ושבע ימים והגיע לגבורות. ויאמרו אליו: רבינו, איש חסדנו, הנך הולך לארץ ברית אבות ללון במקום, אשר קבורים שם אברהם, יצחק ויעקב, יוסף ומשה וכל שאר הנביאים הגדולים, המלכים והחסידים הקדושים, ואותנו אתה עוזב לאנחות; והיה כי תפקוד את נפשך לאלהים ותכנס לאהלי יה, גם לא נדע פה, כי שבקת חיים. — רב הדרך מאד מאד בימים ההם מהגולה לארץ אבות, והודעות מהתם להכא לא היו שכיחות ומצויות אז. —

* על פי ספר שלשלת הקבלת

ויען ויאמר להם רבינו משה: לא אשכחכם בני, והתורה אשר למדתם תגן עליכם ותעמוד לימינכם; והיה כי אמות ותעזוב נפשי את הגוף, כבר תהעו מזה סה ותוכלו להתפלל עלי. וישיבו אותו לאמר: רבנו, תן לנו אות אז, כי סף. ויאמר להם: לכו ממועד למועד אל בית העלמין הישן, אשר שם בעמק קבורה אמי מורתי, בת ישרים; וביום פטירתי תחבקע אכן מצבתה, ובה תראו מעשה מנורה כלה מקשה, שבה שבעה נרות והאמצעי יאיר. ויפרד מאתם הרב הדובר בשלום, וילוו אותו קהל גדול ויבך כל העם.

ויעשו התלמידים ביניהם חוזה, בצאת רבם מאתם, ללכת יום יום אל בית הקברות, איש איש ליום, ולעמוד על המצבה, מצבת-אם, והאיש, אשר בא מועדו ללכת שמה, טהר את עצמו בחחלה, טבל את גופו במקוה המים והתפלל אל ה' בכונה; ומבטח להם, שכל מי אשר עשה כזאת יום אחד, יוציא שנתו ולא יקרהו אסון, אותו ואת ביתו. יום דרך יום, ירח ירח, ושנה שנה. ויהי בשנה השלישית בחדש אדר בשביעי בו, ביום אשר מת בו משה אביר הרועים, עמד התמיד אחד מובהק דומם לפני המצבה. השחר הנה עלה, מכנף ארץ נשמע הד הבקר, והנה נתבקעה פתאום המצבה, ומנורה כמנורת המשכן נראתה פתאום עם צעצועיה ופרתיה, ובה יאיר הגר האמצעי. ויפול הרואה על פניו. — —

ותניע השמועה ליתר התלמידים, ויקרעו את כנדיהם, ויעשו אבל גדול ויתפללו לנשמת רבם. וזה דרך העם מאז, ללכת בכל עת צרה ומועקה למקום המנורה לצקון לחש, וה' שומע תמיד בקול התפלה ההוא ותהי רוחה.

מאורעות ומעשים

א

הלולא דרבי שמעון*

וכבדו בני ישראל את יום ל"ג בעומר באורים לכבוד התנא הגדול רבי שמעון בן
וחאי, אשר ישב י"ג שנה במערה, הוא ובניו, והרבה דעה והשכל בכל סתרי תורה וכו' וכו'.
כן משפסם שנה שנה, וידע כל העם, כי אחד קדוש חי בארצם לפני עידן ועדנים, ועדיין
שכינתו מתהלכה בתוכם.

ויהי בעיר אחת בבית הכנסת שמש אחד, אשר כבד את היום ההוא מכל הימים
והדליק כל הנרות אשר נאספו באוצר בית הכנסת ולא הותר אף אחד. לא בן-תורה היה,
אבל מוקיר תורה ולומדיה ולשמע תכמת הקבלה באה עליו יראה עילאה, יראת-הרוממות.
בשנה ההיא נתמנה לגבאי בית-הכנסת איש אחד עשיר וקמצן וגם אהב לקמץ בהוצאות
בית-האלהים. ויהי בבואו לתפלת הערב וירא את הנרות הרבים הדולקים ככל פנה וככל
חלון, ויחל להוכיח את השמש על פזרונו ויפקד עליו לכבות מחציתם. ויעש זאת השמש
במר נפשו וינשב בהם בפיו ולא נכבו. נגש גם הגבאי לכבות הוא בפיו את הנרות, ונתעקמו
שפתיו, עד שנפל על פניו ויודה לה' ולחסידיו וירפא. אז ראה כל העם את כחו הגדול
של איש האלהים!

ב

מעשה בספר תורה**

בימים קדומים חי איש עשיר אחד, סרנס ומנהיג, והיה לו עושר רב מאד וסגולות
מלכים, וספר תורה אחד ישן היה לו, שהיה יקר לו מכל סגולות מלכים, כי היה קדוש
מאד, וקבלה היתה בידו, כי הספר נכתב בידי עזרא... לאיש הזה שני בנים חסידים
הולכים בדרכיו, ויהי בהגיע עתו למות, נכנסו בני ישראל אצלו ואמרו לו: יחלק אדוננו
את נכסיו בין בניו. ויען ויאמר: בעשרי יוכלו לחלק חלק כחלק, לא כן בספר התורה, על
כן אני מצוה שיקח האחד את כל עשרי בים וביבשה והשני יקח אך את התורה. ויסגור
את עיניו וימת.

ויהי אחרי מותו ויהי ריב בין האחים, כי כל אחד רצה בספר התורה ולא בכסף וזהב.
ויבואו לפני יודעי דין ויפסקו לאמר, כי יפילו ביניהם סור, הוא הערל, והוא יחתוך ביניהם,
ויעשו כן, ויקראו אנשים כשרים ונאמנים וישילו גורל תמים. ויפול ספר-התורה בהלקו של
הבן השני, כי היתה לו זכות אחת יתרה על אחיו, והבכור ירש את כל קניני הארץ. וישמח

* עמ"י ספורי אנשי השם.

** עמ"י מעשים טובים ספור עשירי.

הזוכה במקחו, לשום את התורה בארון מדרשו, שמחה רבה; והראשון, הנכור, החאבל ימים רבים וכל העושר וכלי החמדה לא הביאו לו נחם.

היה שם באותה עיר תושב אחד מעם נכר, ולא יכול להבין את הדבר, איך יתן איש מלוא ביתו כסף וזהב בעד דברים כתובים על קלף, ויחשוב את הבן השני לסכל ופתי. ויהי בשמעו מן היהודים, כי ספר קדוש כזה, גם אם רק אות אחת אינה כתובה בו כהלכתה פסול הוא, בא לסופר אחד בעיר וישכרהו במאה אדומים לפסול את התורה. ויבוא הלז בלילה חרש לבית מדרשו של פלוני, לקח את ספר התורה מערתיקו ויגולל עד בואו אל המקרא: ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך, לקח סכין וימחוק ברשעתו את אות העי ויכתוב אלף במקומה, ויגדף ויגאץ... הוא אך בלה את מלאכתו ותצא עינו מחורה ותפול לארץ. עין תחת עין. אל קנא הוא אלהים צבאות!

ויהי כשודק חמת אלהים קרא לעזרא עבדו ויאמר לו: שוט בארץ ולך ותקן את העין בספר הברית אשר כתבת. ויעש עזרא כן ותשב התורה להיות כשרה ככראשונה. למחר בא אביו של היוורש לבנו בחלום הלילה וספר לו כל המאורע. אמר אותו הבן בבקר, הואיל ונגעו בספר ידי עזרא שנית, שוב אין העולם כדאי להשתמש בו, הלך ונגזר...

שבעת הרועים *

בימים מקדם הי איש אחד קדוש וחכם גדול; והוא עוסק בחורה שנכתב ולן כל ימיו בעומקה של המסורה, התנים והיהודיים ודעת הנקודות. ויהי היום ונולדו לו איזה ספקות בחסרות ויתירות, ויחל לסובב מעיר לעיר וממדינה למדינה לדרוש בספרים עתיקים וטשנים, אולי ימצא בהם פשר; גם לארץ מצרים חשב לבוא ויעש בדרכו שבע שנים רצופות ולא נת. ויהי בערב יום השבת הראשונה לשנה השמינית לצאתו, חשכה לו השמש בכפר והיה אנוס להשאר שם, ויצטער מאד שלא יוכל לשבות הפעם בעיר. אבל בבקשו מצא שם מלון יהודי; ויאמר לו בעל המלון, כי יש לו מנין בשבת בבקר וכי קוראים אצלו בתורה, ותנח דעתו ויקדש את השבת.

ממחרת היום נתקבצו העשרה להתפלל בצבור בכית נמוך מאד, ולו חלונות קטנים. ויסתכל בפני האנשים, והנה פניהם מהורים וחכים, יתר מכל אדם, וגם פני בעל ביתו מאירים הו, ויפלא הדבר בעיניו ויעמוד בקרן זוית להתפלל. ויהי בעת קריאת התורה שמע את המקריא קורא ואומר: יעמוד אהרן הכהן בן עמרם! יעמוד משה בן עמרם בן לוי! וקמו הנקראים ממושבותם עמופים בטליתותיהם וברכו על התורה. אחריהם נקראו אברהם, יצחק ויעקב, וכן שבעת הרועים כולם עד תום השבעה. ויהי בקרוא המפטיר את דבריו, נתמלא כל הבית אורה. ובתוך הקריאה בתורה שמע גם אותם הכתובים, שהיה מסופק בהם כל אותם הימים, נקראים ככתבם וכהלכתם. וישמח ויגל לבו. —

* עפ"י "מעשיות מצדיקי יסוד עולם".

ויהי בליל מוצאי השבת, הוא אך הבדיל על היין, והנה נעלם כל המלון, והוא עומד בחוץ, וישב על המורו וישב לביתו בשלום. „פוק הוי, כמה רב היליה דהאי אילנא רברבי“.

עוד מאורעות

א

משיב סקדון *

בעיר אחת, אשר במדינת המלך, גרה אשה אחת חכמת לב, והיא גם יראה את ה' בעלה ישב כל הימים בבית המדרש להגות בתורה, וגם דבקה נפשו בה, והיא עמלה בכל מלאכה לכלכלו ולהחיות את ביתה. ויהיו להם שני בנים רכים, שם האחד נפתלי ושם השני זבלן, כשמות בני יעקב, ותחנך גם אותם לתורה ולהעודה ויעלו ויעשו חיל, וכל רואם ענו ואמרו: אשרי לפלוני ולפלונית, שילדו כמו אלה. ישמע האב ויגל, אם הבנים שמחה! ויהי בערב שבת אחד שלחה האם את בניה לשאוב מים מן הבאר לצרכי יום המנוחה, והבור עמוק ויפלו בו ויטבעו. בא האב מבית הכנסת לקדש את היום הקדוש וישאל את אשתו לאמר: בני היכן הם? השיאה אותו לדבר אחר ותאמר: הגד לי, בעלי יקירי, הנה בא אחד ויפקד שני כתרים של זהב בידו, האשיבם לו או לא? חשקה נפשי בם. ויתפלא בעלה על דבריה ויאמר לה: מצחקת את בני, כי הן לא תבגדי בסקדון וחטאת לאלהים. באותה שעה באו שני מלאכי השרת, הוציאו את הגופות מן המים וישיבו רוחם אליהם ויעמידו אותם חיים כחוך הפתח. גם האל משיב סקדון ולא ילקח עוללים לפני שעתם.

ב

קדוש לבנה *

פעם אחת הלך איש אחד חסיד יחידי בלילה לעשות מסחרו וממון הרבה בידו, זיפגשהו שורד אחד ויאמר להרגו ולרצחו נפש, ויפול האיש לרגליו, ויאמר לגזלן: הנני בידך לעשות עמי כטוב בעיניך וכל אשר לי בידך, אבל עשה נא שאלתי קודם מותי: לט מצוה אחת לקדש את הלבנה בחדושה, וקדוש-לבנה שמה; חן לי ארכה רגעים מעטים, למען אקיים עוד את המצוה הזאת ואסיר בשלום מהאי עלמא. ויעתר הגזלן לבקשתו, ויעמוד ויתל לברך בלב שקט: ברוך אתה ה' אלהי מלך העולם, אשר בטאמרו ברא שחקים! ונפשו שלמה את האלהים, כי היה טובן ומזומן למסור את עצמו תיכף אחרי הברכה. ברוך יוצרך! ברוך עושך! ברוך קונך! והוא מרקד כנגד הלבנה, עוד פעט ורוחו ידאח אל שמי על ויפלס בין כוכבים נתיבו, ויאמר השורד לנפשו: הלז הולך להריגה, והוא

* אגדת מאוחרת בעקבות אגדה של ברוריה, עפ"י כ"י עתיק, סגנון דור קויפמאן.

** עפ"י „מעשים טובים“.

שקט ודבוק כך לבוראו, אל תהי ידו בו! ויניחחו וילך. ואית דאמרין, רוח באה מן הדרום ותשא את המקדש הרחק מן השודד ד' מאות פרסה.

ג

מעשה בשני בני אדם*

פעם הלכו שני בני אדם בדרך בזה אחר זה וחבילתם על שכמם. פגע הראשון בסומא בשתי עיניו, שעמד כשער ופשט יד, וחשבו למתחפש ולא נתן לו. בא השני אחריו ונתן לו סלע, וילכו שניהם. כשבאו למעבר, על פני נחל, ראו איש אחד, גבה הקומה ורב העינים עומד למולם וחרבנו שלופה בידו, ויאמר אליהם: אחד ממלאכי המות הנני ושלחוני לקחת את נשמתכם. ויחרדו האנשים ויבהלו ויאמרו: עוד לא צוינו לכיתנו; ואם נמות פה, יאבד כל רכושנו ובני כיתנו יהיו צפויים לרעב. ויען המלאך ויאמר לזה שנתן להסומא צדקה: יען כי עשית חסד זה עתה, הנני מאריך לך העת, וחייית עד אשר תסדר קנייך ותמות בשלום. ויקרא השני: תן גם לי זמן ואעשה עוד צדקה וחסד. צחק עליו השטן ואמר: אדם שוטה! ראית ברנש פורש לים בספינה, ואם לא יקה בידו צדה לדרך, איך יקה בים? ומי שלא תקן מעשיו בתיו, מה עוד יעשה כבא עתו למות? עתה אין לך עלי כלום. בכה האיש ואמר: אם במעשה אפס ידי, הניחני ואלך ואספר בכבודו של מקום ובארחותיו כי חכמו. רמזו למלאך ממרום: הנח גם לזה. ויצלל השטן במים.

ד

מכנים אורחים**

במדינת אשכנז חי רב אחד יודע חסד, והיה מכנים אורחים באין מספר ומאכילם ומשקם ולא ייעף ולא ייגע במעשהו, ולא אמר, כי רבה עליו העבודה. ואם ישב אצלו עני ימים רבים וידחק הגלי אחרים לא שלחו; גם איש גבוה ונמאס ומצודע הושיב על שלחנו ושרתו וכבד אותו כאחד מן החשובים, ולא ידע פדות בין אדם לאדם.

פעם אחת בא אליו עני זולל וסובא ויאכל וישת הרבה ולא אמר די. בצהרים כבר אכל את ארחת הערב; ובערב אכל כל אשר הבינו ליום המחרת. כה ישב ואכל בלי הרף, ואחרי כל קערה וקערה שהושימו לו, אמר: עוד רעב אני; ובקש עוד מאכל. ראה הרב, כי אי אפשר להשיג בעדו בשר במקולין, ויצו לשחוט פר בעבורו ונמרף; וצוה לשחוט פר שני ונמרף גם הוא. כה נמרפו שנים עשר פרים בזה אחר זה, ויהי היזק רב; רק הפר הייג הוכשר, ואותו אכל העני הגרטרן כולו בבת אחת; ולא אבד מכנים האורחים את מדת סבלנותו גם רגע אחד.

אחרי האכילה הגסה הזו, שהשתאו עליה כל איש שמע ממנה, קרא העני את הרב חדר לפנים חדר. ויאמר לו: דע כי איני ממשפחת האדם, רק מבני השטן; ושלחוני ממרומים לנסות אותך, כי קנאו בך, והנה רואה אני, כי אמנם אין איש ארך אפים ומבלן יותר ממך. ויצא הרוח הדובר דרך נקב קטן שבחלון. והוסיף האיש להאריך ימים ולעשות צדקה וחסד.

* עמ"י מעשיות גוראות ונפלאות. ** עמ"י מעשיות מצדיקי יסוד עולם, ספור י"ד.

ה

החסיד והעני*

בארץ אשכנז היה עשיר גדול, שירש רב אוצרות מאבותיו, והוא היה גם חסיד גדול ושוטר מצוה, וביותר היה זהיר בכבוד יוסי-השבת ובהכנות לכבוד השבת, והיה אחד מן הזריזין לקדם פני שבת-א-מלכתא. בערב שבת כבר לא עשה מלאכה, הזדרו לבית המדרש; אחר זה סעד מעט, רץ לבית המרחץ לרחוץ ולטבול את בשרו במים שלש פעמים, ובצהרים כבר לבש בגדי שבת, ישב עטוף לבנים כמלאך ה' צבאות, והיה אומר שיר השירים בדחילו ורחימו, עד כי קנאו בו כל שרי מעלה, בנתת-הרוח הגדולה שהיה עושה לבוראו. והי פעם אחת בשבתו כך, בא עני ושמר לו על הפתח ואמר לו: אדוני, חנני במתנת ידך, כי עוד אין לי צרכי שבת. ויגעור החסיד במחלל את הקודש והחושב בשעה כזו עוד בעניי טמונות. וישלחו וילך בפחי נפש. יצאה בת קול ואמרה: אבד זה את כל עולמו בשעה אחת!

* מעשה זו נעתקה מספר רבני אשכנז ומובאת ב"נפלאות גדולות".

מספורי ירושלים

א

קבר הצדיק*

בשדה מרעה של ישמעאלי אחד מכובשי הארץ עומד בקצהו קברו של רבי יוחנן הסנדלר, מגדולי חכמי הגמרא; ועל יד הקבר מערה. ואומרים, שזו היא המערה. שבה היה מעבד את העורות ועובד את בוראו. ולא רחוק מן המערה בור, ובו מים זכים כעין הבדלה. ולבעל השדה צאן מספר, רועים בשדהו, ונער קטן נוהג בהם; ובבוא הלילה, היה כונסם אל המערה ללון. שם והוא שומר עליהם. וירא הנער ויתבונן, כי בעת שהצאן במערה הם נשמרים מאליהם, ולא יקרה להם אסון; וכי יקרב נגב אליהם לפשוע בהם ולשאת גדי עזים לא יוכל לזוז ממקומו, עד השינו את הגדי אל מקומו. ויאמר אין זאת, כי אם גדול היהודים השוכן פה, ישמור עליהם, ויחל להתרשל במלאכתו. ובהביאו את הצאן אל המערה, היה מחפש לו מקום תחת אלון מיצל וישן. פעם בא אדונו בבקר, וימצא את הצאן נטושים לפני המערה והנער ישן; וידחפו ברגלו בחזקה ויעירו. ויחל להכותו וליסרו בשבט אכזרי ויקרא: בן בליעל, איך עזבת את הצאן לברם והלכת לישון, חי אללה, כי לו נגנב שה מן העדר, כי עתה הרגתי אותך ונתחתי אותך לנתחים. ויתחנן אליו הנער וידבר אליו רכות ויאמר: חי אדוני, כי גם לי יקר מאד כל אשר נתת לי לשמור כבבת עיני, אבל בדקתי ונסיתי, כי קבר הרכן של היהודים שומר עליהם. ויתר לאדוני על דבריו אלה ויוסף להכותו וידבר סרה גם בהקבר ובשוכן בעפרו.

עודנו מנאץ ומקלל, והנה פתאום נתעקם צוארו ויהי ערפו במקום פניו ופניו לאחור, וגם לשונו נאלמה והריר נוזל מפיו. ויבהל הנער למראה עיניו, וירץ ויודיע את המעשה לאנשי הכפר. ויקהלו הערבים והישמעאלים כולם אל המקום בשדה וישתוממו לראות את האיש, שעוד לפני חצי שעה היה מראהו כאחד האדם, הנה עתה פניו נורא והוא כמפלצת. ויספר להם הרועה את כל מהלך הדבר מראש ועד סוף; ותפול חרדת אלהים על האנשים, ויקראו כולם פה אחד לאמר: צדקו משפטי אללה, עקב אשר בזה לצדיק באה עליו כל זאת. ויאמר אחד לחברו: במה נכפר את פני הנעלב, ולא ישא גם עלינו חטאת? ויועצו להקריב לו קרבן, כלשונם קורבן. ויקימו אבן ויטהרו ויקחו שה אחד המים מן הצאן ויעלוהו עלה לכבוד הצדיק ויציתו בו אש ויאכל ויעל הלהב השמימה. וישמע ה' אליהם וינחם על הרעה. ופניו העקומים של אדון השדה שבו למקומם

* עמ"י מבשרת-ציון, נדפס ב"הפועל הצעיר".

וירפא, וגם כח הדבור שב אליו. ויקבל עליו להיות זהיר מעתה בקבר הצדיק. וידור נדר להעמיד בו נר תמיד משמן זית. והוא לא יכבה ודולק והולך עד היום הזה!

ה ע ר ו ם *

בירושלים העיר הקדושה עומדת חורבה נושנה של בית כנסת ישן נושן מימים ראשונים, שכבר חדלו להתפלל בו זה עידן ועדנים, ומופנה הוא מבית-דין של מעלה לבית-דין הגדול של המתים.

פעם בחדש מתאספים ישמה הדיינים, זקנים ונשואי פנים, יושבים על כסאות של אבן, ודנים על אלה שמתו בשלשים הימים האחרונים בכל חלל העולם. ודינם הוא לא לזכות ולא לחובה, לא לגן-עדן ולא לגיהנום, לא למתן-שכר או לתקון ולצרוף, כי אם: מי ינוח בארץ הקדושה ומי לא ינוח בעפרה. גם אנשים שנולדו בארץ ישראל ומתו על אדמת הקודש ומצאו להם בה קבר, נדונים הם, אם חטאו הרבה בחייהם, להרחות לארץ הגולה. ובאים פקידים רבים, הם ומשרתיהם, וסוחכים את עצמותיהם לארץ העמים; וכשבאים המה אל הגבול, הם צועקים בצעקות נוראות וקולם מחריד ארץ ושמים. להפך, יש אנשים, שנולדו בגולה ומתו בארץ הגולה, ויתגלגלו בגלגל-מחילות לארץ הקדושה עוד קודם חזית המתים, כי תמצא זכותם רכה.

ומדרך המתים, כשהם באים לחורבה לעמוד בדין, הם באים במלבושיהם ותכריכיהם, ומי שחטא לבושו קרוע; ואם הרבה הרע, אז קרוע הוא ביותר, או גם חסר ממנו אמה ויותר. פעם אחת הובילו לשם מת אחד, והוא היה ערום לגמרי, ואין עליו גם מטלית טה. ראהו צדיק בדרך בשהוא ערום, הסיר את מעילו מעל שכמו ויעטפוהו ויצילהו. גם זה קנה עולמו!

ספורים יהודיים**

א

ש ל ח ל ח מ ך

בירושלים עיר הקדושה נר איש עשיר אחד, אשר עשה חיל ויאסף הרבה זהב וכסף וישם אותם באוצרותיו וישמור עליהם. והי כי זקן, והגיעה עתו לשכב עם אבותיו, קרא לבני יחידו וינחיל אותם את כל קניניו הרבים ואת אשר אסף במשך שני דורות שלמים ויתן את הכל בידו. ויאמר הכן אל האב: גם ברכני לפני מותך. ויאמר האב: ברכה אין לי, אבל מקרא אחד אדע מאת החכם מכל אדם, ואותו שים לך למשמרת. לקח ספר קהלת ופתח בו והראה אותו את הפתגם: "שלח לחמך על פני המים", ויעצם את עיניו ויכת.

* עפ"י ספורי מעשיות חדשים, נדפס שם. ** לקוחים מקונטרס יהודי.

ויהי אחרי מותו ויעש בנו מסחר רב, והיה נוסע לארצות ומדינות רבות וישתקע כולו בקניני חבל וכדברי אביו לא זכר עוד. פעם אחת בא להגלי מסחרו לעיר קושטא הגדולה, בירת ממלכת התוגר. ויתפלא לראות יופי העיר והחוכמה, מגדליה ובתי תפלותיה ויסובב בה כל היום. ויהי בכואו לחוקף הים, ראה שני אנשי חיל וחניתותיהם בידיהם, שומרים על ארון של עץ, ויאבה לדעת איזה אוצר שמור שם בארון, וינש אליהם וישאל אותם: מה תשמרו אהם בכאן? ויאמרו לו: את עצמות אדם מת אנו שומרים. וישב לבית מלונו ויספר לבעל המלון את אשר ראה היום. ויאמר לו בעל הכית: לא רמוך השומרים, עצמות יהודי מאחינו מונחים בארון, בחייו היה פקיד בבית אוצר המלך ויעבדהו באמונה ימים רבים; ויקנאו בו שאר עבדי המלך וישימו עליו עלילות דברים, כי שם ידו באוצר המלך, וישימהו המלך בבית הסוהר וחי שם בלחם צר ובמים במשורה, ומת שם. עתה יבקש המלך עשרים אלף אדומים בעד גויתו, למען ימסרה לקבורה; וקהלתנו עניה היא ורכוש צעורי כזה לנו אין. ויהי בשמעו ממנו את הדברים האלה, אמר להמספר: אנכי אסדה את עצמותיו. וילך ויבא בשער המלך ויבקש משומרי הפתח, כי יבואו ויגידו למלך, כי איש אחד בא ורוצה לפדות את עצמות פקידו ולשקול לו מיד את הכסף. ויצו המלך להביאו לפניו. ויאמר לו: האם מודע וקרוב אתה לפקדי זה? ויאמר: לא, מלכי ואדוני, מתושבי ירושלים אנכי, שבאתי הנה; ובשמעי את דבר המת, נכמרו רחמי עליו ואומר לתת את אשר תדרוש בעבורו. וימצא הדבר חן בעיני המלך ויאמר לו: טוב הדבר, שקול על ידי את סכום הכסף; אך דבר אחד בקש לך ממני ואתן לך. ויאמר הירושלמי: אם על המלך טוב, יצוה את היהודים מפה לתת להמת אחזה במבחר קבריהם, ושכל איש מנער ועד זקן ילוהו אל בית עולמו. ויקש על המלך לעשות את הדבר הזה; אבל אחת דבר ולא יכול לשנות ויעש כן. ויפדה האיש את המת במחצית הונ, ויקברו בכבוד גדול כרב וגדול בישראל.

אחר הדברים האלה עזב את קושטא וירד באניה, ותקם סערה גדולה בים ותהפך האניה ויפול הוא וכל הכבודה אשר לו המיטה. והוא אינו יודע לשות. מיד ירד גשר לבן גדול אליו ויקחהו על אברותיו ויביאהו ירושלימה שלם בגופו. ויעש משתה גדול להצלחתו. בלילה ההוא בא אליו אביו בחלומו ויאמר לו: דע בני, כי אותו מת, אשר הצלת את עצמותיו והבאת לקבר אבות, בא בתבנית הגשר להצילך. וידע אז כמה גדול דבר המאמר אשר הורישנו.

ב

ה ע ו ר ו ה פ ס ח

על שערי בית הכנסת של רבי יהודה התמיד בירושלים, ישבו שני עניים, אימר פשטו יד לכל עובר, האחד היה עור בעיניו והשני פסח על רגליו; והמה דלים וריקים ובביתם אין כל. וירחם ה' עליהם וישלח להם מלאך ממרום להזיעם. העור פתח לפתע את עיניו וירא כאחד האדם ורגלי הפסח נתישרו, וילך כשאר אחיו. בו ביום מצאו גם שניהם שני אוצרות של כסף ויחעשרו מאד. ויבנו להם בתים וסחרם הלך עד לדמשק.

ויהי היום ויאמר אותו המלאך: אלך ואנסה את לב אלה, אשר הושעתים והעליתי
אותם מבירא עטיקתא עד אינרא רמה. ויתחפש ויבא כפסח לפני מי שהיה פסח,
ויבקש ממנו סעד ועזר; ויגער בו העשיר ויאמר: לא אתן צדקה לאדם שכמותך,
שאך מעצלותו ידבר כאלה, וידחפהו עד חוץ לביתו ויסגור את הדלת בעדו. עזב
את העריץ הזה והתחפש כעור ובא לפני העשיר השני, שהיה גם הוא עור מלפנים, הושיט
את ידו ואמר: הושיעני, כי חסר כל אני ובביתי אשה ובנים, וירחם עליו ויעניק לו
מטובו וישלחהו ברב מתנות.
החונן הצליח עוד יותר. והקשה הלב אכז את הונ בענין רע ויהי עני כמלפנים.

ספורי אנדה

א

ה ש ר ט ק ו צ י

(כבי נסחאות)

א

בשנת ארבעת אלפים תשע מאות שלשים ושתיים ליצירה חי במדינת צרפת בעיר אחת קטנה ושמה קוצי איש חסיד אחד, ושמו רבי אברהם. ויולדו לאברהם שני בנים, שם האחד חיים ושם השני שמשון. והיה שמשון איש עני, כי לא ידע מסחר ומלאכה, וישב תמיד ויהנה בספרים. — בימים ההם היו ישיבות גדולות בצרפת, ושם מקום מושב בעלי התוספות, ארירי התורה, והוא היה מגדולי תלמידיהם — תחת זה עשה חיים אחיו רב חיל במסחר ויעש עושר ויאסוף הון עצום והיה לאחד מקציני ארץ. וירא האח העשיר, כי אין תשועה לאחיו בעניני חומר, ורק דבר ה' עמדו, ויקבע לו קצבה, מדי חדש בחדשו, להשביע אותו ואת בני ביתו; אך בגלל הדבר הזה היה עליו, על המקבל, ליעץ אותו בכל דבר קשה במעשהו, כי יבוא בין המצרים. והיה הדבר כן. שמשון ישב ולמד מעת ההיא במנוחה ואתיו חיים הוסיף להצליח וירבו אוצרותיו.

ויהי היום, ואיזה דבר חרש היה להעשיר במעשיו, לא כתמול שלשום, ויבוא וידפק על דלת בית-המדרש ויקרא לאחיו החוצה ויאמר לו: דבר סתר לי אליך, אולם מתירא אנכי, פן אזנים לקיר, נקום ונצא אל החוף ונשב באניה קטנה, ושם אדבר את דברי עמך כי נהיה לברנו. צר היה לשמשון לבטל עצמו מן התורה, אבל לא יכול להשיב את פני אחיו ריקם, וגם הבטיח כן אותו להיות לו ליועץ, ודבריו יקיים. וילכו אל החוף ויבואו באניה אחת קטנה וישבו בה. השמים היו מעוננים; היא אך גדחפה מן החוף והתרחק כמהלך מיל, והנה קמה סערה גדולה, ויגעשו המים, וישאו אותה הרחק הרחק יום ולילה. והיה בבקר, כאשר שקמו המים, נשאו עיניהם, והנה הם בים הקרוש, שכל אניה אשר תבוא בו לא תצא משם ותשאר תקועה כל הימים. ויצא לכם למראה האסון אשר קדם וגם צדה לא היתה להם אף מאומה. בעינים עצובות הביטו לבל עבר, אולי יש איזה תקוה; אבל הנה מלמטה הים הקרוש ומלמעלה פני השמים הרחוקים, ומסביב להם עוד אניות כמו אלה, תקועות בתוך המים, והיו עם יושביו עדי אובד...

ויתפללו האחים שניהם לאלהים מן המצר וידרו נדרים אליו. העשיר נדר, כי

* עפ"י מעסה נדא, כחוכר יהודית ע"י שמי"ר, לפי מקורים קדומים.

יתן הרבה צדקה לעניים, אם יתרחש לו נס ויצא מכאן בשלום, והלוטר בתורה נדר, כי יוסף להטות בכל הדריה ולעשות לה אונים, לא ימוש ממנה וכל חפצו יהיה בה. כה ישבו, בכו ויתחננו לפני אל צבאות שלשה ימים ושלשה לילות.

ויהי בכוא היום הרביעי נעצו לקרוע את הקרש העליון מהאניה וישימו קצו אחד על אניתם והשני על האניה השכנה; ויעלו עליו ויבואו שמה וימצאו את יושביה טולם ממים על אוצרותיהם, ועל כותלי האניה חרות שמם ושם עירם ושמות נשיהם ובניהם. ויעתיק לו רבי שמשון השמות האלה ויאמר, אם יהיה ה' עמדי וישוב לביתו, יתיר את כל העגונות הללו ויביא למשפחות רבות גאלה. ואחיו העשיר לקח שק וילקט את כל הכסף והזהב הנמצאה באניה אחד אחד; כה הלכו מאניה לאניה וכה היו מעשיהם בכל אחת ואחת. ויהי בכואם אל האניה האחרונה ויראו כי היא כבר קרובה אל החוף, אבל כותל נורא של חומה בצורה סוגר לפניהם את הדרך, והוא מאפיל כמעט את השמש בגבהו. רגע אמרו, אין ביד ילוד-אשה לעלות על הכותל הזה ופה ישבו עד כלות כחם, ורגע אמרו: ננסה את כחנו, אולי יהיה ה' עמנו. ויקחו שניהם את הסכינים אשר בצלחתם ויחלו לעשות בכותל תורים, וישפסו דרך כה בדיהם וברגליהם מעלה מעלה. רבי שמשון החסיד הקדימו, כי אין דבר אתו, ואחיו רבי חיים מטפס למטה ממנו, כי שק הכסף והזהב אשר על כהפו יכבד עליו. לפתע נכשל ויפול צרורו מעליו ויחזור להרימו. ואחיו מטפס והולך; הוא קורא לאחיו, כי ישמור את צעדיו ויטפס אחריו, והלו כבר אינו שומע את קולו. כה עלה החסיד לראש החומה והעשיר נשאר למטה עם כספו והבנו. וירא כי לבדו הוא ושגם חסד אחיו אין עוד אתו וישא את קולו ויבך.

ובכוא רבי שמשון לראש החומה, וירא והנה יער גדול ואדיר לפניו. אילנות גבוהים כאלה בו לא ראה מימיו; והאילנות עושים פירות יפים, אשר כיסים גם כן לא ראה מעולם, וריה הפירות נפלא ומשיב כל נפש עיפה. והיו בלכתו הלאה וישא את עיניו וירא מרחוק מרקלין נפלא, כולו שיש ונגו זהב טהור, ונהר זך כעין הבדלח סובב אותו מכל עבריו, ובארבע פנותיו גשרים של כסף. ותפעם רוחו למראה כל אלה. ויפן כה וכה והנה אין איש, אין חיה ועוף, דומיה בכל!

הוא אמר לעבור על פני הגשר האחד, לבוא אל ההיכל פנימה ולשאול על יושביו, אבל ירא לנפשו. הוא סובב את הנהר, ופניו המרקלין שוים מכל עבר ויפיו נקסם. השמש מאיר מלמעלה, והאור זך ונעים שבעתים, מאשר עד כה. כנגד-ערך כל הכתר הזה לפניו, ואדם אין לשמרו ולעברו...

הוא הלך וסבב את ההיכל וירא שני אילנות גדולים עושים פרי וריחם עד להפליא ויחשוב ויאמר: העץ הזה מימיני עץ החיים הוא. וזה השני משמאלי עץ הדעת טוב ורע הוא. מן עץ הדעת לא אבה לקחת ויאמר: לא אנסה את ה'; ומן העץ השני לקח תפוח אחד יפה וישם אותו בצלחתו.

לא רחוק משני האילנות ראה שתי גבעות קטנות ועל ראשן מכסה של ברזל, ויתפלא מאד למראה ההוא, ויקרב אליהן, ויעל לראש אחת מהן והעביר בידיו על המכסה, והיא קרה מאד מאד. הוא אמר להגיע אותה, וכאשר הרים אותה אך מעט,

והנה רוח גדול מפרק הרים ועוקר אילנות יצא ממנה, ויקם סער גדול בכל הגן וירעש העולם. כל הספינות מן הים הקרוש נעקרו ויבואו בים הגדול, אף הוא נפל על פניו, וכמעט לא נותרה בו נשמה מרוב מלסול גוו. גן עדן התחתון היה. בגבעה אחת מקור הנשמים ומללי מרפא ובגבעה השנית מקור הרוחות. ולו הרים את המכסה כולו ולא הושיבו למקומו, כי אז חזר כל העולם לתהו ובהו.

וספינת חיים אחיו אשר שב אליה, כי נשאר לבדו, נעקרה גם היא. ותבוא אל ים חי ותקא את יושביה בעוד שני ימים אל החוף מהרוח הסוער, ויצא הפליט מעון בכסף וזהב ויבוא לעיר קוצי. ותהום כל העיר, כי כבר חשבוהו למת; באו גם אנשי בית שמשון אחיו לשאול לאביהם, ויספר להם את אשר קרהו, ויבכו ויאמרו: לא נראה אותו שוב בחיים. וינחם אותם ויאמר לכלכל אותם ברוחה ולהיות להם לאב.

בין כה התעורר האיש החסיד המרים את המכסה מאפסת כחו. העולם נרגע מעט, אבל הוא נגרש על-ידי הרוח מהלך ה' מאות פרסה מהגן הנפלא. וירא והוא עומד במשעול צר ומשני עבריו שדות זרועים וילך בו לילה ויום. ותרעב נפשו ללחם, ויקח את התפוח מצלחתו ויריח בו ויחי. וישנם מתניו וילך הלאה ויגיע לפנת ערב אל עיר אחת גדולה לאלהים, ויאמר: אורך ה', כי הבאתני אל מושב האדם.

הוא נכנס בשער העיר וירא את האנשים בוכים ומיללים, אל כל מקום שיפנה הוא רואה פנים עצובים. ויבן, כי אבל גדול לעם, ויקרב אל איש אחד וישאלהו לאמר: הגידה נא לי, איזה אסון נורא קרא לכם? ומה לכם כי תתאבלו? ויען האיש ויאמר: בת מלכנו היחידה, היפה והנעימה, חלחה מאד; השתמשו כבר בכל התחבולות שבועולם להקימה ולהחיותה, ואפסה כל תקוה; כל רופאי הארץ יאמרו: נואש, ועל כן נענה את נפשנו ואין לרוחנו מנוח, כי בן אין למלכנו, והוא הנפש האחת אשר תשב על כסא המלך. ויאמר הבא מרחוק: הובילו אותי למלך ורפא ארפא אותה. וישתומם האיש ויאמר: ראה אני את בנדיך והם בלו מזוקן וזר אתה, ואם אעשה כדבר הזה ואשקר במלכי ואחייב את ראשי. ויאמר הרב: לך אל חצר המלך והודיע שם את הדבר; חי האלהים, כי אין בידי רמיה. וירץ האיש אל היכל המלך וידיע להפקידים ולהשרים הגבוהים ויאמר: בא איש זר מארץ רחוקה הלום, ובשמעו דבר מחלת בת המלך, התאזר ואמר, כי בידו לרפא אותה. וימהרו אחריו ויגלחו אותו ויחליפו שמלותיו ויובילו אותו אל חדר החולה, ויקח את התפוח אשר בידו מן הערץ וישם על חוטמה ותריח בו שלש פעמים, ומיד החלו כחותיה לשוב אליה ותפקח עיניה. וידפק בדלת ויקרא לאביה המלך ולכל האנשים המחכים ויאמר: בואו הנה, היא שבה לחיים. שמחת המלך ובני חצרו וכל אנשי עיר המלוכה תוכלו לשער.

ויגדל המלך את רבי שמשון וינשאהו וישם כסאו מעל לכסא כל השרים. גם העשיר אותו עושר רב. ועוד ידו פשוטה להעניק לו מכל טוב, ויאמר לו: שאל מה אתן לך, עד חצי המלכות ותעש. ויען הרב ויאמר: אם על המלך טוב, יתן לי לנחלה את העיר קוצי הקטנה אשר בקצה ארץ מלכותך, כי שם נולדתי ושם ארץ מושבי. ויעש המלך

כן, ויתן צו ליפות את העיר הקטנה הזו, למעת סכיבה גנות ופרדסים, וישם את הרב אלוף לראשה.

ויפרד רבי שמשון מאת המלך בשלום, והוא וכל רבי המלוכה מלויים אותו. ויבוא אל עיר מולדתו בקצין עם; והדת נתנה, כי כולם ישמעו בקולו למקסון ועד גדול וכל היוצא מפיו יעשה.

ויאסוף רבי שמשון את כל אנשי העיר ויספר להם את כל נפלאות הבורא אשר ראה, וכל הנסים אשר עשה לו. ויחלק את כל כספו וזהבו בין קרובים ורחוקים. והוא משט מעליו את בגדיו החמדות, וישב בבית המדרש לעשות עוד הפעם אונים לתורה, וינהרו תלמידיו אליו מכל עבר וירבץ התורה בישראל עוד דור שלום. זכותו תגן עלינו ותאיר לנו עד עולם!

ב *

בעיר קוצי הקטנה, אשר במדינת צרפת, היו שני אחים. האחד ישב באהלה של תורת והרביץ דעת ה' ותורתו והשני היה איש סוחר, עוסק בישוכו של עולם, וגם יודע צדקה וחסד, וכל מחסורי בית אחיו כל הימים עליו. וזה דרכם: פעם בחדש בא העשיר אל הלמדן והתיעץ עמו על צפונותיו, וככל אשר יאמר יעשה, וה' עמו.

ויהי היום והסוחר היה צריך ללכת במסניגה אל מדינה אחת בדבר סתר ומסוכן ויבקש מאחיו, כי ילוהו על דרכו; לשוא השיב לו האח, כי חלילה לו להבטל מן התורה וכי אינו רשאי כלל לעשות כדבר הזה, הלז האין בו ולא נתן לו מנחה, וזה ידע, כי מפרנס הוא את ביתו ויעש אתו לפנים משורתו וילך עמו. ויהי בבואם בים, ותקם סערה גדולה, אשר לא היתה כמות, והאניה חשבה להשבר; ויצעק החסיד לאלהים וישמע בקולו וינח הים מזעפו, אז ראה גם רב החובל, כי איש גדול הוא. והנה צפה האניה הלאה הלאה, אבל תעתה מדרכה על ידי הסערה ותכוא אחרי עשרה ימים לחוף מדינה אחרת מאשר חשבו. והי כי נסו לצאת ממנה לבקש להם אוכל, ויצינו אך רגלם על הארץ, נשמע קול תרועה, ואנשים מזוינים מהרו והקיפום וישימו אותם בכבלי ברזל, וישדדו כל סכמני האניה ואותם כבשו לעבדים. וידע החסיד, כי יסרו ה' על אשר עזב את בית-מדרשו ויקבל את דיע באהבה. אך לב אחיו התחמץ לראות את עצמו בשבי ויחשוב תחבולות איך להמלט. ויהי כאשר הובלו אחרי ימים אל שוק העבדים להמכר, הכירו בהם עבדים אחדים, כי בני-עמם הם, ויאמרו לפדותם, אבל רב היה המחיר אשר שאלו גוזליהם בעדם ולא הספיק אך לאחד. וייטב החסיד בעיניהם מאחיו, ויאמרו לפדות אותו בלבד; אבל הוא אמר: אל תפלו ביני ובין אחי. ויאמרו להטיל סור הוא הנורל, אבל אחר כך נעצו ואמרו: אנחנו שלם נשלם בעד אחד מכם, ואתם בחרו ביניכם לבדכם. ויאמר הסוחר אל אחיו: תן לי את הבכורה בחופש, כי הן אנכי מכלכל את ביתי וביחך, ואם אשאר פה, זרעבו גם שניהם יחד. ויאמר החסיד: טוב דברת, צא אתה במקומי ושב אל עמנו ומולדתנו, ואנכי אשא את כבלי העבדות בחפץ; צר לי אך על תלמידי, שנשארו בלי מורה. ויאמר

* עפ"י מעשה הגדולים החדש ביהודית.

אחיו: אלהים הרחמן יפרה גם אותך. כה נשקל הכסף עבוד הסוחר ויצא זה לחפשי. וישק לאחיו ויבך. ויפרד ממנו וישב אחרי גרודים רבים לעירו לבדו; וישב למסחרו ולמעשהו, והוסיף לעזור לבית אחיו עוד יותר מבתחלה והיה להם לספרון ולאב.

בינתיים נמכר הרב ומורה לארץ התוגר לעבד, ויעבוד בחצר המלך ימים רבים. וימצא שם חן ויקילו לו מעבודתו; עליו היה אך להשגיח על הננות ועל הפרדסים. ובעתותיו הפנויות ישב וחזר על תלמודו בעל פה והיה עובר את אלהיו על אדמת נכר. ויהי כי השליטה ממלכת התוגר אחרי מלחמה רבה וארוכה את צרפת וכרתה עמדה ברית שלום, ראוהו שליחי צרפת וייטב בעיניהם, וינתן להם במתנה. ויביאוהו השליחים אחר כך צרפתה, ונעשה שמה עבד למלך ויעבד באמונה ובתום.

ובחצר המלך הזה היו שני כושים, אשר שום איש לא הבין את לשונם, ועבודתם קשה. והיו היום וישבעו חרש לשלוח יד במלך. והרב שמע את דבריהם, כי ידע שבעים לשון. ויגד את הדבר למלך. ויבחן הדבר וימצא כן. ויתלו את הכושים על העץ ואותו גדלו וינשא. והיו בשאול המלך אותו, כי יבקש מאתו דבר אחד היותר נאות לו וימלא אחרי דבריו מיד, ענה ואמר: חן נא לי את עיר קוצי לאחזה. ויאמר המלך: מעט הדבר אשר בקשת. ויצו המלך להעניק לו עוד רב טוב, וישלחו אותו במתנות רבות לעיר ההיא וישימהו לנגיד לה ולראש.

וייסד הרב בשונו שמה ישיבה גדולה, וינהרו אליו תלמידים מכל אפסי ארץ, והוא כלכלם גם בלחם. ויצאו משיבתו זו מאורות רבים לישראל.

ג

בן ג'ו' *

פעם אחת באו גזרות רעות על ישראל במדינה אחת ויציקו להם מאד בכל מיני פקודות קשות. ויקבלו את דינם באהבה ולא קבלו על ה'. ראו הגזורים, כי אינם יכולים לעם הזה, גזרו עליהם שמד. כיון שראו שמעבירים אותם על דתם, עזבו כל הונם ורכושם ועמדו וברחו ונפצו לארבע רוחות השמים.

והנה עברה בספינה אחת בים משפחה אחת רמה ומיוחסת מבני הגולה, והמה יוצאים לארץ הולנד, הידועה אז בחופש הדת, בקבלה את האובדים והגדחים ובתתה להם בארצה מנוח. אבי המשפחה היה איש בן שבעים ונשוא סנים, ושמו יצחק, לו אשה ישרה וכשרה ושמה שרה ולהם שלשה בנים ושלוש בנות, כלם גדולים, ועוד בן זקונים אחד כבן עשר, והוא יפה תואר ויפה מראה ומושלם גדול לפי שנותיו בתורה ובחכמה. כה נסעו שבעה ימים ושבעה לילות; והיו ביום השמיני, כאשר החלו לקרב אל החוף, נמעדו רגלי בן הזקונים ונפל המיטה, ויצעקו כולם, וימרשו שערות ראשם על האהוב ועל הנחמד, ותקצר ידם להושיע לו. הוא נצלל במים ואין. לשוא קראו לראש הספינה ואמרו לו, כי יתנו לו כל הכסף והזהב אשר אצלם, אם יוכל להוציא, שומע לא היה להם; ומי יכול גם ללחום את גלי המים

* עפ"י קונטרס ספורים יהודי.

הסוערים, כי הנה רוח בא אל הים ויניע את הספינה, וכמעט חשבה להשבר. בניעה ובעמל באו אל החוף, התישבו בארץ אחת ויבכו על בנם האבוד. וה' הזמין דג גדול מאד, ויבלע את הנער, בצללו במים, ובקרבו מצא לו משכן לנח. הוא אכל ממה שהדג אוכל, שמה ממה שהדג שותה, ומרגלית אחת שהיתה בצלחתו מאירה לו. ברוב הימים התרגל במשכנו. זכר גם את משנתו וישב וילמד, התפלל ערב ובקר וצהרים ויעבור עם בעל מלונו את הים הגדול לארכו ולרחבו. פעם אחת, כשהלכו צידים לצוד דגים בים, ותעל בידם לצוד דג גדול מאד, וימשכוהו בעמל רב וכבד גדול אל היבשה. וירץ כל העם לראות את הדג ההוא, אשר כמותו לא ראו לגדל. ועיניו משונות ומאירות כאותן של בני אדם. קנה אותו שר העיר ויאמר להכיניו לסעודה רבה אחת. והיו כי פתחו את בני מעיו, ויראו והנה שם נער בוכה. ויפחדו מאד ויאמרו: מכשף בא אלינו לאבד את הארץ. ויאמר המלך: אל תיראו! ויצו לנקות את הנער, לרחצו, לסוכו ולהלבישו בגדים חדשים וישיטוהו נגד האור לחמם את גופו. ותשב אליו נפשו ויבט אנה ואנה ויאמר: איה אנכי? ויספרו לו, כי מצאוהו במעי דג, וישאלו אותו למוצאו. ויאמר: בן לעם העברים אנכי, וגרתי באופל הים י"ב חודש. ויספר את כל אשר קרהו. וירחם עליו המלך ויתנהו לקהלת היהודים אשר בארצו לחנכו. והיו לגדול בישראל ויקראו לו לזכר הנס שקרה לו: בן נון.

עוד ספורי אנדה

»

ספר בראשית *

ויהי בעלות משה בן עמרם השמיטה לקבל את התורה, נתן לו אלהים חמשה ספרים כתובים משני עבריהם, הלא המה: ספר בראשית, שבו יסופר מבריאת העולם ומעשי אבות; ספר שמות, הבא אחריו וכולל דברי יציאת מצרים, הקמת המשכן וכריתת הברית, שבין עמי־משה ובין ה' ויושב שבשמים; ספר ויקרא, הכולל כל עניני הקרבנות; ספר במדבר, המספר מקידי שבטי ישראל ומלחמותיהם את אויביהם, וספר דברים, החוזר בקיצור על דברי הספרים הקודמים.

וילכו בני ישראל בנולה, מארץ לארץ, וישאו איש איש על שכמו ספר ספר להגות בהם, כאשר יפנו ממעשיהם. על כן יקרא להם „עם הספר“!

והיה מעשה באדם אחד, שנשא אשה ולא ילדה לו, ויהל את פני ה' ויפתח את רחמה ותלד לו בן יחיד, ויקרא את שמו נת, לאמר: זה ינחמנו מעצבוננו עד עתה. ויגדל הנער ויגמל. וכשגמלאו לו שלש שנים, כתב לו אביו בעצמו ספר בראשית על קלף נקי, ויביאהו אל בית המדרש, וילמדהו לקרוא ולהבין בו; והיו היום ויסבו אויבים על העיר

* עפ"י ספורי מעשיות מרבינו נסים גאון, ונמצא בעוד מקורים — גרסם ב„הירדן“.

וילחמו בה עד רדתה וישבו שני רב מישראל, ובתוכם שבו גם את הנער הקטן וספר החומש עמו; ויוליכו את השבויים למדינת המלך וישימו אותם שמה לעבדים ולשפחות, ואת הספר הנשבה שמו בבית גנזי המלך.

ויהי בלילה אחד נדרה שנת המלך, ויאמר להביא ספרים לפניו ולקרוא בהם. ויביאו גם את ספרו של הנער העברי ביניהם. ולא נמצא גם אחד בין כל עבדי המלך וחכמיו, שידע לקרוא בו. ויקצוף המלך ויאמר: ההתלתם בני להביא לפני ספר, לא ידע אדם קרוא בו? ויען סרים אחד, שלוח או את אנשי הצבא על דרכם: ידעתי נער אחד מן השבויים, שעמו בא הספר הזה, אולי ידע הוא לקרוא בו. ויטהרו אחרי הנער וירחצוהו ויטהרוהו ויחליפו את שמלותיו ויביאוהו אל חצר המלך, והוא טוב רואי.

ויבוא לפני המלך וישתחו ויאמר: יחי המלך! ויאמר לו המלך: עמוד, בני, והגד, האם תדע מה כתוב בספר הזה? ויאמר הנער: אדע בו מעט, אדוני המלך. ויפתח המלך את הדף הראשון של הספר ויאמר לו: גש הגה וקרא לפני. ויחל הנער לקרות בו: „בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ“, ויבאר להמלך את פשר הדברים, כי כבר למד לדבר בלשוננו, ויוסף לקרות בספר: „והארץ היתה תהו ובהו, וחשך על פני תהום, ורוח אלהים מרחפת על פני המים. ויאמר אלהים: יהי אור! — ויהי אור!“ ויקרא בספר הלאה. ולב המלך ושריו מתענג לשמוע את הדברים הרמים האלה מקדמות העולם וזכריאתו יוצאים מפי נער. ויושב המלך את הנער הקורא על המטה ויעבר בידו על ראשו ויאמר: אלהים יחנך בני, מי אתה ובן מי אתה? ויאמר הנער: מארץ העברים אני, אשר החרבתם כועם הי עלינו, ואנכי יחיד אני לאבי ולאמי, וישבו אותי מלפני רבי עם הספר הזה. ויאמר המלך: יחברך אלהי השמים והארץ, אשר נתן לכם לב חכמה להשכיל וידוע; ואתה אל תירא, כי אצוה להוליכך אל אביך, שזכה לבן כמותך. וישקוהו המלך. ויהי ליום המחרת, ויצו המלך לתת לו עוד הליפות שמלות יקרות, ויעניק לו מתנות רבות וישלחהו בכבוד לבית אביו, שלא נחרב בתוך שאר בתי העיר החרבה. ורץ יוצא לפניו לכשר את הוריו, כי עוד בנם חי, ויצאו לקראתו, ויראו את כל הכבודה ומתנת המלך בידו, ויפלו על צוארו וישקוהו ויבכו בכי גדול מרוב שמחה. והוא ספר להם, את אשר קרהו ואיך גדלו המלך ויגשאו בגלל הספר ושיבו. ויברכו ויהללו את ה', שנתן להם זאת התורה והגדיל לעשות עמם חסד ועם בנם יהודם רב, חבונה זה; ויעיתו את הספר בארון לדור דור, ועדיין הוא שמור!

ב

להם הפנים*

עם יצא ממצרים ויסר הי סבל משכמו, ויבקע ים ויעבדים בתוכו ויהן לו את תורתו וינחם בענין יומם, ויחן העם במדבר לדגליו ולכית אבותיו. מה טובו אהליך יעקב! שם, הרחק מן הגוים, במדבר סיני, חוגים להם שבטי יה. והמן יורד להם ממעל. אז יתאוה אדון העולם לשים שכניתו בין בני בהיריו, ויאמר למשה

* אנרת צפת — נדפסה ב"העולם", ברלין.

עבדו: דבר אל בני ישראל ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. משכן עץ שאל אלהים ועליו יריעות עזים; והעם מרבים להביא מנדבת לבם עורות אלים מאדמים ועורות תחשים, וגם זהב הביאו, אבני שהם ואבני זבלאים וכסף ונחשת רב וכל חומר יקר לבנין. וכלים צוה האל לעשות לביתו, את המנורה בעלת שבעה קנים, את ארון הברית ואת השלחן ללחם הפנים, את מזבח העולה ואת מזבח הקטרת. ויעשו בזה כל חכם לב וחושב מחשבת, איש איש במלאכתו מלאכת הקדש; וכל הנשים, אשר נשא לבן אותנה, טוו את התכלת ואת הארגמן. ותכל כל עבודת משכן אהל מועד, ויקימו אותו באחד בחדש. את קרשיו, בריחיו, עמודיו וכליו, ויכס הענן את האהל וכבוד ה' נראה לשכון בבית-זבול לו. הניח כל מה שלמעלה ונתיחד בשל משה.

ואז יבאו ראשי המטות והשבטים ויחנכו את הבית ואת המזבח והביאו את קרבנותיהם: עגלים, ובקר ופרים. ונגשו הכהנים ושחטו את זבחי השלמים ונזרק הדם על המזבח סביב, ואחיהם מקטירים ומקריבים — וה' את הלחם יברך, את לחם הפנים.

ויסעו בני ישראל עם המשכן ואת האהל ואת כליו ובני לוי שומרי משמרת. ויסעו ממקום למקום, עד בואם אל הר העברים. וימת שם משה איש האלהים, ויעבירם יהושע את הירדן ויחנו בשילה. וימת יהושע, עוד בטרם כלותו לכבוש את הארץ, ויקם ה' לבני ישראל שופטים ויושיעום מיד אויביהם. ויצאו הארון וכלי המשכן ויחנו בנוב; ומשם באו לגבעון, עד אשר בנה להם דוד אהל ושלפה הקים בית אבנים בירושלים.

והעם מקריב קרבנות, מדי עלותו לראות את פני ה'. ובאו הכהנים לקחת להם את חלקיהם ואת הנותר יעלו על המזבח. וה' לא ירצה באלפי האילים רק את הלחם יברך, הלחם ששמו בפנים על השלחן ויניהוהו שם משבת לשבת.

ושני שלחנות היו באולם טבפנים על פתח הבית, אחד של שיש ואחד של זהב. על שלחן-השיש היו נותנים לחם הפנים בכניסתו, ועל שלחן-הזהב — ביציאתו. ובפנים האולם — שלחן גדול כלו זהב מהור, שעליו לחם הפנים תמיד; וכשהיה מריח ה' את ריח הלחם, היה אומר: אוסיף לכרך את האדמה, כי תוציא פרי לשובע ולא יאכלו בני אדם לחמם במשקל. „שלחן דא הו' לקבלה ברכין דלעילא ומזונא לעלמא“.

כה חי העולם בשלותו ימים רבים מאד ונהנה ממזון האלהים. והנה יצא האיל לנגח יטה וצפנה וצפיר עזים בא, ואחריהם — בא מלך עז פנים. שמשו של בית-האלהים, החל לשקוע. . .

בימים ההם שמשו באולם בני משפחת בית-גורמו; והם היו בקיאים במעשה לחם הפנים. חכמה וכינה יתרה להם, ולא רצו ללמד את מלאכתם לאחרים. שלחו להם זקני ישראל ואמרו: מה ראיתם ברוכין ה' שלא ללמד חכמתכם? השיבו אותם לאמר: יודעים הם של בית-אבא שהבית הזה עתיד להחרב.

והבית נחרב! באו הרומים ושרפו את בית אלהינו ונשבת לחם התמיד. הכהנים והלויים, בראותם שאין תקומה, קפצו לתוך המדורה וזרקו את מפתחותיהם כלפי מעלה ואמרו: רבין העולמים, ה' לך מפתחותיך, הואיל ואין אנו נאמנים לפניך עוד לאכול משלהן המלך!

וה' חשב להשחית חומת בת ציון, ולא השיב ידו. מיטב העם יצא להרגו, וירמיבו בדמם את השדות והכרמים; והגשאר הלך שבי ביד צר. וירא ה' בענים וינחם! שלשה משמרות הוא הלילה, ועל כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי, ספוד יספוד על ביתו.

ובכל חורבה וחורבה מהריסת עמו בת־קול מנהמת כיונה: אוי לי שהחרבתי את בתי ושרפתי את היכלי! ובכל לב איש עברי, כשהוא עומד בצקון לחשו, אנחה מתפרצת: וי לטו שאבדנו את בית חיינו, ואין לנו לא כהנים בעבודתם, לויים בדוכנם וישראל במעמדם. אוי להם לבנים, שגלו מעל שלחן אביהם!

וילך ישראל גולה מגוי אל גוי ומארץ לארץ, בלי מצוא מנוח. לאומים נחצו, ממלכות חדשות קמו, חזות עוד יותר קשה מאשר חזת דניאל באה ממזרח. עבר האלף הראשון לגלות ישראל. ויבאו המאות הקשות אחריו, מאה קשה מתברתה. והיתה חתת העמים על הגולים המוכים. ארץ ספרד הקיאה את בני יעקב; יצאה ממנה כל הדרה, וה' שאג ישאג על נהו.

ומעטים השרידים ששבו לנשק את האדמה, אדמת הקדש, או גם להתישב בתוכה; גם לשם הביאו אתם כלי־גולה והמה יושבים על הקברים, מתפללים ומשכרים לבם לפני אביהם שכשמים: „שכינתא כגלותא!“ ארץ ה' נתונה בידי זרים. אין עולה, אין מנחה ואין שלחן. באלף וחצי „גמל מזוני עילאה מעלמא כולא“.

ויהי ערב ויהי בקר.

בימים ההם חי בספרד אחד מבני האנוסים, ואוריאל שמו, והיה האיש ההוא תם וישר, עובד את בן־האלהים ביראה ושומר את פקודי הכנסיה, כאחד משלומי מאמיניה. ולו אשה מכונת הארץ ושמה מרים. ויחיו שנים רבות יחדיו ויתפרנסו ביושר מעבודת כפיהם.

ויהי היום ויחל רוח העכרים אשר באוריאל לדבר על לבו: שוב לעמך ולאלהי אבותיך! ויחשוב אוריאל את ההרהורים האלה לחטא. וירץ אל הכהן ויחודה לפניו. והלז צוה עליו, כי לא יעשה ולא יפנה לתעתועי העם הזה, כי סקר ה' עליו. והרוח מפעם בלב אוריאל יום יום, בהקיץ ובחלום הלילה הוא בא וקורא לו ואומר: שוב לעמך ולאלהי אבותיך! ויהי כי ידע כי ה' הוא האלהים וכי בחר לו עמו לשכון בו, ויקם וימכור את ביתו ואת נחלתו, ולאיש לא הגיד מה זה יניע את לבו, ויעבור ארצות ימים הוא ואשתו עמו, כי אמרה: עמך — עמי ואלהיך — אלהי!

ויבאו שניהם לגליל העליון, אל עיר צפת, אל קהל עדת בני ישראל אשר שם. ויכנס אוריאל בברית האלהים, וגם מרים קבלה עליה לקיים את מצותיו ויפתח להם שעריו. ויתישבו הגרים בעיר התחתונה, ושם עבדו את אלהי אברהם באמונה וביושר. המה הסתפקו במועט ונתנו משלהם לזר. התפללו ערב ובקר בלשון הקדש, שלמדו מעט, וגם בלשון שהיתה בפיהם, ושמרו את מצוות התורה הרבות, כפי אשר הבינו הם אותן בתמימותם. . . אמנם עוד התערבו בביתם מנהגי הדת שעזבו אותה עם מנהגי זו שבא

להסתופף בצלה, אבל ה' לא כעס עליהם, כי את אלה עשו כחום נפשם. „ורחמנא ליבא בעי“.

ובימים ההם ישב בצפת בין יראי ה' הרבים והשלטים רב וקדוש אחד. והוא היה דורש בכל יום מועד ושבת בבית הכנסת העליון ויעבר לפני הקהל זכרונות פרשת השבוע על הסדר. אל הבית הזה בא אוריאל מדי שבת בשבתו, עמד בפנה וירא מי שם בחזון רוחו את ירחי עמו מקדם. מפי הדרשן המתלהב הזה שמע אוריאל בפעם הראשונה, כי בעבר הנהר ישבו אבותיו מקודם, ויעבדו שם אלהים אחרים, ויקח ה' אותם ויושיבם בארץ ההיא, ששמה יושב עתה הוא ואשהו. ממנו למד לדעת את אברהם את יצחק ואת יעקב, את משה ואת אהרן ומרים ואת כל דוד-הדעה אשר במדבר. ואת משכן ה' העמידו לפניו, את הארון ואת המטרה, את כל כלי המקדש הנוצצים ומעשי המשכן, אחד אחד.

היו ימי חורף; פרשת השבוע סדר „תרומה“, והמקרא הנדרש: „ונתת על השלחן לחם פנים לפני חמיד“. כמו בחזון העביר הדרשן את מעשה השלחן ואת מעשה הלחם הקדוש, שממנו יצא שפע אור לעליונים ולחתונים. הגר עמד כמו במעגל קסם... ויבא אוריאל לביתו ויספר לאישתו את אשר שמע בבית הכנסת, וידבר אליה: למה נמנע כיום מה' את הלחם, והוא צוה לכני אדם לעבדו באלה ולעשות לו נחת-רוח! ויהי ביום ההמישי ויאמר אוריאל למרים: תכיני עתה מאפה הלחם ליום השבת — אפי עוד שתי חלות טובות לאלהינו, אולי ירצה לקחת מאתנו את אשר נגש לו כמו בימי קדם. ויימב הדבר בעיניה.

ותמהר האשה השוקה, ואת צרור הכסף לקחה בידה, ותקן איפת סולת יפה בחנות, שקונה בה רק פחת העיר, ותשם את הקמח בצרור לבן, אשר הביאה אתה. ותבא הביתה ותרחץ, ותלבש מלבוש נקי ותנפה את הקמח שלש פעמים, ויצא הסולת דק מן הדק ויברק בלבנוניתו, ותשם אותו בעריבה של עץ חדשה. ואוריאל השתתף גם הוא במצוה ויביא בכלי מים מהחצר. ותכן מרים את הקמח להבצק ולא הניחה בבית המבשלות, כמעשיה מימים ימימה, כי אם שמה הכל על שלחן-האוכל אשר בבית, ותכס את העריבה במפה לבנה.

היום רד. פאתי הקדים של פני הרקיע כוסו אדם דמדומי חמה... ובבית אוריאל — שלות-עולם ואדם.

וישכימו קום ממחרת היום, עוד כשרם עלה השחר. וירחצו ידיהם ופניהם וירימו את המכסה מעל העריבה, והנה עלתה העיסה מאד. ותלש האשה אותה, ולבה מלא אהבה לאלהים, כי קרוב הוא עתה לה; ואוריאל עומד עליה לשרתה.

ואת ככרות-הלחם עשתה מעשה קלעים יפים ותיצק עליהן שמן. רק חלה לא הרימה כי אמרה: שתיים מהן לה.

ויסיקו את התנור עצים יפים ויעל הלהב כמו חוגג. ויטלא כל התלל חום נעים. ואת ככרות הלחם שמו במורקי ברזל, ויאפון היטב היטב, ותצאנה בעוד שענה קלה שלמות כתבניתן, וקרום ירוק עלה עליהן, ריחן — נוחה, וטובות למאכל. ופני האשה אורו... .

ותקח מרים את „החלות להי“, אשר יצאו אפיות בראשונה, ותצרור אותן בעודן חמות במפה לבנה של שבת ותתנן ביד אוריאל, שעמד עתה לפניו ככהן. השחר מרם עלה, דמטת קדש מלאה את הבריאה. ואוריאל מהר את פסיעותיו בחוץ, פן יפנשהו איש, ויקדים שלומו לשלום האל. והוא כא ביתה הכנסת. אסתעי מלתא, שריק היה באותה שעה מאדם, מהד אדם; והכל בו: הקירות, העמודים והבלים, כמו עומדים ומחכים... לאט לאט נגש אוריאל אל הארון, כי נפלה עליו חרדת המקום. בידים רועדות הרים את הפרוכת, פתח הדלתות וישב בו את הלחם, קרבן לה. ובאותו רגע מלא אור גדול את כל הבית. התכל התנערה מהלילה הארוך... מלאכים יחפזון, הכהנים והלוויים, היושבים ומצפים לביאת הגואל, התאספו לראות במראה ההוא, והבקר בא בכל יפיו והדרו כבימי קדם. בעלי המשמרות קמו כביום אתמול לתת בשיר קולם; ולולא נאמר, כי אין אליהו בא בערבי שבתות, כי אז תקעו בשופר גדול. — ויושבי צפת התעוררו משנתם ויקומו, וירגישו איזו רוח בנשמתם. הן הוקל משא החיים מעל שכמ האדם. כל אחד מצא היוס את צרכי שבתו בנקל. העבודות וההכנות ליום הגדול, כמו נעשו מאליהם, והכל שמח לקרבת שבתא מלכתא. ויום השבת בא ויפתח שערי הרחמים לכל באי עולם. בנן ערן העליון העמידו שלחן גדול וארוך מהלך ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה, ופרשו עליו מפה לבנה כברק השלג, שטוו אותה האמהות הקדושות, העמידו כסאות לאבות, כסאות למלכי בית דוד ולנביאי הצדק, כסאות לכל גדולי עולם מימים ימימה. וישבו כולם לבושי לבנים, איש איש על מקומו, ותפקדנה כל הנשמות הטהורות. והי יושב בראש הקרואים על כסא רם ונשא.

ויקדשו את השבת בשעה הגדולה ההיא לא על היין, כי אם על הלחם. באה עת רצון והתעוררות בלי סוף לכל חי. הורם המסך והכל מתרחץ בפלג אלהים... ומתחרת היום, בשעת פתיחת הארון „לקריאת התורה“, ולבב הצבור פועם כלב איש אחד, התגנב אוריאל, שנפשו רחפה כל העת בין תקוה ופחד, ממושבו, ויסתכל בתוך הארון, וירא כי הלחם איננו, וידע כי לקחן ה' אליו. ככלות התפלה מהר לספר לאשתו, כי רצה ה' את קרבנם. ויהי חג במעונם.

וירד ה' בענן, בצאת השבת, ועליו נצבו בני האלהים ויאמר אליהם: הראיתם את עבדי אוריאל, עובד אותי בתום. מיום שנחרב היכלי וגליתי את בני, לא היתה לי נחת רוח כזו משום אדם. הכינו את היסוד לבנין השלישי!

ויחלו המלאכים להביא את החומר להבנין, כאשר נפקד עליהם, ומאפסי ארץ עליהם ללקט את האבנים אחד אחד. והטלאכה לא ליום...

ובכל יום המישי לשבוע עשו אוריאל ואשתו כמעשה הזה. להכין עם לחמי שבת גם שתי עוגות יפות בעד האלהים. בערב שבת בבקר נשא אותן אוריאל בכונה ובצנעה אל בית הכנסת וישימן בארון, וכיום השבת, בעת תפלת שחרית, כבר נעלמו ולא היו שם. ויאמינו האנשים התמימים, כי יד ממרום שלוחה תמיד לקחת לשם את לחמי הקודש.

וישמע בית הכנסת, במצאו בארון הקודש, בעת תקנו בכל יום ערב שבת, שתי ככרות לחם נחמדות למאכל, ויקחן לביתו ויעש עמהן, כאשר עשו כהני-בל במעשי-דניאל לאכול את מנחת-אלהים.

ויהי בערב שבת אחד, וחזר מן רבני העיר וחסידיה לן בבית הכנסת וייקץ וירא את הגר עומד לפני ארון הקודש ומניח שם את קרבנו, קרבן מנחה. . .
 ויחרד הרב וילפת ויקפוץ טסקימו ויאמר לאוריאל: רשע מה אתה עושה לגשם את אלהינו, והוא „אין לו גוף ואין לא דמות הגוף“? הטאת לאלהים הטא גדול וגורא, לא יכופר לך!

ויעמוד אוריאל כנדהם ויפחד פחד גדול, ולא ידע, היאמין או לא יאמין. ויטהר הרב לקרא להשמש, ויאמר לו: תן תודה על מעשיך! ויתודה השמש, כי הוא היה מוצא בכל ערב שבת בבקר שתי ככרות לחם יפות, ולא ידע מי שמן שם ויקחן בחשכו אולי הזמין לו ה' כרב חסדיו, וכביתו אין כל.

ויהי כאשר שמע אוריאל את דברי השמש, חשב כאמת פן לא היה קרבנו לרצון, ויפול על פניו ויאמר: אמנם הטאתי!

ויעש ככל אשר צוהו הרב ולא ידע את נפשו, וישב לביתו אבל וחפוי ראש; ובהגידו לאשתו את כל אשר קרהו התפלצה מיסמוע, ולבה מת בקרבה. ואוריאל יצא מדעתו.

יד האדם הגסה באה להשבית מנחת עולמים. . .
 ובלילה ההוא בא בעל החלום לאותו הרב המוכיח ויאמר לו: צו לביתך, כי טוח

תמות! —

ספורי בדים

*

ארבעה מלאכים טובים *

(העקרב, הכלב, העורב וחדג.)

כאדן המורה חי איש עשיר פלאי, ושמו הא הא, והיה האיש רב־חסד ונותן צדקה הרבה; ואולם את הכל עשה על ידי משרתו הנאמן, ואיש זר לא ראהו. מעולם לא התפלל בצבור, כי אם ביחידות; גם במסחר לא שלח ידו, ואמרו עליו, כי לו איצרות בלי חשך, כי היה מסור ומוציא מבלי להכניס. והוא, המסתתר תמיד בחדרו האחד, אהב לבנות לו חדרי משכיות רבים, ובאולמיו לאינדמספר כמעט אין יושב, כי אשתו טתה עליו זה שנים רבות, ולו רק בן אחד, יחיד לו, ויקרא את שמו יוחנן.

ויהי כי זקן האיש, ויקרא לבנו יחידו זה ויצוהו על ביתו ועל נחלתו, ויאמר לו: הנני מת וקברתני בקבר אבותי; והיה ביום אשר יתמו ימי האבל, ויצאת אל השוק בעלות הבקר, והדבר הראשון, אשר יקרה לך בדרךך, אותו תקנה בכל־מחיר אשר יושת עליו, והיה לך למשמרת. ויכל לדבר, ויאסף את רגליו אל המטה וימת. ויובל לקברות ויספרו אותו ויבך אותו בנו חדש ימים.

ויהי ביום השלשים, ויזכור הבן את פקודת אביו, וישכם למחרתו ויקח צרור כסף בידו וילך לשוק העיר ויעמוד בקצהו, ויחכה לראות מה יקרה לו. וירא איש עובר ונושא גביע כסף בידו, ויגש אליו ויאמר לו: מכור נא לי את הגביע הזה אשר בידך. ויענהו האיש לאמר: אם תשקול אלף שקל על ידי, ועשיתי את הדבר הזה למכרו לך. ויחר לאיש על יוקר המחיר ויאמר לבעל הגביע: בעד כלי זה, אשר שויו מאה זוזים, תדרוש אלף, האם תבונה רחוקה ממך? ויאמר האיש: אינני כופה אותך לקנות, ויפן לו עורף וילך. אז זכר הבן, כי מצות אביו חזקה עליו, וירץ אחריו ויאמר: קח מידי חמש מאות זוזים, קח שמונה מאות. ויען האיש ויאמר: תחת אשר לא נתת לי כרנע ככל אשר דרשתי מידך, עליך לתת לי עתה כפלים מכראשונה. וימאן הבן ולא אבה לתת לו סכום רב כזה. וילך בעל הגביע עם כליו הלאה ולא פנה אליו. והי כראות הקונה כי אין תרופה לו, ויאמר לנפשו: הן אבי צוני על הדבר הזה וגם השאיר עושר רב בידי, ואיך לא אעשה את אשר דבר אלי בעת צאת נשמתו? ויטהר אחרי ההולך, ויקרא באזניו: טוב, קח אלפים זוזים ותן לי את הגביע. ויאמר האיש: חלף מעשיך עמדי אקנסך ויהיה עליך לתת לי עתה שלשת אלפים זוזים. ויצר לו על המחיר הרב; ואולם ירא לנפשו לעזבו רגע,

* קצור מספור כ"י נדפס בקובץ צרפתי עברי. — נדפס בסכ"ע חיומי "הבקר".

כי ראה איש רעה נגד פניו, ויתן לו את אשר בקש בכסף זקוק, ויקח את הגביע, אשר עלה לו עתה במחיר יקר, וישב לביתו.

הדבר היה לפני ערבי פסחים, ויהי כי כלו ימי ההכנה והגיע ליל הסדר, אשר בו יחוגו כל היהודים את יום צאת אבותיהם מעבדות לחרות, ויקח הקונה את הגביע ויעמידהו על השלחן הערוך לכבוד החג. ויהי הוא מבקש למלאות אותו יין, וירא כי עוד גביע שני בתוכו, ויקח את הגביע הקטן מן הגדול, וימצא בתוך הקטן עוד קטן ממנו; וכאשר הסיר את זה, הגה קפיץ מקרקעיתו עקרב קטן, ויבהל מאד. ואולם כרגע אמר: יש דברים בנו וכי לא לחנם צוהו אביו על זה.

ויתן לאורח הקטן, להעקרב, לאכול ולשתות בקערה. וכאשר שבע וייטב לבו, וישב אל רכצו אשר בתוך הגביע ויישן.

ככה פטם אותו אדונו בכל ימי חג המצות, ויתארח אתו ולא שאל: מה נשתנה האורח הזה מכל האורחים? ובעבור ימי החג, ויחל לפרנס את העקרב ולהמציא לו את כל צרכיו. מדי בקר בבקר הגיש לו חלב לשתות ושמן נתן לו לרחץ בו. ויגדל העקרב, ויצר לו המקום בתוך הגביע, ויפנו לו מקום בתוך דוד גדול, ושם בית מנוחתו, ויקטן ברבות הימים הדוד מהכילו, כי שמן וירב, ויעש לו מעון בתוך חבית גדולה; והוא כבר שותה אז חמש מדות חלב ביום, ואוכל כמו יסור. ועלו מזונותיו בכל יום לסכום הגון, ואולם מאכילו לא התאונן ולא קטץ וישא במשא החי הזה, אשר בא בגבולו.

ויגדל העקרב עד כי חדר גדול היה דרוש להכילו, ויחרד כל איש למראהו. ובעל ביתו נושא סבלו בלי הרף. נתן לו בכל יום את סאת מזונותיו; והוא שמן עד מאד ומראהו כנבעה קטנה.

בימים ההם וידל אדונו, כי הפסיד הרבה במחרו, וגם הרבה כלה הונו בכלכלת העקרב המשוונה. אז כבר אנוס היה לעבוד הוא ואשתו בעבודת כפים, וכל השכר הזה בא אל פי האוכל הגדול, אשר לא שבע תמיד. מה זאת עשה להם אלהים?

ועתה כבר החלו לחשוב מחשבות, כי כבר עליהם הדבר לעשותו. ויהי כי דלו עוד יותר ויקצר כל כח לשאת במשא הזה, ויפול בן העשיר המתרושש על פניו ויבך ויתפלל לפני אלהים לאמר: אנא אלהים, שמע לתפלת עבדך, הן גלוי וידוע לפניך, כי הוצאתי את כל אשר היה לי לבעבור עשות את פקודת אבי, ככתוב בתורהך; ועתה לא נשאר לי ולביתי מאומה, אני ואשתי אשר נתת לי, סובלים אנחנו מחסור, וזאת החיה הנפלאה אוכלת בשרנו מעל עצמותינו, ואין אנחנו יודעים, מדוע זה תגסנו במסה זאת? ולמה צוית להי הזה לשכון בתוכנו?

ויפתח אלהים את פי העקרב ויאמר לבעליו: שמע אלהים את תפלתך, ולא אוסיף, בן אדם, לענותך עוד, כי אלכה לי לנאות שדה ולמרחבי-יה. אל תשאל לשמי ולסודי, כי נשגב הדבר ממך ומכל ילודי-אשה. אבל אחת אתן לך, בקשני בטרם אפרד מעליך בקשה אחת, הנוגעת אל לבבך, ואמלא אותה, הלף היגיעה הרבה אשר יגעת עמי ימים רבים, ואל יאמר איש החת השמש כי עבדני חנם.

ויען בן-האדם ויאמר אל החי: אין מתנה טובה לי יוחר, משמעני יצור כמוך מדבר

בלשון ואני שומע; ואם טוב אני בעיניך, למדני עוד להבין לשון שאר החיות והבהמות, אישר ברא אלהים בעולמו. וישב אותו העקרב לאמר: יען כי חכמה שאלת לך, ומצאת גם עושר. לכה אתי השדה ואמלא את משאלות לבבך.

ויעשו בן, ויעזבו שניהם את העיר וילכו ויבואו ליער גדול מאד, ובו עצים רעננים רבים ושונים. וישרוק העקרב, ויבואו נחשים גדולים הולכים על ארבע, ונפיהם הם נושאים אבנים טובות ומרגליות ומוליכים אותן שי לאדם, הכל וכאשר היה לפני החטא בנג'העדן. ויבואו אחריהם אריות ונמרים, ואחריהם מחנה שנהבים ופילים, מחנות מחנות זאבים ושועלים וכל חיתו יער באו, כולם טעונים בגדי ארנמן ותולעת שני, ובהם אנני פטדה וברקת נוצצות עד למרחוק. וילמד העקרב את בעליו לשון כל הבאים למיניהם, להבין ולהשכיל. וירא כי חכמים אלה גם להיטיב ולדעת סוד שדי, ולא ידעו רק טרף. וגם בהמות שדה באו, שורים ופרות הבשן, כנשים שחורים ועזים לבנות כשלג; ונצב זאב עם כבש, שור בעל קרנים מתלחש עם ארי, ומלא היקום רוח-שלום ואחווה, וכלם עומדים ואומרים כבוד למלך העולם!

וישב אחרי הדברים האלה האיש לביתו, וישכור עגלות וקרנות למעון את כל הכבודה אשר לו ביער. ויעשר מאד, ויבן לו בתים וארמונות ויצא שמו בכל הארץ, כי אין כמוהו לחכמה ולעושר. והוא מדבר בלשון עם ועם ומבין גם שיחות חיות ועופות, ואין כל נסתר ממנו...

בימים ההם חי בארץ רחוקה מלך גדול ואדיר, והוא מולך על מאה ועשרים מדינה, וחילו רב ביבשה ובים. ולו אניות מלחמה ומסחר לאין מספר. והיה המלך ההוא צדיק בדרכיו, שופט מישרים ולא יכביר אנפו על עבדיו במסים ובארטנויות, ויכבדוהו כלם בלבם ויבקשו את אשרו. ואולם דבר אחד לא ישר בעיניהם: המלך האהוב הזה לא לקח אישה מימיו ולא הוליד בנים. וייראו יקירי ארצו, כי בטותו ואין לו יורש עצר ונסבה המלוכה לאיש זר, אשר איננו ראוי לה, ותכאנה ריבות ומשטמה בחלקי המדינה ונהרסה כל הממלכה הגדולה הזאת, ויאיצו במלך יום יום, כי יבקש לו נערה תמה ויפה באיי מלכותו או חוץ ממנה ויקים זרע לארצו. והוא לא שמע אליהם ולא נתן און קשבת לדבריהם. ויראו כי נפתלה עצתם בעיניו, ויתקשרו עליו עם בני היכלו ויבואו ויאמרו לו, כי אם לא ימלא את חובתו לבני ממלכתו אז יסירו את הכתר מעל ראשו ויתנו אותו לבן משפחה רמה אחרת, וזה יציב את גבולות הארץ. וירא כי לא יכול להם, וימלך ויאמר: אעשה כדבריכם, אך חכו לי שבעת ימים, למען אבין ואדע עם מי אכרות ברית עולם להושיב לימיני. ויצהלו כלם, כי באמת טוב לבם עליו, ואך על אפם דברו אתו קשה, ויקראו: יהי המלך! בן יהיה כאשר דברת.

ולמלך גן נפלא, אשר אין כמוהו בכל העולם, ואיש זר לא יבוא בו. ויצו להבין לו מלבושים לבנים, וישכם בבקר וירחץ ויטהר גופו וילבשם, ויאמר אלך לאמי, אולי יקרו לי בני האלהים במרום חזון, אשר ממנו אדע ואבין את מי אבחר לי לאשה. ואפס החזון ממנו כל היום ולא ראה ולא שמע דבר אשר בקש ואשר יהיה לו

לרצו ולאורה. וישב לנוא אל הגן ביום המתרת, סבב ככל שביליו וארחותיו, עמד והטה אזנו לכל מעין ועץ מצל, ואין מגיד עתידות ואין עונה לו על משאלות לבבו. וגם ביום השלישי, אם כי הוסיף להכין את עצמו ויסב את הגן לארכו ולרחבו, לא מצא מאימה ולא ראה שנוי באיזה דבר, אשר יכול לצרף ממנו לו איזה פשר לחידתו, וכבר עליו לבו, וילך עוד ביום הרביעי וביום החמישי והששי, ויחפש רב חפוש, אם כבר גם אמר נואש. ויהי ביום השביעי בעלות הבקר, והוא הולך בנן ותפוש ברוב שרעפיו, ויעף ממעל לראשו נשר בשמים, ויפל מפיו לרגליו צרור שערות יפות מאד, והם כזהב מופז, וירם אותם המלך וירא וידע, כי מי אשר אלה לה היא היפה בכל בנות הלב, ויאמר לעצמו: את זאת אקח לי למלכה ובה בחרה נפשי לעולם.

ויטהר וישב לארמונו, ויקרא לכל שריו ועבדיו וישם לפניהם את השערות הנוצצות ויאמר להם: הבו לי את הנערה הזאת, אשר מראשה נגנבו השערות ההם, ואקח אותה לאשה ותשב עמי על כסא המלכות; ואם לא תעשו את הדבר הזה, למלא את רצוני ומאויי לבי, כי אז לא רק אשר לא אקח אשה אחרת ואשאר ערירי, כי עוד אמיר ראשיכם מעליכם, כי התלתם בי. נהפך המלך הצדיק בן־רגע לעריץ על ידי אישה רחוקה ממנו!

ויבהלו עבדיו ויפלו על פניהם ויאמרו: אדוננו המלך, הקשית ממנו, ואיך גרע איה הנפיש הזאת אשר הפצת? התחת אלהים אנחנו? אבל המלך מאן לשמוע לתחנתם ואחזק גזר עליהם, כי יביאו לו את הנערה הזאת בעלת שערות הזהב, ויפרד מעליהם סר וזעף. ויועצו השורים והעבדים יחדו, ויען אחד מהם ויאמר: קצרה ידנו מעשות את דבר המלך, אבל הנה ידעתי איש עברי חכם ועשיר, אשר היה מגדל ימים רבים עקרב זר ומזר בביתו ויעשר ויחכם מאד, והוא יושיענו כזה וימצא את הדרך, כי כח סתרים לו... ויאמרו כולם: טובה העצה אשר אמרת. ויטהרו אחרי האיש העברי ויגידו לו את הדברים, אשר הם מבקשים ממנו. ויפג לבו בקרבו לשמוע כל אלה. ואולם התחזק האיש ויאמר: תנו לי איזה זמן ואראה, אם אלהים יעמוד לי למלאות משאלות לבכם. ויאמרו: מוב, שלשה ירחים אנחנו נותנים לך זמן, ואם לא תביא עמך את בת־המלך, אשר יאכה בה המלך, אחת דתך למות וגם בעמך נעשה הרג ושפטים. ודברים כאלה קרו רבות בדברי עם היהודים, הלא הם כתובים על ספרי דברי הגזרות והזכרונות השונים למיניהם.

וישב יוחנן מאתם לביתו, ויספר לאשתו ולבניו את אשר קרה בבית המלך ומה ידרש ממנו. וישאל מאתם רשות להפרד מאתם, ושלש חלות להם ונאד מים ועשרה זהובים כסף נשא עמו צדה לדרך, כי אמר: רב עושר לא יועיל לי; אם האלהים עושה נסים, ועשה אותם גם בלעדי זה.

ויעזב בעלות הבקר את העיר וילך כל היום ההוא, ויבוא לפנות ערב אל יער גדול ושונה מאשר ראה אז, והנה כלב גדול לפניו, אשר לא ראה כמותו לגודל, והוא רעב עד מאד ומבקש אוכל. ויפתח את כיסו ויתן לו חלת להם אחת ויבלענה כמעט רגע. ויוצא

את לשונו ויתן לו עוד אחת, וישבע ויברכהו וילך לדרכו. ואחריו בא עורב, וכמעט לא היה בו כח לעוף מרעב, ויתן לו את החלה השלישית, ויאכל וישבע, ויש לו בראשו כרוכ חסדו ויעף.

ויישן ההלך בבוא הלילה, ויהי בבקר השני וישא את רגליו ויעבור דרך היער ויבוא לחוף גהר גדול, ושם עומד דג הצודה דגים במכמתו, ויפן אל הבא ויאמר לו: אם טוב הדבר בעיניך ומכרתי לך כל אשר יעלה במצודתי עתה בעשרת הזהובים אשר בצלחתך. ויתסה האיש מאד ויאמר לעצמו: אי מזה יודע זה את מספר שקלי? אין זה כי אם מאלהים בא לי כל זה, אעשה נא כדבריו. ויאמר: כן דברת, ויתן לו את עשרת הזהובים אשר בידו. וירם הדיג את המכמת, והנה דג גדול ויפה בה. ויחר לו על אשר מכר דג מצוין כזה, אשר שויו הוא יותר מאשר קבל ממנו, וישליכהו לפניו. ויאמר הדג לקונהו: בי אדני, הלא גדול אני ובשרי מהיות למאכל לאיש אחד, ובגלל נתח אחד אשר תאכל ממני, ונגדעתי מיסדהיים, לכן אם עליך הדבר טוב, שלחני נא לגפשי למקום רעי וחברי הרבים; והי אלהי, אם אשכח לך את חסדך זה אשר תעשה עמדי. וישמע קונהו בקול המתחנן לגפשו וישיבהו אל המים ויאמר לו: שוב למקומך וחיות. ויקשקש המוצל בסנפיריו ויצהל ויעל גל גדול אחריו.

וילך האיש אט לחוף הנהר כמהלך מיל שקוע במחשבותיו ולא ידע אנה הולך, ויבא למעבר קטן ויעבור בו ויבוא לעבר השני, ולפניו הר משופע גבוה, כמעט מחשיך את השמש; ויטפס עליו בידיו ורגליו ויעל ברב עמל על ראשו, ושם הכל דשא ירקרק כשדה זעדן ומנוחת-עולם פרושה על פני כל. וילך הלאה עד חצי היום, וירא והנה גן מרחוק ולו חומה בצורה ושעריו ברזל. וישב לפניו ואין יוצא ואין בא. והוא רעב ועיף מן הדרך. וינסה לפתוח את השער ולא יכול, קרא בקול גדול ואין שומע, סוס לא יצהל, בן אדם לא ישיח וכלב לא יהרץ שם לשונו. נדמה לו, כמו הכל ישן במלון-קסם זה. ובא השמש וכסה במלוא זהבו את פני הכר ההיא. הוא ישב על שן סלע לבן וחטוב לנח ויחשוב מחשבות נוגות...

ובסתר האדמה ינוע דבר מה, הרוח מלא איזה חרדה, ומבין מפלשי הגן נשמע פתאום קול זמרת נערה, אשר כמוהו לא שמע עוד בן אדם לנועם ולרוך, ויפול על פניו מרוב מתיקות הנגינה וכלות-הנפש. ויישן ויחלום חלום, כי היה בימי מלכות שבא וירא פארה והדרה. וייקץ בבקר, והנה הגן אלם כמו אתמול. אין התועה, אין היים בו, והשחר מפלם לו נתיב, תקרא לו והוא רוכב!

והרעב החל לענות את התועה, וילך הלך וחפש, וימצא מרחוק עצים עושי-פרי, ויאכל וייטב לבו, וירא מעין בעמק מסביב וישת ויברך את האלהים, וישב לחומת הגן הסגורה ויתיצב על יד השער לראות, אולי יצא איש משם ואולי יכנס איש בו. ככה עמד כל היום ויחכה לשוא.

ובבוא הערב ויחל עוד הפעם להשמע קול הזמרה הנפלאה אשר לנערה, וביום הזה באה הנגינה ביתר שאת ובעוד יתר חביון-נפש. נדמה לו, כי את קול שולמית בשיר השירים הוא שומע, והנצנים נראו בארץ, עת הזמיר הגיעה!

ויכרע החסיד ויתפלל לאלהים ויאמר: אנה אלהים, אתה הבאתני מרחק רב עד הלום, בלכתי לבקש בעד המלך את משאת נפשו, וגורלי וגודל עמי בית-ישראל תלויים במלאכות זאת, ועתה הביאתני נא גם למחוז חפצי פנימה ולא אבוש משברי. ולא ענה לו יושב בערכות, וגם בחלום הלילה הזה לא בא אליו כאשכ שכב וישן. ובעלות הבקר קם, וירא והנה השער סגור כיום אתמול, ויאמר לעצמו: לא אמצא פה מבוא — וישב על עקביו אל חוף הנהר, ולבו סר.

ויהי בבואו אל הנהר, וירא כלב גדול רובץ לפניו ויכר בו, והנה הוא מכירו מתמול שלשום. ויגש אליו הכלב וישאל לו לשלום בלשונו ויאמר לו: למה פניך סרים וזועפים, אדוני? ויספר לו את כל אשר מצאהו ודבר מצות המלך ודבר הנן-הסגור אשר מצא ואין פוחת. ויענהו הכלב לאמר: אמנם יושבת בנן הזה הנפש אשר אתה מבקש, והיא שבויה ה ימים רבים. והיא יפה מאין כמוה בכל הארץ ושערותיה כזהב אודם השמש, וסגור עליה בן-השטן, כי נפשו חשקה בה לאהבה, והיא מאן תמאן לשמוע לו.

ויאמר החסיד אל הכלב: אודך על פתרון החידה, אשר מצאתי על ידך. אבל איך אבוא לאשר סגור השטן, וזה נשגב ממני. ויאמר הכלב אליו: אל תירא ואל תחת, אנכי אוכילך דרך מערה נעלמה, אשר שם מבוא מפולש אל הנן, וקמת ועלית בו וראית ארמון שיש בתוך וישבת לפני מעלותיו, ובאה צפור אדומה והקיפה אותך שבע פעמים ואמרת בפעם השביעית: „שדי-קרע-שטן!“ — ואז תחלף ואיננה. ואחריה תבוא בתיענה שהורה ועשתה גם היא כאחותה, וקראת שלש פעמים: „ואת אלה תשקצו!“ ואז תקרקר ותעלם. ואחריהן יבוא הינשוף, ואחרי הינשוף התנשמת, ואחרי התנשמת יבאו החסידה והדוכיפת והעטלף למיניהם, וכלם יעפרו בעפר לעומתך, וקראת: שקץ, שקץ הוא לכם! ויברחו מפניך. ונסתחה אז אמת הטים מטולך לבלעך חי, וקראת ואמרת: הרפי! הרפי! ובאה לשון אש אוכלת לשרוף את עיניך, ואמרת: שובי, שובי! וככתה כרגע ונגאלת . . . ואחרי הדברים האלה תקום והלכת מאה פסיעות לפניך, אז יפתח מבוא הארמון ובאת בו חדר לפנים מחדר, שבעה במספר, ובחדר השביעי תמצא נערה בת-המלכים יושבת על כסא שן והיא ישנה, ומסביב לה מעגל משבעת יתרים לחים. ולקחת את האבן הזה, אשר מצאת בנהר, ונגעת בו אל היתרים ונתקו כלם. ואז תקרא: הקיצי, הקיצי, הקיצי! עד שלש פעמים, וסקחה הנערה את עיניה. את כל זה ידעתי כי יקרך, אם תשמע בקולי; ואולם אם תאבה הנערה ללכת אחרך אם לא, שוב לא אדע.

ויאמר האיש אל הדובר: אודך, כי הודיתני כל זה, והיה אם אמצא את דרכי, וברית תהיה ביני ובינך כל הימים ואצוה עליך ועל בניך גם לניני ולנכדי. ויזכירו הכלב אל המערה אשר אמר ויראהו חור ויאמר לו: כוף את קומתך ורד בו. ויפרד מעליו בשלום.

ויעש האיש כן ויבוא בחור האפל וימשש בידיו וברגליו במפלשי החשך, ובעוד שעה רבת עמל וטרח בא אור. ויעל האיש במעלות, והנה הוא בנן הפלאי. עצי

עדן נותנים בו ריח וארמון שיש מהור נצב שם כמו מצבת עולם. וישא את רגליו לגשת אליו. והנה באה הצפור, באה בת היענה וכל העופות הממאים למיניהם, הכל כאשר הוגד לו, להממו ולהכחידו, ויתחזק למולם ולא נפל בו לבו. והם לא יכלו עמוד נגד קריאותיו והשבעותיו, אשר למדהו יועצו וכלב-חסדו. אז נפתח מעין עמוק כההם מתחת לכפות רגליו, ויצעק אליו: הרף! הרף! הרף! ויתכסה המעין קרקע ירוק והיה כלא היה. וגם האש האוכלת באה בזעמה ושאוניה, ותשרף את כל עלה וכל עשב אשר נגעה בהם; וגם היא אפסה ויסר כחה. אל תגעו במשיח! אמר אל עליון, והוא ישמור את רגלי חסידיו.

ויתאזר האיש חיל ויעל במעלות הארמון. ותפתח דלת זהב לפניו, ויבוא בהיכל גדול נשען על עמודים, והוא ריק מיושב, ויעבור ממנו להיכל שני, והוא עוד יפה מן הראשון, וגם בו אין אדם, ממנו בא להיכל שלישי וחקרתו זוכית והשמש בו זורח, וממנו עבר לרביעי, והוא היכל ארוך מאד, ומן הארוך עבר אל היכל קצר סמט, ומן הקצר בא להיכל עגול; ובבואו אל היכל לפנים ממנו ויבהל למראה אשר ראו עיניו: והנה בת מלך יפה כלבנה יושבת ישנה על כסא רם, ושערות ראשה נוצצות כזהב מהור ויורדות על שכמה. ומשני עברי הכסא שני אריות כסף רובצים ומביטים איש אל אחיו ומשלחים את לשונם; ומסביב עוד מעגל משזר משבעה יתרים חזקים לחים ועבים ככף ילד בן שנה. ויגש האיש אל המעגל, ולבו מפכה בקרבו מרוב תמהון על החזון, ויגע בהמיתרים, וינתקו כאשר ינתק פתיל הנערת בהריחו אש. והנה התנערה בת המלך משנתה ותפקח את עיניה תכלת ותבט בו במנוחה. וגם האריות קמו ויחיו וירימו את זנבם ולא כהו בו. ותפתח בת פלאים את פיה ותשאל את העומד רכות: מי אתה, איש רחוק ומי הביאך עד הנה לנאלני ממאסרי? ולא יכול ענתה מרוב קסם יפיה ויחשוב: חוה ילדה שני בנים לאדם, את קין ואת הבל, ובנותיה אשר ילדה לו, ושלא נזכרו בספרי התורה מסורש, אך בדברי החכמים, היה מראיהן אז כמראה היושבת פה, ובירו אין מנחה להגיש לה, כי אם זה אבן הנהל.

ותשאלהו הפלאית שנית: מה שמך כי אדע, טאלי, ומאין מוצאך? קרב הלום ואל תירא! ויגש אליה ויאמר: יוחנן שמי, בן הא הא, ומעם העברים אנכי. ותאמר המלכה הצעירה: יהי שמך ברוך! זה שלש שנים, אשר אמורה אנכי במקום הזה, כי היתה בי יד השמן ומאוייו; ורק מדי ערב בערב בין השמשות אקין לשעה, ועתה החייתני. יהי זכרך ברוך.

ובעוד היא מדברת, ונפתחו שתי דלתות גדולות מזה ומזה, ותופענה ככוכבים שבע נערות מזה ושבע מזה, אשר תשרתנה את בן-המלך תמיד, ותפולנה על צוארה ותשקנה אשה את אחותה, ותהי השמחה גדולה.

וגם יתר משרתותיה ואמהותיה הקיצו כלן משנתן הארוכה, ויתעורר כל הארמון לחיים ולחטעה. ותצו המלכה לערוך שלחן לפני האורח החשוב בחצר גנת ביתה ותבקשהו כי ייטיב לבו ביין ובכל מיני מגדים.

ומטחרת היום צותה בתדהמלכה להביא אותו לפניו, ותרבה לדבר עמו דברי חכמה
 וחידה, וימצא אותה יודעת בכל הלשונוט ואין דבר נשגב ממלכת-יופי זאת. אם אלהים
 יחונן נפש, מתנתו רבה.

ויבוא ביום השלישי להציע לפניו את בקשתו, ויפול לרגליה וישחתו ויאמר:
 הן גדול הסדך עמי ההלך, כי אספתני אל ביתך ותתני לי מלון וצדה זה שלשה ימים,
 ואני מה כי זכיתי לראות תואר פניך, אשר חננך אלהים יתר שאת על כל בנות האדם
 תחת השמש. הן לא במלאכותי אני באתי, כי אם במלאכות מלך גדול יושב בארץ
 רחוקה ונפשו דבקה בך מרחוק. חניני נא ולכי עמי אל ארצו ומולדתו וישיב עמך
 ותשבי לימינו; ואם לא תעשי את הדבר הזה, דמי בראשי וגם דמי עמי ישפך ארצה
 כמים המוגרים והטאנו לו לדור דור.

ותען בתדהמלך ותאמר: ידעתי משאלות לבך, עוד בשרם תגלה אזני, כי הן
 הצפור נשאה את שערותי מעבר לים, ומאז נם בלבי אין מנוחה . . . חכם אדוני וידעת
 כי לא נקל לי לעזוב את מלוני וללכת לארץ נפריה; ומי יודע שיהי המלך הזה וערך
 רוחו, ואם אמצא את לבבו כשר לפני ומעשיו רצויים? אבל הן מצאת הן בעיני ורחם
 ארחמך, תהי נפשי תחת נפשך ותחת נפש עמך. אבל אחת אנקש ממך, הן לאבי המלך
 אבדה זה דור שלם אבן טובה בירכתי הנהר, אשר עברת בו, וחפשוה מלחים ושמים
 ימים רבים ולא מצאוה, וירד עליה שאולה, כי היתה לו האבן יקרה טכל. והיה אם
 תמצאנה אתה והבאת לי את האבן הזאת, והלכתי עמך כאשר בקשתני; ואם לא תעשה
 הדבר הזה, נקיה אני ממלא שאלתך והלכת ריקם מזה כאשר באת.

ויען האיש ויאמר: כל אשר בידי אעשה למענך, ואלהים יהיה בעזרי. ויפרד
 מעליה בשלום. וילך אל חוף הנהר וישב שם, וירא והנה דג אחד צף וקרב אליו, וירם את
 ראשו כותך שפעת המים ויאמר לו: רואה אנכי פניך נופלים, מה שאלתך ואעשה. ויאמר
 האיש: לפני ימים רבים נפלה לאבי בתדהמלך, היושבת לא הרחק מזה בארמונה, אבן
 טובה במצולות ולא יכלו למצוא אותה, ועתה עלי לחפש אחריה ואיני יודע איך אעשה
 את הדבר. ויאמר הדג אליו: אמנם בכד הדבר לעשותו, כי הנהר הזה הולך ונמשך עד
 ים האוקינוס; ואולי נשא אותה אחד מרעי לים הגדול או בלע אותה לתוך מעיו, ואנחתי
 לאלפים ולרכבות, יותר מכל החיים אשר על פני הארץ, אין מספר לנו. אבל אל נא
 יפול לבך, זכרתי את הסדך אשר עשית עמדי, בן-האדם, ועליכם נאמר: ורדו בדגת
 הים, אלך ואחנפל לפני לויתן מלכנו הגדול ואבקש ממנו עצה ותחבולה, והוא גם רב
 להושיע. לך מזה ובאת אחרי שלשת ימים, ואז אבוא ואודיעך מוצא דבר. הוא כלה לדבר
 ויעלם בתוך המים.

ולא אספר באזני הקורא, איך מלא הדג אחרי כן מלאכתו באטונה ואיך ידע
 למצוא הן בעיני מלך מלכם, ואיך יצא דבר מלכות מלפניו לכל שבשי הדגים ומשפחותיהם,
 כי יחפשו אחרי האבן עד כי ימצאו אותה, וכי שטו בחפזה ומרוצה עד אשר מצאו אותה
 סמוכה לכארה של מרים. מלכותא דמיא כעין מלכותא דארעא!

ויבוא האדם ביום השלישי אל המועד אשר הגביל לו הדג, ויקרא בלב פחד: בוא דג — ולא נראה, ויקרא שנית — ולא בא, ובשלישית — והנה ראש עולה מן המים, וירק את האבן הטובה אל היבשה ויצלול במהרה ולא נראה עוד, לבלתי קבל תודה. חסר של אמת עישה!

וימהר המוצא ויבוא לפני בת המלך, אשר ישבה וחכתה לו, וישם לפניו את האבן הנוצצת, ותשמח שמחה רבה וגדולה ותאמר אליו: גדול כחך, איש עברי, אבל עוד שאלה אחת לי אליך: הלא ידעת, כי גני גן עדן התחתון הוא ולא יחסר בו כל; והנה חפצי ומאויי להשיג דבר מה גם מגן-עדן העליון. אם לבך טוב עלי, הבה לי משם צלוחית מים חיים ואברכך. ויפלא מבן האל לעשות כדבר הזה, כי ידע כי לא יבוא אדם חי בגן העדן, מלבד הנוך ואליהו, המתהלכים בארצות החיים. אבל התחזק ויאמר: אתפלל ליושב מרום, אולי יעמוד גם הפעם לימיני ויתן לי ממי עולם.

וילך ממנה וישא עיניו השמימה, וירא והנה עורב פורח וחונה מטולו, ויאמר לו העורב: שמע אלהים את קולך וישלחני למלאות משלחתך, כי ידע. קח לך שתי כוסות וקשרת אותן בחוט על צוארי וחכה שבוע ימים, כי הדרך רבה, מהלך חמש מאות שנה, וביום השביעי אביא לך את המים, אשר מבקשת המלכה.

ויעש האיש כן, ויקשור שתי כוסות של זכוכית מהורה בצואריו, וירם העורב כנפיו וירא במרומים. ויחל יוחנן שבעת ימים ולבו מהחף בין תקוה ופחד, כי ידע את העורב מימי נח, אשר אין אמון בו. אבל זה דבר אמר וקים, וביום השביעי כבקר בא עיף מרוב הדרך ויביא אתו שתי הכוסות מלאות מים חיים ממי גן העדן, ומראיהם כבדולח והם משיבים נפש מרחוק. ויודה האיש לעוף כנף ויברכהו על מעשהו.

ויבוא בלב שמח לפני בת המלכים ויושט לה את כוס המים אשר בקשה, ויצהלו פניה ותאמר: הפעם אדע, כי גדול כחך יתר מאשר נתן לשאר בני אדם, אלכה עמך אף הארץ אשר תאמר להביאני שמה.

ותצו לעבדיה לחבוש לה שלשה גמלים ותקח עמה שבעה שומרים לראשה, ומשבע שבע נערותיה לקחה שתיים שתיים ומשפחותיה שלש, ותרכבנה לארץ הרחוקה, ואיש העברי הולך עמהן להנחותן את הדרך. ותעברנה ימים ומדינות עם כל הכבודה אשר לרגלן, ותבאנה לארץ המלך מקץ זמן שלשה חדשים אשר אמר. וישמע בית המלך, ויצא לקראתם בסוסים ומרכבות וכדגלי ארצו, ועם רב מלוה אותו, עבדים, פרישים עם כל פאר והדר. ותרא המלכה את המלך מרחוק ותקח את הצעיף ותתכס בו. אבל גם מבעד הצעיף האירו פניה כשחר, וכל העם קורא הידד! ובאמת לא נראתה אשה יפה כמות בכל הארץ; וברכבה על גמלה עם צעיפה הארוך היתה ככת אלים הבאה לשכון בגבולות האדם.

ויביאה בהיכל הגן הנפלא ויתנו לה זמן שנים עשר חדש, כי כן ימלאו ימי מרוקי הבתולות להיות ששה חדשים בשמן המור וששה חדשים בבשמים ובחמרוקי הגשים, ואחר זה חגגו חג החתונה. ויעש המלך משתה גדול לכל שריו ועבדיו, כיד עושר כבוד המלכות ותפארת גדולתו.

ויוחנן בן הא הא, האיש העברי החכם, אשר מלא מלאכותו באמונה, יושב בשער המלך, והמלך מתהלך עמו כרע וכאח וישם את כסאו מעל כל השורים אשר אתו. ויקנאו בו שאר עבדי המלך ושריו, כבימי המן, וימצאו תואנה לשלוח בו יד, ויקומו עליו בלילה ויהרגוהו נפש. וישלטו לו רעה תחת טובה, אשר הטיב עם מלכם וארצם. ויחרד המלך אל השמועה ויצא לבו על מטיבו, כי מצאה אותו הרעה, וחבוא המלכה ותאמר: הנחם ואל תאמר אפסה תרופה. צו ויביאו את ההרוג אל היכלנו ואראה מה לעשות.

ויעשו בן. וימהרו ויביאו את גוף המת וישכיבוהו על המטה. ותקח המלכה מטי גן העדן אשר אתה, ותרחץ מקום הפצע וירפא. ותקח אחר זה את האבן הטובה, אשר משה לה אז מן המים, ותשחק אותה הדק והדק ותערבב אותה עם יתר המים, ותניח אל פיו ותשב נפשו אליו, ויחי ויקם על רגליו, ויהי לגם. אז ראו עין בעין גם את רב צדקת המלכה וכחה, מלבד יפיה בלי ערוך. ויוסף המלך לאהבה אותה פי שבע. לבן הא הא הוסיף כבוד וגדל; את צורריו וצורדי נפשו צוה לתלות על עצים לדראון עולם, ולו ולבני ביתו ולבני עמו נתן את עשרם ורכושם; ושלה ספרים אל כל מדינותיו הרבות, לעם ועם כלשונם, כי יכבדו את עם היהודים, עם יוחנן, וכל הגוגע בהם לרעה, את נפשו יחייב. ויחי יוחנן ימים רבים בגדולה ובעושר ובכבוד, וכל אשר יעשה המלך על פיו יצליח, וירא בני שלשים ובני רבעים. וכלם דורשים טוב לעמם ומבקשים לו הסות. ויהי במותו וימצאו כתוב בספר צואתו רק את המקרא הישן-טושן לאמר: שלח לחמך על פני המים, כי כרוב ימים תמצאנו!

ב

שלשה דברים*

איש אחד היה בארץ, והוא נכון ויודע תורה, אבל עני היה, ולא יכול כלכל את ביתו; ויהי כי צר לו לשבת בעירו וגם ראה כי אין תרופה להיטיב מצבו, ויקח רשות מאשתו להרהיק נדוד לייב שנים, לבקש לו מזון ומחיה. ויבא למדינה אחת, ששם אין תורה ואין חכמה, ויחל ללמד לנערים ראשית דעת, וימצא את שכרו. ויהי כי עברו שנים אהדות קבץ כסף הרבה; וכהגיע החור לשוב לביתו כבר היו שלש מאות שקלי זהב בצלחתו, וישם שקו על שכמו וילך לביתו שמה וסוב לב.

ויהי בכואו למלון אחד על פרשת דרכים, והנה חכם אחד גדול מחכמי היהודים לן שם, והוא איש זקן, נשוא פנים וחן בשפתיו, ויפן אליו החכם ויאמר לו: חן לי מאה שקל משלש המאות אשר אתך, ואלמדך דבר חכמה. ויתפלא האיש ויאמר לנפשו: מאין ידע זה את אשר אתי במסתרים? אין זאת, כי אם אלהים עמדו; ויפתח את צוררו וישקל לו מאה שקל זהב. ויסתח הלז את פיו ואמר: כלל זה יהיה בידך, בעברך בדרך

* עמ"י ספר היראי "עשר אורות", ומכופר גם כן בספר הקראי "דבר דבר".

ותתעה ולא חדע אנה תלך, פנה לך לצד ימין. ויהמה האיש ויאמר: בשכר עצה כזו נתתי שנה שלמה של עבודתי. ויאמר החכם אליו שנית: חן לי את הכאה השנית ואלמדך דבר גדול עוד מן הראשון; ולא אבה האיש בתחלה לעשות זאת וישת עצות בנפשו, אם לשמוע לו או לחדול, ויחשוב ויאמר: טוב, גם את אלה תקח בשכרך, אולם נואלתי בראשונה, למדני עתה דבר חכמה באמת. ויפתח את הצרור וישקל לו עוד מאה. ויען הזקן ויאמר: אשה צעירה לימים כי הנשא לאיש שכע-ימים, כבר תביא אותו עד שערי מות. ויך לב הנותן לשמוע החידה הזאת, ששקל זהב סחירה, ויאמר: איך נוקשתי לאבד כבר שתי שנות עבודתי, ועוד מעט ואשוב לביתי ולבני משפחתי המיחלים לי ריקם. ויאמר החכם אליו: ראיתי, כי אוהב חכמה ודעת אתה מאין כמודך, אמנם עוד שלישי מטונך בידך, חן לי המותר ואורך דבר חכמה, אשר יהיה שמור בלבך. ויבקש האיש להתעקש ולומר, לעולם לא אתן שארית כספי, יגיעי ועמלי; אבל כמו יד געלמה דחפה אותו וישם כפו בצלחתו, ויקח את המאה הנשארה ויניחה לפני החכם על השלחן. ויען זה ויאמר: רואה אני כי מצאתי חן בעיניך, ועל כן אמסור לך דבר שלישי: אל האמין בשום דבר ולא תשפוט וחדין למראה עיניך, רק אחרי אשר כחנת את הדבר; גם כי תעבור עליך אש קנאתך, עצור ברוחך והוי מתוך-מתוך בכל אשר תעשה, וחייה. ועוד בטרם הספיק הנותן, שהוצג ככלי ריק, להגיד להזקן דבר, ויאמר לו הזקן: לך לשלום, ויפן סמנו וילך. צערו של זה, הנשאר לבדו ובידו אין כל, תבינו.

ויעזוב האיש את בית המלון בפחי נפש וילך הלוך ובכה עד הערב. ויהי לפנות ערב, והנה אנשים דולקים אחרי גנבים וישאלו אותו לאמר: האם לא ראית אנשים עוברים ושקים מלאים כל טוב על שכמם, באיזה דרך עברו? האם הלכו לימין או לשמאל? ויזכר הנשאל את דברי החכם, ויען ויאמר: פנו לימין. וילכו וישעו את הגנבים ויחפשו. ויהי כי שבו הרודפים ויאמרו לו: עצה הגונה יעצת לנו, הא לך מאה שקל זהב לפתנה. ויקח וילך מאתם ויבוא לבית מלון אחד וידפוק על הדלת, ולא אנו לפתוח לו, וישב על הספסל אשר לפני הבית וילן שם. ויהי בחצות הלילה, וישמע קול צוחה: הושיעו! ויקרע את הדלת בחזקה וירא והנה אשת בעל הבית, והיא צעירה לימים, מבקשת לחרוג את בעלה הזקן. ויתנפל עליה ויאסרה בחבלים ויוציא את המאכלת מידה. ויחן לו הזקן שתי מאות שקלי זהב בשכרו. ולא יחסר לו עוד.

ויהי בכואו אל עיר מטרו, ויאמר לנפשו: אלך ואשנה את עצמי וארגל בביתי, למען אראה, אם שמרה לי אשתי את אמונתה. ויהי בנשתו שפי אל חלון ביתו בלילה, וירא והנה אשתו יושבת על ספסל, ובהור אחד יפה מראה יושב למולה, והיא מחבקת ומנשקת אותו. ותעל חמתו עד להשחית; ויבקש לקרוע את החלון ולקפוץ ולהרוג את שניהם, ויזכר בפתגם השלישי של החכם, להיות מתון מתון. ובעמדו כך נבוך וחושב על המראה, וישמע האשה מדברת אל הבחור ואומרת: בני, בני, עד מתי נחכה עוד לבוא אביך, והן כבר כלו כל שתיים עשרה השנים, לו עוד חיה יחיה. וימהר וידפוק על הדלת, ויבא ויפול על צוארם. כאו שאר בניו ובנותיו. ותהי השמחה רבה!

ג

המלך והאשה*

בארץ תוגר היה מלך אחד והוא רב מזמות ויאהב לחוק בכל פעם חקים חדשים לאנשי מדינתו ולהכביד עליהם.

ויהי היום ויצו להעביר קול במחנה לאמר: איש איש מעבדי, ואף מי אישר צורך לו לקנות לחם או מזון, אל נא יעיז לצאת מפתח ביתו החוצה משתי שעות אחרי בוא הלילה ולמעלה. וגם את המוכרים והחנונים הזהיר לאמר, כי לא יזידו למכור לשום אדם דבר-מה בלילה משעה זו והלאה, אם קמץ ואם גדול; ואם עבד יעבור איש על דבריו, אחת דתו למות.

ויאנחו אנשי מדינתו תחת יד הגזרה הקשה ההיא, אשר לא נשמעה כמות. בכל לילה ולילה משתי שעות ומעלה נסגרו הבתים ובתי הממכר בכל עיר ועיר. אין יוצא ואין בא, אין עובר ואין שב. ואיש אישר התאחר מעט אצל חברו, היה אנוס ללון אצלו הלילה. וכי כלה השמן מן הנר, היו אנשי הבית יושבים בחשך; וכי חלה איש, לא יכול לדרוש ברופא. פלגי מים לב מלכים ומי יכין דרכם.

ויחשוב המלך פעם לגסות את עבדיו, אם שומרים הם דבריו לעשותם או עוברים הם על מצותו. ויהי בנשף באישון לילה ויתחפש וישם על בשרו בגדי עובר אורח, וילך הוא ושני אנשים שומרים לראשו ויבואו עד לפני שער בית אשה עבריה, שהיה בו בית מלון לעוברים ושבים, והיא היתה גם מוכרת יינות, שמנים וסלתות, לא יחסר שם כל דבר להשיב נפש ההלך. וידפוק המלך המתחפש על השער ויקרא: פתחי לי, אשת חיל, והשקיני נא מעט יין, כי צמאתי, ומכרי לי היום את לחמך. ותען האשה מאחורי השער ותאמר: כי אדוני, לא אוכל לעשות כדבר הזה שלא כחוק, ואיך אעבור על מצות המלך? ויוסף המלך להתחנן ולדבר: ראי כי עתה באתי מן השדה ואני רעב וצמא; כל בתי העיר סגורים על מסגרי ואין פותח, ואיך תוכלי לראות ברעה אישר תמצאני? אם רחמתני, חניני נא במעט לחם ושמן ואחיה ואתן את שכרך ביד רחכה. ותען האשה ותאמר: אם גם ינתן לי כל כסף וזהב שבעולם לא אפר גזרת מלכי, סור נא מעלי ולך לדרכך, ולמה תתנקש בנפשי להמיתני, ורעה לא עשיתי לך. ויהי בראותה, כי מאיץ בה האיש ומוסיף לבקש, ותקרא: הרמותי ידי ואשבע, אם אשמע בקולך. וירא המלך, כי לא יכול לה וירף ממנה, וילך לדרכו ויצו לשומריו לרשום את ביתה, ואת הדבר שמר בלבו.

ויהי ממחרת וישב המלך לשפוט את העם, ויזכור את האשה ואת אשר עשתה, וישלח שני רצים ויצו להביאה לפניו. וילכו ויקראו לה. ותבוא ותעמוד לפני המלך ותשתחו לפניו אפים ארצה.

ויאמר המלך אליה: שמעי נא דברי, האשה הנצבת לפני. ותאמר: דבר, אדוני המלך, כי שומעת שפחתך. ויאמר: מאיזה עם את? ותאמר: מעם העברים, החסים בצל חסדך, אנכי.

* המעשה לקוח מספר „דבי אליהו“ לאלהו קפשאלי.

ויאמר המלך: שמעתי לאמר כי עמך מחפאר, כי עם חונן ומרחם הוא, ומדוע עצרת רחמך ולא חמלת על ההלך, אשר קרא לך אתמול בלילה לאמר: מכרי לי פת לחם ואסעה, ותני נא לי מעט משקה לשתות, ולא שמעת בקולו, והוא עיף ויגע היה מעטל הדרך. ראי כי רעתך רבה, כי ראית רעב ולא האכלת אותו.

ותען העבריה את המלך לאמר: הלילה לשפחתך מעשות זאת, מלהקישות את לבה למבקש, וגם אם דל יהיה ואין ידו משגת לשלם, כי אז הייתי נותנת לו מטובי, כי יאכל וישבע, ולא אשלח רעב וצמא ריקם; אבל המלך צוה ואסר עלינו, לבלתי מכור בלילה מאותה שעה ואילך, ואיך יכולתי לעבור על דבר מלכך, וחייבתי ראשי בעיני עצמי, כי אתה מעוז לנו ומגין עלינו בפני כל מעול וחומס ועושה משפט וצדק; ואם נתתי מקום לעוברי חוק, ואפס מורא המלך, ואיש הישר בעיניו יעשה. באמונתי למלכך עשיתי זאת, אם גם קשה היה עלי להשיב את פני ההלך. האל יודע את לבי.

וירד המלך מעל כסאו ויאמר: הרגעי, אשת חיל את, ברוך מעמך וברוכה את, אשר תמנעיני היום מלהמשיך גזרה קשה כזאת על עבדי, כי לא נכון היה זה מאתי, ואני לא האמנתי בהם ואמרת: חורשים הם עלי רעה בלילה, והנה אמון רב כזה מצאתי.

ויצו המלך ויצא מלפניו דבר מלכות לאמר: מהרו וכתבו בכתב הרת לכל עיר ועיר ממדינתו ולכל מושב ומושב, כי מהיום הזה והלאה יכול כל איש לעזוב את ביתו בלילה כמו ביום, ואיש לא יחרידס. ועל האשה צוה את עבדיו לתת לה מאוצרותיו שקל זהב אחד מדי יום ביומו לה ולזרעה ולזרע זרעה עד סוף כל הדורות, ועוד מתנת רבות נתת לה כיד המלך.

ג

מלך לשנה*

ויהי באחת הארצות איש עשיר גדול, אשר לו אוצרות מלכים וכל קניני תבל. ועבד נאמן לאיש ההוא, אשר אהבו ואשר כבדו בלבנו. ויאמר האיש לעשות חסד עם עבדו, ויציאהו לחפשי ויעניק לו מטובו, וישכור לו אניה וימלא אותה מתנות רבות וכל טוב, ויאמר לו: קום וירדת באניה בים ולמדת לדעת את החיים.

ויפרד העבד מעל אדונו בשלום ויעל על אניתו בבקר שמח וטוב לב וישם פניו לארץ המזרה. הוא עוד טרם הרחיק ללכת, והנה רוח סערה גדולה באה ויתגעשו מי הים, ויבואו הגלים ויהפכו את האניה על צדה, ותפול כל הכבודה במים. וגם הוא כמעט טבע במצולות, לולא אחז בקרש אשר נתק מן האניה. וישא אותו הקרש על גבו יום ולילה ויביאהו ביום המחרת אל חוף אחד האיים, וישב על שפתו ולא ידע מאין יבוא עירו.

והוא רעב ללחם, ויאמר ללכת על פני האי, אולי ימצא אוכל. וילך כשעה אחת ויבוא לשביל אשר עליו פרוש חול דק, ויכר בו עקבות בני אדם. וישמח ויאמר: הנני לא רהוק ממקום מושב. וישא רגליו וילך בשביל ההוא.

* מִשַׁל יִשָּׁן כִּכְשָׁלִי הֵרֵב רַבִּי נַחֲמָן מֵהָאֲרָאֲדֵנְקָא. נִדְפַס בְּחֶבְרֹן.

וידו בלכתו עוד כשתים שעות, וישא עיניו וירא מרחוק עיר גדולה לאלהים ויפה
 ישבת על ההר, ובה חומות גמדות ומגדלים רבים נצצים. ויאמר בלבו: לקרית מלך
 הביאוני רגלי.

ויהי כי קרב אל שער העיר, והנה צירים ומלאכים לבושי מחלצות נצבים נכונים
 משני עבריו, ובראותם את ההלך מרחוק ויקראו בקול גדול להמון העומד מאחריהם:
 ראו, הנה מלך בא! וירוצו לקראתו ויקראו: זה הוא מלכנו! ויחזיקו בו וישימו עליו
 תכריך ארגמן, וישאוהו על כתפם העירה.

ובפנים המגרש סמוך להשער עמדת בימה של עץ, ויושיבו אותו עליה ויעמרו אותו
 בפרחים, ויריע העם ויקרא: יחי המלך! יחי המלך!

ויובילו אותו משם בהמון חוגג דרך רחובות העיר ורגליה המתנוססים. פעמוני
 המגדלים משמיעים קולם. ותבקע הארץ לקול קריאת: הודד! יחי מלכנו! מלכנו יחיה!
 ותנח המחנה לפני ארמון נפלא עשוי שיש, ויביאו שמה את הזר ויושיבו אותו על
 כסא שן, עמרת מלכות וכל אבן יקרה בה שמו על ראשו ושרביט זהב נתנו בידו. ויבואו
 הכהנים לבושי שרד וימשחו אותו בשמן המור ויברכו אותו. ויבואו ראשי העם וישתחוו
 לו וישבעו לו שבועת אמונים.

והעיר צהלה ושמחה לכבוד מלכה.

וישתומם האיש על המתזה הזו ולא האמין למראה עיניו ולמשמע אזניו. ויאמר
 בלבו, רק תרדמה נפלה עליז והוא רואה את כל אשר לפניו בתלום ולא בהקיץ.

אבל כאשר עבר היום, ויקם ממחרת בבקר בחדר מלכים ויבוא סרים לרחוץ את כשרו
 במים ובשמן ובכל מיני תפוקים וילבישהו בגדי חמדות; ויוליכוהו אחרי כן לאולם יפה
 מאד מאד, ושלחן ערוך לפניו עם כל מאכלים טובים, ועבדים עומדים מסביב לו ומהכים
 לאמרי פיו, לעשות ככל אשר יפקוד עליהם, ויחל להאמין, כי אמנם קרה לו כדבר הנפלא
 הזה, והוא עלה ביום אחד על שלבי מלוכה.

והשרים היושבים ראשונה במלכות נכנסו להתייעץ עמו על צפונות המדינה. וראשי
 החיל ופקידי הצבא באו וימנו לפניו מספר אנשי החיל המוכנים ליום מלחמה, להגן
 על הארץ ביום מצור. וראשי השופטים באו ויבקשו מעמו, כי יחוק חקים ומשפטים
 חדשים בין איש לרעהו ובין איש לאשתו ובין אב לבנים. וחכמים ויודעי העתים באו
 לדבר עמו על דבר טבע הארץ, סחרה ורכושה; והממונים על האוצרות מסרו לו את
 מפתחותיהם. ויתפלא האיש מאד על כל הגדולה והתפארת אשר עלו בחלקו, ולא הבין
 את החידה ואיך היה כדבר הזה, כי יבחרו אנשי ארץ באיש, אשר לא נודע להם סתמול
 שלשום וישימו אותו למלך עליהם; וגם לא ידע, במה זכה לעליה רבה כזאת, אשר לא
 פלל אותה מימיו, ומדוע לא נתנה לאתר, אשר שאר-רוח לו עליו בחכמות ובלשונות
 ובכל מתנת אדם.

ובכל הרוחה אשר היתה לו בפלטריו וארמונותיו, בסוסיו ובמרכבותיו וכל חמדת בני אדם,
 לא מצא בלבו מנוח, ויצק לו הדבר הסתום הזה, לדעת פשרו. ויחשוב ויתעצם לבוא

להקד הדבר ולא מצאו. והי כי כלתה נפשו לדעת את פתרון השאלה, ויקרא לאחד ממשרתיו הנאמנים, הקרובים אליו, והוא איש סודן ושומר כרית. ויאמר לו: הגידה נא לי, עבדי, את משפט המעשה הזה עמדי, כי לא היה כמוהו, להרים איש פתאם ממדרגה תחתונה למדרגה עליונה על לא דבר, וכי אנשי מדינה גדולה ימשחו איש נכרי עליהם למלך וימסרו את חייהם ואת כל רכושם בידו ויניחו כל הון ארצם לרגליו.

ויאמר העבד אליו: אדוני המלך, ידעת כי לא אמנע דבר מסך, ואולם אסר אפרו עלינו מלגלות את הסוד ולשאת את הדבר על שפתינו; ואם אמור אומר אותו לך, וחטאתי לעמי. ויאן בו המלך ימים רבים ויאמר: בי גשבעתי, כי אם אינך מגלה לי את האמת לא אוכל ולא אשתה, ואמות לעיניך. ולא יכול העבד להסתיר עוד מאדוניו את הדבר ויאמר: שמעני מלכי, הארץ אשר שם שוכנות עתה רגליך היא ארץ חדשה בין השמים ובין הארץ ויושביה הם ממוצעים בין מלאכים ובין בני אדם; וזה דרכם כל הימים לבלתי המליך עליהם איש מאחיהם, רק אחד מבני מושב האדם. וזה חוק לנו מאז ומקדם לחכות ביום מונבל בשנה על יד שער העיר, והיה האיש, אשר יבוא בראשונה, אותו נשים למלך עלינו וימלוך עלינו שנים עשר חדש. ובבוא יום האחרון לחדש האחרון, אז נסיר בנדי המלכות מעליו ונלבישהו את הבגדים אשר לבש בבואו אלינו, ושמורים הם אתנו, ונוליך אותו בדרך אשר בא בו, עד הביאנו אותו לחוף ונכיל אותו באניה קטנה אל אי רחוק ושומם, ושם נשיכהו ונשאירהו לנפישו לבדו.

ויחרד המלך למשמע הדברים האלה ויאמר לעבדו: וכי לא ידעו כל המלכים אשר לפני, מה יקרה אותם בבוא יומם? ויאמר העבד: כן, אדוני מלכי, המה מלאו כל ימי מלכותם בשמחה ותענוגות ולא חשבו לאחריהם. ויאמר המלך אליו: רואה אני, כי איש חכם אתה וכי לבבך נאמן לי, עצה עצה מה אעשה ואציל את נפשי ולא אראה ברעה, אשר מצאה את חברי?

ויאמר העבד: מה אני כי איעץ למלכי, אבל אם על המלך טוב לשמוע אל אמרי פי, ישלח עבדים חרש אל האי השומם ההוא ויצוה עליהם לעבוד את אדמתו ולזרוע בו עשב ודשא ולנטוע בו פרי עץ, ויביאו שמה מכל בהמת הבית שנים שנים זכר ונקבה, כי יפרו וירבו, האדמה תתן את יבולה ויאספו בר. והיתה לך הארץ הזאת, כי יושיבך שמה, לנחלה ותדע, כי במלאות ימי מלכותך והיה שלחנך ערוך לפניך.

וישב הדבר בעיני המלך ויעש כן. ויבקש מבחורי עבדיו ונאמניו וישלחם כמתר אל האי הזר; והם עשו שם את מלאכתם כהפץ מלכם. בנו בו את הדרכים ויבנו שם בתים ונטעו כרמים ויהפכו את האי השומם לעדן לבני אדם.

ויהי כי עברה שנה מלכותו ובאה פקודתו, פקודת כל מלכי בני אדם בארץ ההיא, ויתנכרו אליו עבדיו ויבואו ויפשטו מעליו את בגדיו היקרים באין רחם, לקחו ממנו כל המפתחות אשר מסרו לו, וילבישו אותו את מלבושיו הישנים, השמורים לו, ויוליכו אותו במשעולים צרים מחוץ לשער העיר, ושם הובילו אותו בשביל אשר בא בו, הציגוהו דיק מכל, ויושיבו אותו באנית מלח, והיא נשאה אותו אל האי העזוב.

והוא לא אמר נוֹאש ויבוא שמה בלב שוקט, כי מצא שם מקום שלווה ונחת, אשר הכין לו בעוד מלכותו נכונה בידו. וינת שם מעמלו ומיגיעת רבים. —
ואתה, בן אדם, קורא המעשה הזה, שים תורתו על לבך והיה דואג ליום מחר!

ספורים יהודיים *

א

הנעל

בעיר אחת בגולה חי איש עשיר מופלג ויודע צדקה והיו לו הרבה אוצרות וקנינים לאין מספר; והוא גם קבע איזה שעות ביום לתורה ולתעודה, עבד את אלהים בתום ועזר לדלים ולרשעים ביד נדיבה; כל ארעב אשר בא לביתו יצא שבע, כל ערום — מלבש וכל איש צר ומצוק מצא אצלו רחמה.

ויהי כאשר הגיעה עתו למות וללכת בדרך כל הארץ, קרא לבני יחידו הצעיר לימים ויאמר לו: ראה, הגה אספתי הרבה עושר בערך, ואתה לך בדרכי, אל תקמץ בהוצאות לשם צדקה וחסד, וזכור כי כל בני אדם זכאים לאכול משלחנו של מקום. בכל יום הקדש שתי שעות לתורה ולתפלה; ואל תלך לישון, אם לא עזרת לאדם ביום ההוא. בכל ערב-שבת השבות ממלאכהך בצהרים ולא תצא מעירך ביום ההוא, ואם גם בדרך תלך עליך לנוח שם כבר כשעה ההיא. וגם בזה היה זהיר: הן אנכי מת, ועושר רב יפול בהלקך, ובאו אנשים מכל עבר להציע לך נכבדות, אל תשעה להם מיד; הא לך הנעל הקטן הזה, נעל אשה, ויהיה שמור עמך. והיתה הנערה אשר תשים אותו על רגלה ויתאים לה, היא האשה אשר בחר לך ה'. ויכל לדבר ויעצם עיניו וימת.

ויעש בנו צעירו, כאשר צוה אותו אביו, חלק מיד הרכה צדקה לעניים וצוה להכרית, שבית אביו יתנהל כמו עד עתה, כל כושל ונדבא יבואו בו. ויקבע גם הוא עת לתורה ולתפלה; קבל את השבת כבר בערב-שבת בחצי היום, ויתאמץ ללכת בדרכי אביו. אך בדבר הנעל קשה היה עליו דבר הצואה ולא ידע איך יוציא הדבר הזה אל הפועל.

ולו בע ועמית ושמו יונדב, והוא חכם לב וייעץ לו ליסד לו בית מסחר מטולטל מבגדי נשים ומנעלי נשים ולצאת עם כל הכבודה לדרך, ובכל עיר ועיר בואו ימכור את את אלה בסוכה נטויה לתכלית זו; וכל נערה ונערה, אשר תבוא לקנות מנעלים, ישימו בראשונה את הנעל הזה על רגלה; והיה כי תמצא נערה, אשר יתאים הנעל לה, ישלח אנשים אל הוריה לדבר בה. וייטב הדבר בעיניו, ויכן אוצר גדול של כל מיני בגדי אשה וכל מיני מנעלים ויטעין אותם בארבע ענלות, ויקח אתו את עבדיו הנאמנים עמו וישם לדרך פעמיו. כה נסעו מעיר לעיר, משוק לשוק וממקום למקום שלש שנים רצופות.

* עפ"י קונטרסים יהודיים יראים.

מכרו בנדים ומנעלים לאלפים, ומשאת נפשו לא מצא. ויהי בשנה הרביעית והמה כבר גלאו בדרכם, ויתעו פעם מני דרך, תעו כל ימות השבוע ובאו בערב שנת בשעה השתים עשרה ליער גדול, ויצו היוורש לנוח שם. התחילו העבדים מתלוננים עליו ויאמרו לו: בנפשנו הדבר לעמוד בסחורות יקרות במקום סכנה. אבל הוא לא שעה אליהם ויאמר: ממצות אבי לא אישנה! ויפתחו את מוסרות הסוסים, וישו אהלם ויעמדו. ויהי בלכת האיש אל היער פנימה, וירא והנה בית קמץ הרום ונטוי, ויבא בו, ושם איש עברי עני ואשתו יושבים ומכינים את הבית ליום השבת, אם גם עוני נורא שורר בו. ויגש אליהם ויאמר: תעיתי אני ועקדי מני דרך, אולי נוכל לשבות אצלכם. ויענו ויאמרו לו: הלא עיניך הרואות, כי בידינו אין כל, וחרעכו ביום קדוש; עוד היום גדול, מהלך שעה מכאן עיר גדולה לאלהים, ואתה מהר ובא שמה ומצאת בעיר ההיא את כל אשר תחפוץ. ויאמר היוורש להם: מנהני זה כבר לקבל את השבת בחצות היום; ואל האיש מנה ויאמר, אם עליך טוב, הראה לעבדי את הדרך העירה, והמה יקנו שם את כל צרכי השבת וישבו הנה. וישמח האיש ויאמר: טוב הדבר. ויסע עם עבדי הסוחר העירה, והסוחר נחן בידם הרבה כסף, ויצום לקנות חלות סלת, דגים ובשר, יין ופירות וכל מיני ממתקים; וישבו כעוד שתי שעות מהעיר מעונים כל טוב. והאשה מהרה להכין את כל התבשילים, ויצלח הכל בידה בטוב. ויקחו העבדים מכסה לבן חדש מהסחורה ויכסו את השלחן. הדליקו הנרות! הציגו את כל המטעמים על השלחן ונשמעה הקריאה: „שלום עליכם מלאכי השלום!“ בשלוח ונועם. לבעל הבית ואשתו היתה שבת זו מעין גן עדן התחתון.

ויהי בשבתם אל השלחן, והם רק קדשו על היין והחלו לאכול, ראה האורח, כי האשה מתלהשת את אישה; וישאל אותם לפרש הדבר, ולא רצו לאמר לו. ויהי בהפצירו בהם מאד, ויענו ויאמרו: למה נכסה זה מאדוננו? שלש בנות לנו, ולשלשתן אך שמלה אחת, ולא נדע לאיזו מהן נקרא, כי תאכל אתנו. וירטז הסוחר לעבדו הנאמן, וילך ויקח שלש חליפות שמלות ויתן להאשה בעד כנותיה, ותתפלא מאד להחזון הזה ותאמר: מן השמים נפתחו לנו אוצרות. עוד יותר השתומם האורח, אחרי המתינו כחצי שעה, ונפתחה הדלת והופיעו שלש נערות יפות, שכמוהן לא ראה ליופי ולחן. שם האחת היה שרה, השנית — רחל והשלישית, והיא הצעירה, רבקה. ותדרשנה בשלומן ותשכנה גם הנה לאכול, ולא שבועו עיניו מראות בהן. כוכבי השבת עלו באהל העוני. מה רבו מעשי יה!

כל יום השבת היו הבאים והיושבים ברות ובנחת ובשלוח אושר. האורח שוחח את הנערות ומצא אותן משכילות ומבינות בכל דבר, ולא יכול האמין, איך יעלו נטיעים כאלה במדבר שמים. ויהי במוצאי-שבת, אחרי אשר הבדילו כדת, ויאמר האורח, כי יש את נפשו לתת מתנות להנערות עוד חליפות מנעלים יפים. ויקח את הנעל השמור ויתנהו להבכירה ויצר לרגלה; לקחתו השניה וגם לה היה צר, רק לרבקה הצעירה התאים. — וירקד האורח מרוב שמחה, ויאמר: אודך ה', כי הובלתני הלום. ויפן לאבי הנערה ויאמר לו: נפשי חשקה בבתך, תנה אותה לי לאשה ואעשרך עושר רב. ויחשוב בעל-הבית, כי מהתל האיש בו, ויאמר: למה זה אדוני מצחק בנו? ויאמר האורח: לא כן, כנים דברי.

ויהי כראות האב, כי אמנם נאמנים הדברים וכי מבקש הלז את בתו, ענה לו: איך אתן לך את הצעירה לפני הבכורות? ויאמר האורח העשיר: גם כל מחסור בנותיך הבכורות עלי. ויצו לרתום את העגלות ויושב את כל משפחת הבית בעגלה אחת, והוא ועבדיו ישבו בעגלה השנית, ויבאו להעיר הסמוכה ויסורו כולם למלון היותר יפה. וישבו שם איזה זמן וישיא את שתי הבנות הבכורות לאנשים מהוגנים, כי הרבה להן מזהר ומתן. והוא בעצמו נשא את הצעירה בעלת הנעל לו לאשה, וישם על עצמו לכלכל את הוריה ברנחה עד יום מותם. כה שב הנודד לאמשטרדם עיר מולדתו עם בת זוגו. ותהום כל העיר ליפיה ולחנה. שם עשה משה גדול; חלק רבע מהונו לעניים, וגם בהשאר עשה צדקה וחסד כל ימיו. ויהיו לו בנים ובנות, וכולם חוננו ביופי וכבודות. ותהי כל המשפחה ההיא לתפארת אמשטרדם, ויבואו וישתדכו עמה גם גאוני הארץ וגדוליה.

ב

מרדכי ואסתר

בשנת כך וכך לבריאת עולם חי בעיר שלוניקי, אשר במדינת התור, רב אחד, גאון מפורסם וגם עשיר גדול, ושמו רבי שמהה. בנים לא היו לו, אך בת אחת יחידה ושמה אסתר. והיא היתה יפת תואר ויפת מראה, מושלמת במדע ויודעת הרבה בתורה ותלמידה מובהקה לאביה. ויהי בעת צאת אביה לסוכב בגלילו לפקח על עסקי הקהלות, שמה היא צעף על פניה לכסות את יפיה והקריאה לתלמידיו את השעור מדי יום ביומו. קולה היה נעים ומתוק; ובימים האלה התלקחה אהבת התורה בלב התלמידים ביתר שאת והיו לומדים אז בהתמדה יותר מופלגה. אומרים, שפעם אחת בא בחור אחד לבית אביה וראה את זו איקונין שלה והשתגע מרוב געגועים. כבת-מלך עמדה קוממיות, ככוכב עולה. ויהי בהגיע לה התור להנשא, החלו לדבר בה נכבדות מכל עבר. רבנים גאונים רצו לקחת אותה לכלה בעד בניהם; עשירים מופלגים בקשו להעשיר את אביה עושר רב, אם יאבה לתתה לבניהם. והיה מנהגה, שכל חתן אשר הציעו לפניה לבוא בבית עמו, היתה היא מותבת והוא מפרק לה והיא משיבה עוד הפעם; והיה אם נצחתו בדברים, שוב אינו ראוי לה. כה נצחה בשאלותיה אחד אחד; וגם הבחורים המצוינים לא יכלו להתחרות אתה בחריפות ובמדע. עברו עליה עשרים שנה, והיא כבר כבת כ"א, בת כ"ב, ועוד לא נשאה לאיש. לשוא בכתה אמה לפניה, ואביה גלה למוסר אזניה. היא לא שמעה בקולם ותוסף ללמוד ולהשכיל. ומאז לא אבה עוד שום חתן לצעוד על ספה.

ויהי היום ויבא יתום אחד בשערי שלוניקי, ולו אין אב ואם, וירחם עליו הרב ויקחהו אליו למשרת, ויעבד באמונה ויטלא את כל אשר פקרו עליו בתם, הוא היה נאמן רוח מאד, ושמו בישראל מרדכי. ויאמר הרב ללמד את מרדכי גם עניני החפלה ולמוד מעט, כי לא ידע מאום באלה, אבל מוחו לא השיג שום דבר וקשה היתה עליו גם הקריאה. ויצטער הרב מאד על הדבר הזה, כי נער עברי היושב בצלו לא ידע גם קרוא עברית ויהיה בור גמור. ותאמר בתו אסתר: אנכי אלמדו ספר. וישחקו עליה ויאמרו לה, נקל לחרות באבן מללמד את זה צרופי-אותיות; והיא אמרה, גם אם ברזל הוא נימות. ובאו וראו! את אשר

לא יכל הרב עשה יכלה היא—בתו. אחרי ימים מועטים כבר ידע הנער קרוא; אחרי ירח ימים כבר התפלל מן הסדור; ואחרי רבע שנה כבר החל להבין פירוש המלות. והוא לומד אצלה את החומש, את ההפטרות; גם נמרא החלה ללמד אתו, אחרי שנה תמימה ללמודיו, והוא מתמיד, יושב כל הלילה וחוזר על משנתו, ויהי הדבר לנס. ויהי כי כבר החל להבין היטב בתלמוד וגם במפרשיו, ותקרא הכת לאביה לבוא אמה חדר לפניו מחדר, ותאמר אליו: אבי מחמד נפשי, לעלם זה חפצה אני להיות לאשה, ואל נא תתנגד לרצוני. ויתחלחל הרב כשמעו, ויקש הדבר בעיניו מאד לתת את בתו, מלכת הבנות, לנער בן בלי שם, שאך בקושי פתחו לו פתח לתורה. גם הרבנית נתרגשה מאד והוכיחה את בתה, ולא אבו שניהם להסכים לדבר הזה. אולם הנערה הצטערה מאד וענתה את נפשה על זה. ויהי בראות הרב, כי בתו לא תשמע בקולו, והוא ידע כי אם תבקש דבר, לא תשוב עוד ממנו, ויקרא את מרדכי בלם ויצוהו להכין את עצמו בסתר לדרך ויתן לו צרור כסף וישלחהו בספינה לארץ הקדושה לשבת שם, וגם מכתב מליצה נתן בידו. אך צוה אותו, כי לא יכתוב לו לעולם ולא יודיעהו משלומו, ואם יעבור על זה, בנפשו הוא. ויעש העלם כן, ויעזוב בקשי-לב את בית הרב ובא באניה. צער אסתר, בהודע כי אהוב נפשה ברח ואיננו, תוכלו לשער. יומם ולילה בכתה תמרורים, ענתה את נפשה ומאנה הנחם.

נשאר את אסתר הבודדה בבית אביה ונשים פנינו אל מרדכי וגדלו. שָׁלוֹ וּשְׁקֵט היה בימי שבתו בבית אומנו, ועתה יסער בו הסער. ואמנם גם סערה גדולה קמה בים, בצאת הספינה עמו לדרך, וישאו הגלים אותה הלאה הלאה. ויהי כאשר נח הים מזעפו, ויבאו שודדי הים ויקחו את הספינה ואת כל אשר בה. את הזקנים אשר נמצאו בה, שלא יצלתו עוד למלאכה, השליכו המימה, ואת הנערים אמיצי הכת, וביניהם גם מרדכי שלנו, כבשו להם לעבדים.

השודדים הללו מלכו על אי גדול ורחב בים. ודרכם היה, כי הנשים והמטף היו נשארים לשמור על המקנה, כי צאן ובקר רב להם, והמה צפו תמיד בים לשלול שלל ולבזוז בז, ועובדי אלילים היו, עובדים לשמש. בימי תקופת החמה שחטו פר ובקר, ויזו מדמם אל פני השמים, ואת הבשר שרפו כליל, וירקדו ערוטים סביב הבערה, והמה סורטים את בשרם וקוראים בקול חוגג: בער! בער! בער! אין זקנים להם ואין שופטים וראשים להם. את השלל יחלקו חלק כחלק; ואם ימעל אחד מעל ויקח יתר מחלקו, באש ישרף. זה היה העונש היחידי שלהם. וכי ימות איש, לא יקברוהו, כי אם ישליכו אותו המימה. לכל אחד מהם היו ארבע נשים, ובמות האב, יירש בנו הבכור גם את נשיו. ויהי בעבוד אצלם מרדכי י"ב חודש החלו ללמד את ידו לקרב ויקחו גם אותו למלאכתם בים. באה ספינה טעונה לנגדם, ובה אנשים גבורים ובני חיל; וכאשר קמו השודדים לשדוד אותם, גברו אלה עליהם וינצחו אותם אחד אחד. לאמיצי הכת בין השודדים נקרו את העינים וישלחו להיות תועים על פני הים והשאר הרגו ויפצעו, ואת מרדכי ואתו עוד שני עבדים נכבשים לקחו אתם. אחרי שלשה ימים באה הספינה ההיא ארצה כוש ויתנו את השבויים להקדי אשר שם, כי כן משפט הארץ. וילמד מרדכי את לשון הארץ, ונעשה שומר נאמן לתקדי, ולעתים

גם התייעץ עמנו על צפונותיו, כי קצם טרדכי מאז למדתו אסתר ומבין דבר לאשורו. ויאהב הקדי את הנער, וירא את תומו וישרו וישאלהו פעם: מאיזה עם אתה? ויאמר אליו: גנג נגבתי מארץ העברים. ויאמר הקדי: ידעתי את עמך וכי גדול אלהיכם על כל אלהים; אבל סגור את הדבר הזה בלבך, כי הן אסור לכל איש יהודי לדרוך בכף רגלו דרך ארצנו, וכל העובר על זה יקלה על העיץ ואת בשרו יתנו למאכל לעוף השמים.

הקדי הזה היה אהוב העם, כי כל דרכיו משפט, לא יקח שחד ולא יעות דין; אולם חוק היה שם לשלה את השופטים ואת הראשים, בהגיעם לימי זקנה, למערה חצובה ולסגורם בה שארית ימיהם ולהושיב אחרים על כסאם. ויהי במלאות לו שבעים שנה, באו כל השרים והפרתמים להסיר ממנו מליתו האדומה, שהיא אצלם סימן שררה תחת הכתר אשר למושלים אחרים, וכבר הצבו לו גם את המערה. ויפן אליהם ויאמר להם: עקדי הנאמנים, ידעתם, כי עבדתי אתכם באמונה כל הימים, לא שור ולא חמור לקחתי מכם בחנם, ועתה אני הולך למקום, אשר נועד לכל שופטי ארצנו, אחד לא נערד, לפי החוק. בלב שלו ובלא כעס עצור אני הולך שמה, אבל הנה אבקש מכם, לעשות לי את שאלתי האחת, במרם אפרד מאהכם, ויקרא כל העם: בקש! ויאמר להם: ילוח אותי בדרכי הנער הזה, אשר נתן לי לשומר. ויעותו פניהם ויאמרו: איך תהיה ידנו באיש, שאין חל עליו החוק הזה, והוא לא אשם במאומה? ויפצרו בהם ויאמר: ילך הנער נא אתי ואל תשיבו פני ריקם, כי עבדתיכם. ויאמרו לדבריו ויאמרו: ילך גם הוא עמך. כה הובילו את הקדי עם הנער טרדכי אל המערה, ויתנו להם צדה וישימו אבן גדולה על פי המערה.

שלשה ימים ישבו בשלוח במערה ויאכלו וישתו מאשר עמדם. אחרי כך החלו לחשוב על עצמם ועל אחריהם. ויאמר הקדי להנער: קרא אתה לאלהיך, אולי יעשה לך גם ויציל את נפשך, וחיתה נפשי בגללך. ויעמוד טרדכי בקרן זוית ויתפלל לאלהים ויאמר: אנא ה', אתה האל הגדול הגבור והנורא, אשר בידך נפש כל חי, ואתה שומר הארץ והדרים עליה; ידעת את עניי, כי קגלה הגליתי מארצי ומולדתי, ואם גם הסדיך הרבים אתי, כי החייתני עד כה, איני יכול לעבדך כראוי ולשטור את מצותיך. הוציאני נא מן הבור הזה, כאשר הוצאת את יונה ממעי הדגה ואת דניאל מגוב האריות. הוא אך כלה את תפלתו, ויגל ה' את עיניו, והנה חולעת שמיר זוחלת על הקיר, היא הבריה הנפלאה, ששטשה בשעתה לבנין ביתיה מקדש וכל כליו, ונכפלה אחר זה, ויקח אותה ויניח אותה על האבן, ותחבק האבן ויצאו לחופש. — ויבואו אחרי יום שלם אל החוף, ויכנסו באניה ההולכת לארץ הקדושה. ויהלל הקדי את העברי על מעשיו ויאמר: עתה ידעתי, כי אין עם חכם כמוכם. וידר נדר ויאמר: אם יביאני ה' בשלום אל ארצו, ואבוא לחסות בכנפי עם ישראל ואעבוד את אלהיו.

נניח את הקדי ואת טרדכי מושיעו שמים בספינה, ונשוב אל אסתר. שלש שנים רצופות עברו מעת נעלם בחירה; ואם כי בכתה עליו ומאנה הנחם, לא הועם יפיה; להפק, העצב עוד הוסיף לה לוית חן מיוחד; וכל איש אשר ראה פניה בחוץ או בבית אביה, שכח את כל הניגי לבו וימים רבים אך הגה בה.

בימים ההם בא פחה חדש לשלונקי, ויבואו כל ראשי העיר ושועיה לכרכו ביום

ישבו על כסאו. גם הרב וראשי עדת בני ישראל באו אליו והושימו לו לחם ומים ויברכו אותו. לא ידע העם עוד את טוב הפחה הזו, אם צדיק הוא אם רשע, אם חונן ומרחם הוא או עריץ, זה אומר בכה וזה אומר בכה. ויהי היום ויסובב הפחה וראשי שומריו בעיר לראות רחובותיה ובתיה, בתי ספר אשר לה ובתי דינה, ויסר גם אל בית הרב; ויכבדו הרב מאד, ויושיבוהו בכסאו ויבקש ממנו להקל מעל בני עדתו, כי כבדו עליהם המסים והארנונות המיוחדים. עוד הם מדברים, ותבוא גם אשת הרב ובהו לברך את האורח החשוב; ויתפלא הפחה לראות יופי כזה עלי אדמות. ומה גדל תטהונו והתפעלותו בדברו עבה וימצא אותה חכמה ומשכלת בכל מדע ובכל חכמה. ויהלל אותה בפניה, ויואל לשבת בבית הרב שעות אחדות. ומה קשתה עליו הפרידה מבית הזה! וגם בהגיעו לארמונו, לא יכול לשכוח את יפיה של הנערה העבריה, שאין על עפר משלה. ויצא לבו באהבתו אליה, פניו דלו ובשרו כחש. ויראו שומריו הנאמנים, כי שנה רוחו וכי כמעט לא ישם לבו למשמרת פקודתו, ויגשו אליו ויאמרו לו: יחי אדוננו, יגיד נא לנו את אשר בלבנו, אולי נוכל להושיע לרום מעלתך. ויען ויאמר להם: בת הרב לקהלת העברים אשר בזה ראיתי ואהבתיה אהבה עזה כמות, ואין ללבי מרגוע. ויענו ויאמרו לו: וכי משר גדול כמך יבצר דבר לעשותו? דבר על לב אביה, ולא ימנע אותה ממך. ויאטר הפחה להם: הלא חדעו, כי דתם שונה מכל עם, ואסור להם לחת את בנותיהם לבני עמים אחרים. ויאמרו לו: אם כן הדבר, שלח אותנו ונקח אותה בחזקה. ויאמר גם את הדבר הזה לא אוכל עשה, ואנכי שומר משפט. ויחל הפחה מאד ותצא נפשו אל אסתר בת-היהודים, והיא נשגבה ממנו. בין כה הוגד להרב לאמר, כי הפחה אוהב את בתו והוא צודה לנפשה. ויירא מאד, ויקרא לאסתר בלש ויאמר: שמעתי, כי הפחה שלנו מתגעגע אחרך ולא יוכל להסיח את פניך מלבו מיום ראך; מתירא אנכי, אולי לרגלי הדבר הזה עוד ינקם בעדתנו, במנעי אוהך ממנו; שמעי לעצתי, בתי, ולכי אל ארץ אבותינו, לירושלים עיר הקדושה, ואני ואמך נבוא אחרך.

ותקם הנערה ותצר את שמלותיה וספריה ותשם לדרך פעמיה, ותצא בלש אל העיר ירושלים; והי' היה עמה ותבוא שמה בשלום ותנשק את האבנים הקדושות. ותהום ירושלים לבוא בת רב גדול ליהודים, וגם היא יודעת בתורה וחכמתה רבה; ויקבלו אותה בכבוד ויתנו לה מקום לשבת בבית איש חשוב ונכבד. שם ישבה והגתה בתורה. ויתאספו אליה גם תלמידים אחדים לקחת לקח מפיה; היא ישבה בחדר אחד והתלמידים בחדר השני וחזר במחיצה המבדלת בין חדר לחדר. וכה ישבה ודרשה והשמיעה לפניהם את שעוריה המצוינים. ויצא שמה בכל העיר, ויאמר כל העם: לא היתה חכמה גדולה כזו בבנות חוה מיום לכת ישראל בגולה.

בינתים באו גם מרדכי והקדי בשערי ירושלים ויתישבו שמה. הקדי קיים את נדרו אשר נדר ויתגייר ויקבל עליו את דת ישראל, ומרדכי התאמץ בתורת ה' ללמוד ולהגות בה. ובשמעו את שמע המלומדת הגדולה, ויבוא גם הוא להסתופף בצלה ולשמוע את שעוריה. ויהי פעם משאדומתן גדול בהלכה בינה ובין תלמידיה, ותכר הנערה את

קול מרדכי בין קולות יתר התלמידים. ותשלח ותקראהו בכלות השעורים למקום משכנה; וכפתחו את הדלת ותרץ למולו ותפול על צואריו ותבך.

לא אאריך. גם אביה ואמה התישבו אחרי זה בירושלים ויהי הרב לראשיישיבה והאם לעוסקת בתמיכת דלים. ותגד אסתר לאביה, כי שוב מצאה את מרדכי אחרי הרפתקאות שונות, וכי כבר נתארשו בהסתר. ולא התנגד עוד לזה ויאמר: מה' יצא הדבר! והגשא אסתר למרדכי, וירביצו שניהם תורה וחסד על אדמת הקודש, ויולידו בנים ובנות ויראו בני שלשים ובני רבעים. במותם הקימו להם בני ירושלים מצבת אבן גדולה, ועליה כתוב: „מרדכי ואסתר הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו“. הלא היא עומדת שם עד היום הזה.

עוד ספורים יהודיים

*

הבוחר *

בעיר אחת גדולה חי עשיר אחד גדול, מצליח בכל מעשיו, ולו אוצרות רבים וקנינים אין מספר; אבל קשה-לב היה האיש הזה ואוהב ממון עד לכלי שיעור, לא רחם על דל, לא הלוח לאדם בשעת דחקו; וכל מנמתו והגיגו כל הימים היו להרבות עוד הון, אם גם השוך בנים היה, ואין לו גם מודע מקרוב להנחילו אוצרותיו אחרי מותו. ויקשרנו מלאכי השרת במרומים ויאמרו לאלהים: למה תשלח לאיש הזה הברכה בכל מעשיו, וכספו תהבו מונחים אצלו ללא הועיל; ולאנשים אחרים, אשר לבם אתם, תמעיש וידעו מחסור, השופט כל העולם ינהג כך את עולמו? ויאמר אלהים אל משרתיו: אתם תראו, מה יכול לעשות אחד מעבדי בארץ.

ויהי בכוא יום הדין הגדול, והחי יתן על לבו, התנמנם העשיר ויבא אליו אליהו בחלום ויאמר אליו: ידעתי כי אם גם מרוד אתה בממונך, נפשך תכלה לפעמים אחרי בן ובת, כי לא תרד ערירי לקבר, מסור לי את כל נכסך וצא ריקם מהם ויולד לך בן. ויקש על העשיר לעשות כדבר הזה ויאמר אליו: תן לי זמן. ויען אליהו ויאמר: לשנה הבאה כעת מועד אבוא אליך ותענני דבר. וייקץ ויאמר: אך דבר חלום זה. לא אתן את ממוני אשר עמלתי בו זה דור שלם ולא אהרום את הבנינים אשר בניתי לי.

אבל דבר החלום לא מש ממנו יום יום, ובכל מרדת עסקיו הרבים חשב תמיד, אם לשמוע לאמרת החזוה או לחדול. ושתי דעות מתנגשות בו: האחת עומדת על יד הממון ואהבת הנכסים, ואחת אומרת: תן הכל בעד זרע של קיימא, והמלחמה בקרבו רבה וקשה. ויהי בכלות השנה, ויבא אליהו כאשר אמר וידבר אליו שוב בחלום את הרברים אשר דבר. ויתאזר העשיר על יצרו ויאמר: יקח אלהים הכל ממני, רק בן יתן לי ואשאיר נשמתו בו. ויעל

* מספורי פראג ביהודית.

אליהו בסערה. הוא אך הקיץ משנתו ואש אחזה בארבע פנות ביתו והתי שרפה גדולה ויעלו כל אוצרותיו בלהב. ביום אחד ירד מעשרו; וגם המעט אשר נשאר לו בחוץ אבד מעט מעט ולא נותר לו מאומה, עד כי אנוס היה להשכיר עצמו לשמש בבית מדרש קטן ויפרנס את עצמו בדוחק. והוא לא קבל על גורלו ולא נתן תפלה באלהים. ויהי לתקיפת השנה וזהר אשתו ותלד לו בן. ויגדל הנער וילמד ויחכם ויעל מעלה מעלה, עד שנעשה לאחד מגדולי ארץ. ויהי לו בנו זה לאוצר רב . . .

ב

הרב והתלמיד *

בקהלה רבתי אחת כהן פאר רב אחד גדול, ויחזיק ישיבה רמה. הרב היה בעל מדות תרומיות, אוהב צדקה וחסד ומוסר נפשו על תורת השם. וישיבתו כלכלה אך תלמידים מובהקים, שהיו ראויים ליהנות מאור רבם, והוא הדריכם עוד בתורה ובמעשים טובים ויעלו מעלה מעלה. ואם גם חבב את כולם וכבדם בשוה, נפשו דבקה בתלמיד אחד חרוץ ובעל לב טוב, ואמר להנחיל לו כסאו אחריו. בלילה, בשעה ששאר בני הישיבה ישנים כבר ונחים מעמלם בעיון, ישבו הם שניהם והגו יחד בחכמת הנסתר ויתקדשו.

פעם אחת התאמץ הרב בתורה והתעלף וימת פתאום. ויהי אבל כבד מאד בעיר ויספידו אותו כל תלמידיו; וזה התלמיד החביב הצטער כל כך על מות רבו עד כי חלה כמעט ויחישב בגפשו לשוב לעיר מולדתו ולשבת שם איזה זמן, עדי ירגע לבו. ויעש כן, ויקם וילך לבית הוריו מהלך שלש פרסה מעיר רבו, וישמחו מאד לקראתו וישב שם ירח ימים. ויבואו אנשי עירו ויבקשו ממנו, כי ישתקע אצלם וכל מחסוריו עליהם; אבל הוא מאן ויאמר: רבי מת ותלמידיו נשארו כצאן בלי רועה, והוא הניח בידי את מפתחו ועלי להורותם. וישם צרורו על שכמו ויקח פרידת שלום מהוריו, וישב לעיר רבו. ויהי בלכתו בדרך, והנה טרקלין גדול, אשר בו חלונות רבים, עומד לא הרחק ממנו. ויחפלא מאד, כי ידע שלא היה במקום הזה טרקלין כמותו, ובירח ימים בודאי לא יבנה בנין גדול כמו זה.

ובעמדו כך, מסתכל ומשתומם למראה הטרקלין, יצא איש שוע אחד, עמד על הפתח וקרא לו, כי יבוא לשם. וישמע בקולו ויש אל הטרקלין ויכנס בו בפתח לב, ויוביל אותו הקורא לאולם גדול, רחב ידים, ושם אין איש, וישאר אותו לבדו. אחרי חצי שעה נפתחה הדלת ויבוא שופט אחד, וישב על כסאו ויחל לשאול אותו למעשהו ולדרכו. ויאמר: תלמיד רבי פלוני החסיד אני, אשר מת לפני ירח ימים, ועתה אני שב לעירו. ויאמר השופט אליו: וכי באמת חסיד היה רבך? ויאמר התלמיד: חי אלהים, אם ידעתי צדיק יותר ממנו. ויקם השופט מעל כסאו ויפתח דלת אחרת לעומתו. ויבוא רבו לכיש לבנים ועטוף לבנים ועל מצחו כתם שחור. ויבהל התלמיד מאד ויאמר לרוץ לקראתו, אבל השופט לא הניח אותו לעשות זאת וקרא לו בקול: שב על מקומך. לפתע עבר כל המראה, והוא

* עפ"י קונטרס יראי.

עומד על הדרך כבתחלה והמרקלין איננו — ולא ידע בנפשו: אם השתגע לראות חוץ־
בדים או דבר יש בנו. כה הלך וחשב, עדי בואו בערב לעיר רבו.

ויהי כי עלה על מטתו כלילה ההוא, ותדד שנתו ויחשוב בדבר אשר ראה היום,
ותקש נפשו לראות כתם שחור על מצח רבו. ומי כמוהו ידע, כי נקי היה גם מצל עון
ואין רמיה בו, ויצם למחרת היום ויענה את נפשו. וכל רואיו לא הכירוהו, כי פניו לא
היו לו עוד.

ויסובב במנינת לבו את כל העיר, ויהי בכואו לרחוב צר אחד, ראה אשה אחת יושבת
על סף ביתה ובוכה. ויגש אליה וישאל אותה לסנת בכיה. ותשב לו: זה ימים רבים אשר
אני מקמצת כסף ממעשי ידי ואצרור פרומה אל פרומה, כדי להשיא את בתי שנתבגרה.
את המעות הנחתי לפקדון ביד רבנו; והוא מת פתאום, ואיש לא ידע איפה שם את הכסף.
וישאל אותה לסכום הפקדון, ומסרה לו כל הסימנים. ויפרד מאתה וילך תיכף לבית רבו
ויחפש בכל חוריו וימצא את פקדון האשה שמור במלואו בצרור, ועליו כתוב שם האשה
אשר לה הוא, ויטהר וימסור אותו להאשה ויצהל פניה ומחתה דמעותיה.
כלילה ההוא בא רבו אליו בחלום וסר כתם השחור מעל מצחו ופניו מאירים כבתחלה,
ויאמר לו: תנוח דעתך, שהנחת את דעתי.

ספורים ומשלים

א

קנה לך חבר*

בימים מקדם היו שני רעים נאמנים, שם האחד אליפלט בן מנשה, והוא הבכור, שם השני גרעון בן דוד. ויגדלו יחד בשכונה אחת, וילמדו תורה יחד ויחלקו ביניהם את כל אשר להם, והיתה רעותם ואהבתם נאהבת דוד ויהונתן.

ויהי היום, והמה כבר יצאו מבית הוריהם והחלו לסחר את הארץ ולעשות חיל במעשיהם, ויתפרדו ללכת לעברים שונים ויאחזו במדינות שונות ויתרחקו איש מרעהו, וכמעט לא ידע עוד האחד דבר מהשני, כי לא בימינו אלה הקשר בין רחוקים הימים ההם. והנה קרה הדבר, שגרעון נתגלגל בדרכו ובא לארץ, אשר בה יושב רעהו אליפלט. ויהי בהכנסו לעיר המלך לעת ערב, וישימו לו עלילות דברים, כי מרגל הוא ולראות את ערות הארץ בא, ויועידוהו למשפט ולא ידעו בית דינו לראות ללבב. — נתאמתה בעיניהם העלילה, ויצא דינו להתלות על עץ במגרש העיר, למען ישמעו ויראו!

ויצר לגרעון לראות את עצמו נספה על חנם, וביותר עוד דאג לביתו ואל נחלתו, כי ישארו בלי סדר ומשמר, אם ימות פתאום, ותקצר יד אשתו וכניו באין עוזר ותומך. הוא שבל לפני המלך, כי כן דרך הארץ הזאת לאשר כל משפטימות בידי מלכה בפני הנדון, והמלך יושב בגורן על כסאו, ושרים ועבדים המון רב סובבים אותו. ויפול גרעון לרגליו ויאחזו בידו ברגלי הכסא ויתחנן ויאמר: אדוני ומלכי, הנני מקבל את דיני, כאשר שפטו אותי, אבל אחת אשאל ממך, צוה נא וינתן לי חופש לשלשת ימים, למען אלך לביתי ואצוה על נכסי ואשר לי; וחי אני, כי אשוב אחר זה למועד המוגבל, ותעשו בי את אשר החלטתם לעשות. ויאמר המלך: מי יערב לי, כי לא מלט תמלט את נפשך אחרי אשר תצא מזה, ואיך אוכל להאמין לדבריך, וכל אשר בכתו יעשה האדם בעד נפשו? ויקם אחד מן העדה, והוא אליפלט היושב בעיר ההיא ונתאזרח שם, ויאמר: מלכי ואדוני, אנכי אערוב בחיי בעד הנדון הזה, קחו נא אותי ושימו אותי במאסר ותנו את האיש הזה ללכת למעונו; והיה אם לא יכונן דבריו כאשר אדע ופיו ענה בו, והיתה נפשי תחת נפשו. וישתומם המלך על זה ועל חרף נפשו ויאמר: כן יהיה כדבריך, עבדי, מות וחיים ביד לשונך. ויצו לעבדיו להסיר את כבלי הנשפט ולשימם ברגלי האיש אשר ערב בעדו, וישימו אותו במשמר, ואת הנדון שלחו לדרכו לשלשת ימים!

ותהום העיר לרגלי המעשה הזה, שלא היה כמותו, איש לא האמין כי ישוב הודו,

* ספור ישן, עמ' בית המדרש חדר רביעי.

וינודו לערבנו וישחקו עליו ועל פתות לבו כי גדלה. וגרעון נשא את רגליו וילך חיש לארצו לסדר את מעשיו, ויבוא למשפחתו ולא הגיד להם את אשר קרהו, ויצו לביתו ויסדר את כל עניניו, ולא ידעו מה לו. — ויהי ערב ויהי בקר יום ראשון, ויהי יום שני וביום השלישי העמידו את עין התליה בעיר, והתליינים כבר הכינו את עצמם ויקחו את כליהם עמם; והעם נאסף לראות את אליסלף מת, כי לא חשב גם אחד שבא הנשלת, אחרי החופשה שנתנה לו. והנה גם פעמיו אחרו לבוא, כבר נמו צללו ערב וסנה היום. והערב כבר הוצא מכלאו, והוא עומד חרש לפני עמוד התליה, וכתנתו עליו, ועוד מעט וכלתה רוחו. וההמון הולך הלך וגדול, גם המלך בא עתה וראשי שריו לראות בהתלות האמלל, שפיו הכשילו. ויהי כי שמו את החבל בצוארו והתליינים נגשו למשכו על העץ, נשמע קול קורא בעוז: הניחו לרעי! הניחו! הנני תחתיו! וישאו את עיניהם, והנה הנדון הזר מפנה לו דרך בין ההמון, והוא בא למות בעתו ולפטר את הערב. ושוב קרא הערב: לא ארצה להפטר, קחו נפשי תחת נפשו! ויתפלא המלך על אמונת לב בני האדם האלה ואהבתם כי עזה, ויאמר: חלף מעשיכם זה כי הגדלתם לעשות, הנני סולת לעון האיש הזה ותייתם. ויצו להניח את זה ולהתיר גם את רעהו מיד, ויפלו איש על צוארי רעהו ויבכו. ויאמר המלך: הנכם בעים נאמנים כל כך יותר משאר כל האדם על פני האדמה, קחו נא אותי לרע שלישי ביניכם ואזכר לכם חסדכם. ויהיו חברים חביבים למלך מהיום ההוא; ויתאחו גם גרעון בארץ זו, ויגדלם וינשאם המלך ויעש טובות גם עם שאר אחיהם.

ב

ב ר כ ת ה א ב *

בשתי עירות קרובות זו לזו חיו שני אחים בני אב אחד, והיה האחד עני וחי חיי צער והשני עשיר וביתו מלא כל טוב. והיה לעני הרבה בנים ובעות ובנו בכורו גם נער יפה, טוב רואי ומצטיין בלמדו, ולעשיר רק בת אחת ענוגה ויפה, שטלדה לזקונו ויאהבה מכל. ואם כי קרובים היו זה לזה, הנה מרחק לב היה ביניהם. לעני היתה קנאת-לב על אחיו העשיר ולא התרפס מימיו לפניו, לבקש ממנו עזר. ואחיו, אם גם לא היה צר עין, לא אהב את אחיו העני ולא התעמל גם הוא לאכוף עליו חסדו או לתת מתנות לביתו. כה עברו עליהם ימים רבים.

ויבוא ערב הג גדול ליהודים, יום שכל איש ישראל מתעמל להבין צרכיו ליום-טוב ולכבד את ה' ככתוב, וכביתו של העני אין כל, והוא יודע מחסור. ותציק לו אשתו לבקש הפעם עזר ומלוה מאחיו, ותשביעהו בשם ה' ובשם התורה והמצות, כי עשה יעשה את הדבר ולא יהיה מתעקש ביום צרה. ויתחזק על מדותיו ויקם ויבא לפני אחיו העשיר וישתחו לו ויאמר: אדני אחי, עשה עמי טובה היום והלוגי כור חטים ועשרת שקלים לצרכי ביתי בימים הטובים עד מועד מוגבל, כי אשיבם לך. וישם לו העשיר פנים וישיבהו לאמר: אם רק מלוה תבקש, מי לידי יתקע, כי אמנם שלם תשלם; הבא ערבון ואלוך.

* עפ"י כתב יד נדפס בקובץ צרפתי עברי.

יאמר העני: מה אתן לך? וכידי אין כל. ענה העשיר ויאמר לו: את בנך בכורך, את יצחק, אשר ראיתו ואהבהו, הבא אלי, וישב אתי עדי תפרע לי את החוב. הלך העני במגינת לב אל ביתו ויקא את יצחק בנו אל אחיו העשיר. ויצו עליו לשקול לו כור חטים וגם עשרת שקלי כסף נתן לו, ויפרדו בשלום.

וישב יצחק בכית דודו העשיר ימים רבים, כי לא היה בידי אכיו לשלם את חובו, והסיבו עמדו ויהי להם כבן. וישלחהו דודו אל רב העיר ללמוד בכל יום, ובכל לילה הוא שב לבית מלונו, והנערה היתה סתכה עד בואו להגיש לו ארחת הערב. כן משפטה יום יום.

וישא יצחק את עיניו אל בת אדונו כי שרתה אותו וירא את רוחה הטוב ויחשק בה לאהבה אותה; והוא גם הוא מצא חן בעיניה, ותאהב אותה בסתר לבה. ותמנה את השעות לבואו מלמודיו. והיה כי שב פתחה לו את הדלת, וישבו סביב למדורה והוא רחץ את ידיו וישב לאכול וישית עמה באחזה וכבעות.

ויהי בלילה אחד וגענועיו גדלו ורבו ורוחו כבד עליו מאד וימאן לאכול וישב עצוב. ותדבר אליו הנערה רכות: קרובי האהוב, מה זה היה לך? הגדנא לי, אולי אוכל להקל ממך. ותפצר בו הנערה, כי השפיל עיניו לארץ והתבייש לגלות לה מה שבלבו, ותקחהו בידיו ותאמר: הגד ואל תסתיר ממני. ויתעורר ויאמר: אהבתיך, בת דודי, נפשי קשורה בנפשך, וחטאתי לך. ותנחמו הנערה ותאמר: גם לבי כלבך והן גם אחי ובשרי אתה. ויפול על צוארה וישקנה ויבך.

מן הלילה ההוא, מדי בואו יצאה לקראתו ותשק לו, וישבו אחר כך על מטה אחת יחד, ויהיו כשני גופים ברוח אחד, כי גדלה אהבתם מאד.

ויהי בשבתם כה פעם אחת וישיחו יחד עד אחרי חצות, נפלה תרדמה עליהם ויפלו על המטה וישכבו וילינו הלילה ההוא יחד. ויקם העשיר בעלות הבקר לעשות מעשהו, והוא כבר ידע מקרבתם של אלה, ויבא אל הדרם וירא אותם ישנים שניהם על המטה. נמל סליתו מעליו ופרש עליהם ויקרא: יהי רצון מלפני אלהי ישראל, שתהא משתכם שלמה ולא יצא מכם פסול.

ג

ה ס ו מ א ו ה ח ר ש *

מעשה בשני בני אדם, שהיטיב להם ה' בביתם ומצאו את הרוחה בכל מעשה ידיהם, גם היו להם נשים והולידו בנים ובנות, שגדלו אותם ברוחה. אולם דבר אחד היה חסר להם בעולמם: להאחד היה חסר אור עיניו, כי היה עור ותבלול בעיניו, ולהשני חסר חוש השמועה, והיה חרש נמור. ויקוננו שניהם על מר גורלם בזה תמיד. הסומא אמר: אל אלהי אבי, אלפי בריות בראת בעולמך, ולכולם נתת עינים לראות בצאת השמש, לראות בשדות ובכרמים ובאילני דמלכלבי, ולי עינים ואיני רואה בהן מאומה. והלו, החרש, היה אומר: בוראי ויוצרי, אומרים עליך, כי לא בראת מאומה לבטלה, ושלכל

אבר ואבר ששמת באדם וכבהמה יש תכלית ומטרה; אזנים הללו שנתת לי, למה? רק לחנם הנה קבועות בראשי ולא אשמע.

לימים בא רופא אומן אחד לעירם, ויספרו האנשים את גדולת כחו, כי רב הוא, כי יפקח עינים עורות ויפתח את אזני חרשים. באו שניהם והשתחוו לפניו ויאמרו לו: רפאנו נא, אדוננו, ותקח מאת כל אחד מאתנו מלוא תרקב של דיגרים בשכרך. נתן להם מיני משיחה. הסומא משח את הסם על עיניו וישפשף אותן במים טהורים, ומיד נפקחו ותראינה ותבטנה נכחה. וירא את תפארת היום וכפת הרקיע הגדולה והרחבה הנטויה ממעל; וירא אנשים כמותו הולכים ורצים למעשיהם, וירא בהמה חיה ועוף, וכלם ניזונים מהאור הזרוע. וגם רעהו שפשף את אזניו במי-מרפא, ולפתע הנהו שומע הכל, הנהו נפגש את רעיו, והמה מדברים עמו, והוא שומע את קולם ומכדיל בין קול רך ובין קול עב, בין קול בלתי נעים ובין קול נעים... וישמחו מאד על השנוי הרב בחייהם וירוצו אל ביתם להגיד לרעיותיהם את הבשורה.

הסומא רק פתח את הדלת, והנה אישה מכוערה כמפלצת לקראתו ותאמר לו: איה היית, אישי? והוא התחלחל לראות את כעורה ויאמר: עם זו אהלק את חיי? ויפול לבו ויצר לו מאד. גם החרש, כי שב לביתו, קללתו אשתו הרעה וסרת הטעם קללה נמרצת על כי אחר לבוא ולא דברה עמו לשלום. ויאמר הנרפא: זו היא חלק ביתי? וידום, כי עגמה נפשו עליו.

ותמרר האשה הרעה את חיי מי שהיה חרש ותריב אתו עוד יותר מבתחלה. והסומא שנתפקח ישב עם אשתו רעת-המראה אל שלחן אחד, ולא יכול נשוא עיניו אליה, כי מאוסה היחה עליו. ויקוצו שניהם בחייהם ויאמרו: מה זה עשה לנו אלהים לרפאותנו, ולפנים טוב היה לנו מעתה.

על המוסר היוצא מהספור הזה יכול כל אדם לעמוד בעצמו.

מעשה בשני אמנים

(בשני אופנים)

א *

מלך אחד אדיר בנה ארמון יקר לשבתו, ויעש בו אולם גדול ורחב ידיים, עומד על עמודי שיש ונועד לקבלת עם רב, בעת מתאספים אליו כל שרי המדינות והפרתמים להתיעץ בעניני מדינה ודת. והיו בארצו שני אמנים גדולים בתכמת הציור, ויומן אותם המלך ויפקד עליהם לצייר את האולם מבפנים בציורים טמערכות הדומם והצומח, החי והמדבר. ויחלק את האולם לשני חלקים ויחץ את העבודה ביניהם: את האגף הימיני נתן לאחד האמנים, ואת האגף השמאלי להשני. ויעש חוג ויבדל בין שני האגפים בפרכת רחבה, ויגביל להם זמן לעבודתם שנה תמימה.

* עמ"י "ספורי מעשיות חרשים", נדפס בשבועון "השחר".

ויהל האמן מהאגף של שמאל לעשות מיד במלאכתו. כי היה אוהב את העבודה ויקרה לו גם מצות המלך, וישב במחיצתו מבקר עד ערב והשכיל לעשות בכל ציור מארבע המערכות האלה, ויעש אותם בחכמה, וישם בכל גוף נשמת חשב, והיה הכל כלול בהדרו. והשני גם הוא יודע היה היטב במלאכתו, אבל עצל היה מאד וירחה את עבודתו מיום ליום; הימים הבטלים הצטרפו אצלו לשבועות והשבועות לחדשים. ככה עברו ימים רבים והוא עוד לא צייר מאומה. ויפלא הדבר בעיני חברו העובד תמיד לבדו, ונחשב זה בעיניו לאיש מתחייב בנפשו.

ויהי כי קרב היום המיועד לפתיחת ההיכל, והעסקן האמן כבר כלה את מעשהו מהיכל ועד כלה. ראה השני, כי קצר הזמן לצייר דבר מה, ויטהר ויטיח את הקירות והתקרות אשר בחלקו בששור מבהיק כמראות; ונראה בנבולו בנת אחת גם חלק עמיתו וכל ציוריו, אשר עשה להפליא והתעמל ויגע בהם ימים רבים.

והנה נפתח האולם. המלך ושריו וכל החכמים והנבונים, ועמהם אצילים רבים מגדולי הארצות והמדינות התאספו יחד, כולם לבושים בגדי שרד, לראות במעשי האמנים; ויהי בבואם אל האגף השמאלי, כי שם היה שער הכניסה, התפלאו כולם על גדל יפי הציורים מכל עבר ומלאכת מתשבתם, ויאמרו: אין כמוהם בכל הארץ! ויהללו את הצייר על מלאכתו אשר עשה. עוד הם חושבים, מה עשה חברו בהאגף השני, והנה הורס המסך. מה השתוממו! הן גם שם מסכת התמונות וכל הציורים כאחיהם שמעבר השני, בדמותם ובצלמם. והופי שבשני האגפים אמנם ההאחד לרושם עוד יותר שלם ומבהיק, אבל — היה כוזב.

וירא המלך ויבן את אשר עשה האמן השני, וינח צרור של זהב ואבנים טובות ומרגליות באגף השמאלי לשכר עושהו; ונשקף השכר מדה כמדה גם באגף הימני, וקרא לעושהו גם הוא ואמר לו: הא לך גם שכרך! כמעשי ידיך כן שכרך!

* ב *

מלך אחד בנה פלטרין גדולה יפה ורחבה, ועמדים עשה לה שיש וצפה גגה נחשת קלל נוצצת ושכלל אותה בכל מיני שכלול מבחון. ובפנים עשה תאים ואולמים, ואולם אחד גדול עשה באמצע, ולו כפה גדולה ורחבה. ויקרא לשני אמנים מפורסמים, יודעים בחכמת הציור ובמלאכת-מחשבת, ויצו עליהם לצייר את האולם הזה, שהיה מוכן בעד כסאו, בכל מיני ציורים יפים, ויתן להם ארכה שנה תמימה למעשיהם. ותיץ עשה באולם, ויכנל אותו בפרכת, ויתן להאחד את החלק האחד ולשני את החלק השני, ויאמר: אל יפריע איש את רעהו במלאכתו ויעשה כל אחד בשלו. והנה בין האמנים האלה היה אחד עצל ואחד חרוץ, ויתחיל החרוץ לפנות לבו לעבודתו מיד, ישב והגה בציוריו יומם ולילה, ויתעמל לצייר על כותלי-האולם, אשר בנבולו, ציורי חיות ועופות, מלאכים בעלי כנפים, ובני אדם; וכל הציורים כמו היים במלואם על הקירות ונשמה בהם. ובשעה שישב זה על האבנים לעשות את מלאכתו ויעבוד בחריצות וידע למה הוא עמל, ישב השני

* על פי קונפרס יראי.

במסבת רעים כל הימים; שתה לשכרה ולא זכר את הפקודה אשר שם עליו המלך. וכאשר הזכירו אותו את חובתו ענה ואמר: עוד יש פנאי, לכשאפנה אעסוק במלאכתי, לי נקלה העבודה ואוכל לעשות בזמן קצר, מה שאחרים יעשו במשך ימים רבים. כה עבר וחלף יום אחר יום, שבוע אחר שבוע, ירח אחר ירח; והנה כלתה כמעט כל השנה ולא נשאר עוד אף שבוע ימים לעשות במלאכה, ויתחלחל. כי עוד כתליו ריקים כביום שוהם בסיד, וכתליו חברו כבר מכוסים הגם בציורים נפלאים, כל ציור שונה מחברו, כל אחד הבניתו שונה מהכרו, ואף על פי כן כתאהדים יחד לחפיבה אחת ולמעשה אמנותי אחד. שלשה ימים ושלשה לילות ישב והשב, מה לעשות ובמה למלאות את כתליו בזמן קצר; ולפתע הבריק רעיון במוחו ויקפוץ וידלג מרוב שמחה. הוא לקח ששר נפלא ויטשה בו את חלקת כתליו, והיו פניהם כפני ראי ועלה בפעם אחת כל חלקו היפה של חברו גם בחלקו הוא . . .

ויהי ביום הכסא ויתאספו המלך והשרים, החורים והסגנים ורבים מן קציני העם לחוג חג חנוכת הפלטרין. ותהי ההזמנה גדולה; והמלך בעצמו מפקח על ההכנות הגדולות, והוא וראשי פקידיו הולכים מחדר לחדר ומאולם לאולם. ויהי בכואם אל האולם הגדול, עמדו בראשונה בחלקו של האמן המתמיד ויתפלאו לראות את הציורים הנפלאים, לא היו כטוהם ליופי ולתבנית, וחיים הם מכל צד ומכל עבר. ויצו המלך להרים את היילון, לראות מה עשה האמן השני; והנה בציורים הללו ממש גם על הכתלים ההם: רגל מול רגל כנפים מול כנפים, ראש מול ראש, הכל כמו תאומים יחד. וידע המלך את אשר עשה האמן הזה, ולא דבר נגדו, וגם הלל את מעשיו, שהשכיל לעשות כמעשה חברו בלי שנוי. ויהי בעת נתינת השכר לשני האמנים, צוה המלך להביא הרבה ארנקים מלאים דינרי זהב ויריקם בחלקו של האמן הראשון ויברקו, ונראה ברקם גם מעבר השני. קרא אל האמן השני ואמר לו: לך קח שכרך כגבולך!

עוד משלים

הצייד והצפור*

ויהי בארץ כוש ציד אחד, והוא היה חכם בעיניו ולא נשמר מכל רע, כי במח בעצמו ובמזכות לבו, וידע לתפוש גם לבות בני אדם אחרים, ויאמינו בו, ויחשבוהו לאיש נבון ומשכיל. ויבואו האנשים לשאול בעצתו בכל מעשה וענין, והוא הורה לכל ככל אשר נפל בסיו. ואם בא הדבר כאשר אמר, אז הלל בעצמו את עצתו הטובה; ואם נכשל זה, אשר שמע בקולו, עוד הויד הצייד להוכיחו על פניו, כי לא הבין דבריו לאשורם, ועל כן באה הרעה עליו.

* לקוח מקונטרס יראי, ונרפס במכ"ע הנוכי "הירדף".

ויהי היום ויצא השדה, כשיב לבו עליו, וכידו עלה לצוד צפור יפה אחת, והצפור היתה יודעת בלשון בני אדם, ותפתח פיה והאמר להציד: ראה, הנני בידך, אבל מה אני ומשקל גופי — אם תמכרני, יתנו לך עבורי רק כסף מעט; ואם תאכלני, בשרי לא ינעם לך; והיה אם תאמר להחיותני ולשימני בסוגר ולהראותני לבני אדם במחיר, חי נפשי, אם לא ארגל בך. ואמפר את כל מהשבותיך לאחרים ואנלה לשודדי ליל את אשר טמון בחדריך; תחת זה, אם שלח תשלח אותי לנפשי ואשוב אל עמי ומולדתי בשמי מרום, אלמדך בשכר זה שלש חכמות, אשר תהיינה נר לרגליך תמיד, והשומע גם על אחת מהם יראה ברכה, אשר שוה היא כמאה צפרים כמוני היום. ויתפלא הציד על חכמת הצפור ויאמר לה: נכון אני לעשות כדבריך ולתת לך חופשה, אם תלמדיני בטרם אשלחך את אשר אמרת עתה. ותען הצפור ותאמר: ומה אעשה, אם רמה תרמה אותי והחוק תחזיק בי, אחרי אשר אנלה לך את מועצותי? השבע לי, כי עשה תעשה כהבטחתך ולא תהיה בי ירך אחרי אשר אלמדך משכלותי. וישבע לה הציד, כי לא יבגוד בה, במלמדו להועיל. ותאמר הצפור אליו: שב על שרש אילן כרות זה ושמע אל מוסרי, אשר אורך, והיה לך למשמרת. וישב הציד על שרש האילן ויקח את הצפור על ברכיו. ותפתח היא את פיה ותורה את האדם המקשיב לקולה ותאמר: ראשית כל, שים על לבך, כי אם תעשה מעשה בחיך ואין להשיב עוד, אל תתנחם אחרי כן, וזה ללא הועיל; וזאת שנית, אם יאמר ויסופר לך דבר, שרחוק הוא מן המציאות, אל תהיה קל בדעתך לתת אמון בו; ושלישית אני מיעצך, הוסיפה לאמר: למקום שלא תוכל לעלות מעצמך, כי נשנב מטך, אל תטפס ואל תעש דבר יותר מכחך, כי כשל תכשל. וישמע הציד לכל הלקחים השובים האלה, ויאמר לעצמו, חכמה מאד היא הצפור, וישאלה לאמר: ויותר אין בפיך להורותני? הוציאי נא עוד מחכמתך אלי ואודך. ותאמר הצפור: ידעתי עוד דבר אחד, אבל שלחני לנפשי, כאשר נשבעת לי מקודם באמרי פיך, ואז אנלה אותו לך. ויעש הציד כן ונתיר אותה מיד ממאסרה וישלחה מאתו. ותעף הצפור אל ראש אילן גדול ותשב עליו ותקרא משם בקול גדול אל הציד: אוי, אדם סתי, איך שלחתי מאתך, ואתה לא ידעת, כי בלב סין צפור כמוני גדלה מרגלית אחת טובה, שאין כמוה בכל העולם וגם בכחרי מלכים לא תמצאנה. וינחם הציד על אשר שלח ממנון זה מידו, ויחל לטפס על האילן ולעלות מענף לענף להשיג שוב את הצפור, ויפול לארץ וישבר את רגליו. ותצחק עליו הצפור ותאמר: ראה עתה, כי פנים כל הדברים, אשר למדתך בפי. אמרתי לך, כי לא תנחם אחרי כל מעשה אשר תעשה, ואתה פתחת אותי ממאסרי והתחרטת תכף על זה. שנית, הן הזהרתך לאמר, שאל תאמין, אם יספרו לך דבר רחוק מן המציאות, ובסכלותך האמנת לי ולשיחתי, כי גדלה באמת מרגלית כמו זו בלבי, ואין כזאת בשמים ובארץ. ושלישית הוסיפתי ליעצך, שלא תעשה דבר יותר מיכלתך, ואתה בן-אדם הולך על שתים הנך מטפס על עצים ותאמר לצוד בידך צפור שמים. ותרחה הצפור במרחבי עולם ותעזב את הציד לנפשו...

ממשלי ברכיה הנמדן

ה ז א ב והשה

זאב אחד הלך בימי קיץ לשכור צמאנו במימי נהר רחב, וישא את עיניו וירא
 והנה שם אחד רך עומד על שפת הנהר ממולו ומלקק בלשונו את המים, ויגער בו ויקרא:
 מה לך, כי באת הנה לעכור מימי, לי הנהר ואני עשיתיו וכל נפש באדמה לא תזד לבוא
 ברשותי. ויען השה בתם לבבו: מלכי ואדוני, חלילה לי לעכור המים ורק לצמאי אשתה;
 ואם רע הדבר בעיניך, אשוב אל עקבי; וחי האלהים, אם אוסיף לבוא הנה ולקחת משלך.
 ויחר אף הזאב ויאמר: מי אתה ומה אתה, כי תדבר באזני ולא תירא ולא תפחד מהדר
 גאוני. המרם תדע, כי אין כל בריה יכולה לעמוד נגדי? ענה השה דברי השקט ויאמר:
 ידעתי כחך כי רב וכי תוכל לאכלני חיים, ומה אני כי יחרד עלי מלכי. וימלאו
 נחירי הזאב קצף ויקרא: מי שמע כזאת, כי זאבוטלה ירעו יחד? גם אתה גם אביך ואבי
 אביך מרדו בי ולא נתתם לי כבוד כראוי; לא זאב אכנה, אם תוסיף לראותי עד עולם.
 ויך את השה האלם ויפשוט את עורו ויאכל את בשרו וישת אחר כך מן המים לבדו.
 לא די לעריץ כי יאכל את בשר רעהו, כי עוד ידין עמו בדבר שפתיים.

ב

פ י ש נ י מ

היה כלב נאמן אחד, שמצא טובו אצל אדונו, ולא ידע עולה. והנה החל להתרועע
 את כלבים אחרים קשחתיהם וילמד ממעשיהם. והיו היום וירא כבית בעליו חתיכת
 גבינה, ויחמד בה ויקחה בפיו ויתגנב וילך לתור לו מקום ועבר אל נחל, ששם יאכלה
 בלי מחריד. והיו בעברו על הגשר, ראה את צל הגבינה אשר בפיו במים ויחמד גם אותו
 ויאמר: טובים השנים מן האחד! וישת עצות בנפשו ויכוף את ראשו לבלוע גם את
 הגבינה אשר במים; ובפערו פיו ובהוציאו לשונו נפלה הגבינה אשר לו, ויקפוץ אחריה
 להרימה, ויבוא במצולה ויטבע.
 אחרי שלשה ימים הגיעה נבלתו אל החוף ויודע לאדונו ויתאבל עליו ימים רבים,
 ולא ידע כי מת בעוט.

